

august/september 2016

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXVII ■ číslo 7 ■ nepredajné!

Pas do krajiny priateľov zeme a človeka

V našom vedomí si spájame leto s dovolenkami a cestovaním. Odchádzame na iné miesta do cudzích krajín, do hôr, k vode či moru. Referendum o odchode Veľkej Británie z Európskej únie napriek načasovaniu na začiatok leta nepatrilo k dovolenkovým. Naopak, namiesto upokojenia rozvírilo ešte viac dusnú atmosféru,

ktorú od ekonomickej krízy cez migráciu udržiavajú politici a médiá nad celým európskym myšlienkovým prostredím. Novinárska uhorková sezóna sa opäť nekoná. Experti, komentátori, politici i ekonómovia neskrývajú sklamanie. Brexit nezapadá do ich predstáv. Je v rozpore s dlhodobou presadzovanou vierou v silnú Európu, nekonečný rozvoj a globalizovaný trh, ktoré sú údajne jedinou a najlepšou cestou k zabezpečeniu dôstojného života. Prírodzene, predstava spojenia a spolupráce rôznych národov je určite lepšia než ich súperenie. No spolupráca nemôže ostať len v oblasti ekonomiky a predpisov. V prvom rade predpokladá rovnocenných partnerov. Podanú ruku a schopnosť počúvať sa. Dohody v porozumení, nie ultimáta vydierania. Nesmeruje k eliminácii iných, ale k úcte k rozdielnosti.

Žiaľ, pôvodná idea Európy ako spoločenstva národov, ktoré má vďaka rôznosti rásť, sa čoraz viac redukuje na rovnaký názor. Pestrosť v mene politickej korektnosti stráca svoje odtiene.

V mene jednoty boja proti iným a globalizovanému trhu.

Ani jedno ani druhé však neprináša prospech všetkým.

Reakcie nespokojnosti nutne museli prísť. Nie je to však dôvod na strach či hľadanie nepriateľov. Je to čas na prehodnotenie krokov a vlastných predstáv a ich konfrontáciu s realitou.

Ide nám naozaj len o peniaze?

Ak áno, prijmime krízu ako permanentný jav a skutočnosť, že peniaze rozhodujú v politike, spravodlivosti i v medziludských vzťahoch, ako fakt.

Ak nie, tak práve zlomy v spoločnosti sú priestorom a časom na prehodnotenie presadzovaných hodnôt.

Tak ako dovolenka.

Je možnosťou na odstup od prevládajúcich tém, na odchod z mentálnej krajiny hľadania nepriateľov a vinníkov, do krajiny priateľov zeme a človeka. Nemôže nám v tom zabrániť ani to, že viacerí už nemôžu byť turisti, pretože nemajú na cestovanie.

Krajina priateľov, územie harmónie so svetom a so životom, sa neviaže ani na peniaze ani na rovnaký názor. Potrebné sú iba dva doklady. Otvorená čistá duša a pokojná myseľ.

Prajem nám, priatelia, aby náš odchod z krajiny tieňov a bojov o vlastné presadenie sa do krajiny svetla a porozumenia bol čo najdlhší. Pri spojení ľudí svetla možno bez strachu premýšľať o budúcnosti i samotnej Európe.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktor: Ing. Pavol Tomašovič

Redaktorka: Elena Ursinyová

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: pavol.tomasovic@trnava.sk

elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Tlačiareň Váry

Hlavná 54, 917 01 Trnava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august/september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu) foto: E. Hrnčiarik

Historické stavby za Bazilikou sv Mikuláša sa už vynárajú z podzemia

Už vieme, kadiaľ vedie múr voľakedajšieho cintorína pri Bazilike sv. Mikuláša. Po niekoľkých dňoch od začiatku archeologického výskumu, ktorý pre mesto Trnavu realizuje Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity medzi bazilikou a mestským opevnením, sa ho podarilo určiť takmer v celom rozsahu.

„Objavili sme nielen novoveký múr cintorína, ale aj jeho stredovekú fázu, ktorá je bližšie k bazilike a pravdepodobne obkolesovala aj samotnú románsku rotundu a pôvodný románsky kostol sv. Mikuláša. Na základe povrchovej úpravy jeho muriva takzvaným škárovaním je možné výstavbu stredovekého ohradného múru cintorína časovo spojiť s najstaršími murovanými stavbami mesta ako je opevnenie, prvé meštianske domy a kláštory žobravých rádov. Vznik týchto stavieb sa zvykne datovať druhej polovici 13. storočia. Múr prechádza poza celú baziliku a pôvodná úroveň terénu bola v čase jeho vzniku o približne 170 cm nižšie oproti dnešnému stavu. Našli sme aj ďalšiu kostnicu z barokového obdobia, ktorá bola pristavaná ku Kostolu sv. Michala a zistili sme stopy stredovekého osídlenia medzi hradbami a múrom cintorína,“ povedal vedúci výskumu Erik Hrnčiarik z Katedry klasickej archeológie TU.

Menším prekvapením však je, že skutočnosť nezodpovedá presne výsledkom predchádzajúceho georadarového prieskumu. Na príčine môže byť fakt, že georadar zameria aj novodobé podzemné konštrukcie alebo objekty. V tomto prípade situáciu skomplikovalo vodovodné potrubie a veľká jama zaházaná železobetónovým a iným odpadom, ktorá na georadarových snímkach navodzovala možnosť existencie väčšej, doteraz neznámej zaniknutej stavby.

„Archeologický výskum iniciovalo mesto s cieľom prezentovať tento areál súčasným, trojrozmerným spôsobom. Týka sa to karnera, cintorína okolo baziliky a zaniknu-

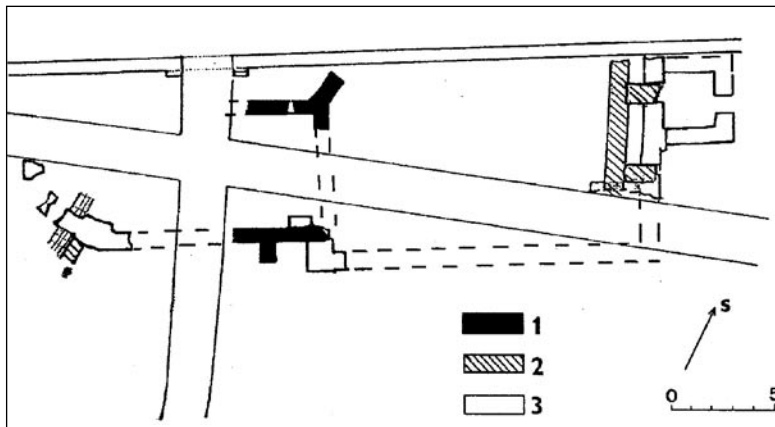
tého Kostola sv. Michala, ktorý by mal byť predstavený verejnosti už nielen vo svojej najstaršej stavebnej fáze vyznačenej v dlažbe, ale aj v mladších fázach,“ vysvetľuje Erik Hrnčiarik.

V roku 1994 robila v jednej časti tohto priestoru výskum Klára Fűryová zo Slovenského národného múzea, ktorá už vtedy odkryla všetky fázy Kostola sv. Michala a našla aj múrik, ktorý by mohol patriť k cintorínu. Vzhľadom na to, že metódy výskumu sa od tých čias zdokonalili, súčasný výskum by mal pomôcť aj pri hľadaní odpovedí na otázky, ktoré v tom čase ostali nezodpovedané.

„Hlavné je zachytenie niektorých fáz vývoja lokality a jej doskúmanie. Hroby rozrušiť nechceme, hľa-

Zvyšky stredovekého ohradného múru cintorína

Kostol sv. Michala

dáme architektúru, ktorá by sa dala odkryť v celom rozsahu. Sústreďujeme sa však aj na to, aby sme určili technologicky najvhodnejší spôsob rekonštrukcie a prezentácie objektov. Musíme zistiť, do akej miery sú murivá zachované a ako riešiť ich vyťahnutie na povrch,“ hovorí Erik Hrnčiarik. Podľa jeho

slov existujú tri varianty prezentácie. V prípade karnera, ktorý je najstaršou zachovanou sakrálnou stavbou v Trnave a jeho význam prekračuje aj rámec Slovenska, sa uvažuje o umiestnení presklenej tabule, na ktorej by sa návštevníkom prichádzajúcim z Námestia sv. Mikuláša v určitom uhle pohľadu

javili naznačené múry karnera vytvárajúce jeho pravdepodobnú podobu. Kostol sv. Michala bol postavený v 14. storočí po zániku karnera pri výstavbe baziliky. Jeho vtedajší pôdorys je vyznačený v dlažbe. Súčasný archeologický výskum po rokoch znova odhalil aj mladšiu fázu – prístavbu kostola z roku 1674. Problém je však v tom, že kostol siaha aj za novodobý múr na po-

zemok arcibiskupského úradu, kde stavba nikdy nebola doskúmaná. „Tam vidíme ešte ďalšie možnosti výskumu. Nemáme zachytený ani južný priebeh jeho múru,“ doplna Erik Hrnčiarik. Kostol sv. Michala zrejme zanihol pre veľké statické problémy. Pukali mu klenby, padala fasáda. V mestských knihách sú záznamy o tom, že mešťania prispievali na jeho obnovu. Z rovnakého

dôvodu bol kostol aj oslobodený od daní, ale márne. Napokon ho v roku 1813 zbúrali. Archeologický výskum pri bazilike pokračuje a rchitektonicko-historickým výskumom. Výsledkom oboch výskumov bude návrh pamiatkového úradu na prezentáciu archeologického parku za Bazilikou sv. Mikuláša. O spôsobe prezentácie nájdených stavieb budeme aktuálne informovať. ■

(eu) foto: Mária Kuššová

Prvé multifunkčné športové ihrisko v Trnave bude v areáli školy na Bottovej ulici

Začala sa výstavba prvého multifunkčného športového ihriska s umelým povrchom v Trnave v areáli Základnej školy na Bottovej ulici. Jej žiaci získajú výborné podmienky na realizáciu športových ambícií v piatich druhoch športu. Vzhľadom na širokú využiteľnosť ihriska tento typu mestská samospráva uvažuje aj o režime jeho sprístupnenia pre občanov mesta.

Na obvode oválneho ihriska bude bežecká dráha s tromi traťami. Vo vnútri oválu vzniknú ihriská na tenis, volejbal, basketbal, hádzanú a malý futbal. Poloblúky na oboch stranách oválu sú určené na streetbalové koše. Finálna úprava ihriska bude z vodopriepustných polyuretánových povrchov vhodných na atletiku a loptové hry. Novinkou, ktorá spĺňa najaktuálnejšie požiadavky adaptácie na zmeny klímy, je spôsob odvodnenia ihriska. Zrážková voda nebude odvedená do kanalizácie, ale cez podložie z kamenných drvín drenážou do vsakovacej jamy. Dá sa očakávať, že vďaka tomu stúpne vlhkosť ovzdušia, klesne jeho teplota a vzniknú aj lepšie podmienky pre zeleň, ktorá významne pomáha pri zlepšovaní klímy. Myšlienka na výstavbu multifunkčných ihrísk v Trnave nie je nová. Mestská samospráva mala pripravených niekoľko projektov už v roku 2008, ale k ich realizácii napokon nedošlo. „Očakávali sme, že aj na Slovensku bude rovnaký trend ako v Česku, kde príslušné ministerstvo venovalo na budovanie materiálnej základne škôl a podporu športovania detí a mládeže niekoľko stoviek miliónov korún a vý-

sledky sa zúročili aj vo výkonoch českých športovcov na vrcholových športových podujatiach. Preto sme aj my v období rokov 2006 – 2009 vyprojektovali multifunkčné ihriská na niekoľkých základných školách. Žiaľ, u nás sa vtedy nestalo to isté, čo v Česku. Naše ministerstvo školstva podporovalo viac výstavbu ihrísk s umelým trávnatým povrchom, ktoré nemajú také bohaté športové využitie,“ hovorí vedúci odboru investičnej výstavby mestského úradu Dušan Béreš. Po rokoch teda konečne prišiel čas na oživenie a „facelift“ projektu,

v ktorom boli zohľadnené nové materiály a trendy. „Sme šťastní, že to, čo sme chceli urobiť už takmer pred desiatimi rokmi, sa predsa len stane skutočnosťou. Pokračovanie v tejto snahe je nevyhnutné. Ak chceme mať dobrých športovcov, musíme im vytvárať nielen dobré základné podmienky na športovanie, ale aj na súťaživosť a túžbu po víťazstvách. Myslím si, že musí prísť čas, keď si aj štát uvedomí, že je potrebné podporovať výstavbu takýchto ihrísk. Je to súčasný trend, nájdeme ich kdekoľvek v zahraničí,“ dodal Dušan Béreš. ■

(eu)

Okolie pamätníka Antona Bernoláka má novú dlažbu, pribudnú aj trvalkové záhony.....

Keď mestská samospráva minulý rok dokončovala stavbu nového mosta cez Trnávku na Radlinského ulici, zaznel sľub, že v roku 2016 sa dočká obnovy aj príľahlý priestor pred pamätníkom Antona Bernoláka. Práce sa začali v júli a sľub sa už zmenil na skutočnosť. Priestor pred pamätníkom má v súlade s odporúčaním pamiatkarov novú dlažbu zo žulových kociek. Nový, krajší vzhľad bude mať aj okolitá výsadba.

„Pôvodné dreviny v okolí pamätníka budú ošetrované a upravené, pribudne novo založený trávnik. Plochu bude dotvárať trvalkový záhon, ktorý má svojím tvarom, štruktúrou a farebnosťou podčiarknuť význam a reprezentatívnosť priestoru. Záhonová kompozícia by mala byť farebne a tvarovo

umiernená, pritom však zaujímavá a celoročne pôsobivá tak, aby vytvárala s pamätníkom harmonický celok,“ povedala Jarmila Garaiová z referátu ekológie odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu.

Keď si tieto slová rozmeníme na drobné, môžeme si predstaviť záhon vysadený kompozíciou rôznych výšok zo striebřistých listov a nezábudkovo modrých kvietkov brunery, ružovobielych čemeríc, bielych zvončekov, ľalioviek, monárd, liatier, šalvií, echinaceí, veroniky, veterníc, čerkáčov a modrých stračonôžok. Cibuloviny budú zastúpené bielymi narcismi, bielymi a ružovými tulipánmi, bielymi ozdobnými cesnakmi a ružovou fakľovkou. Do kvetinových záhonov bude doplnených

n niekoľko nízokých vždyzelených solitérnych kríkov, ktoré priestorovo nahradia kvety v období vegetačného pokoja. ■

(eu), foto: Roman Stacho

Začala sa obnova povrchu vozovky na Poštovej, Na hlinách a na Mozartovej.....

Na Poštovej, Na hlinách a na Mozartovej sa v čase uzávierky tohto vydania začali práce na obnove povrchu vozovky. Aj na týchto uliciach mestská samospráva uskutočnila v máji hĺbkovú neinvazívnu diagnostiku georadarom s cieľom zistiť stav jednotlivých vrstiev. Z jej výsledkov vyplynulo, že stav ich podložia je dobrý a v rámci rekonštrukcie postačí výmena starého povrchu za nový z asfaltobetónu.

Poštová ulica dostane nový povrch na 280 metrov dlhom úseku od križovatky s Olympijskou po križovatku so Sibírskou ulicou. Predpokladané finančné náklady sú 81 tisíc eur.

Na Mozartovej ulici bude obnovený 540 metrov dlhý úsek od križovatky s Ulicou J. G. Tajovského po križovatku s Ulicou P. I. Čajkovského, tu sa počíta so sumou približne 102 eur.

Na hlinách sa obnova týka 115 metrov dlhého úseku od križovatky s Okružnou ulicou po napojenie na vnútroblokovú komunikáciu pred bytovým domom č. 2 – 4, cena prác by mala dosiahnuť 25 tisíc eur.

Na júnovom zasadnutí mestského zastupiteľstva odhlasovali poslanci

aktualizáciu rozpočtu mesta s navýšením o 640 tisíc eur na opravu miestnych komunikácií. Na rad by mali prísť ešte ulice Šafárikova a Tajovského, dodávateľ prác potrebných na obnovu vzíde v týchto prípadoch z verejnej súťaže. Počíta sa s tým, že vďaka pilotnému projektu diagnostiky georadarom budú finančné prostriedky na obnovu ciest vynakladané účelnejšie a v konečnom dôsledku sa docieli aj ich úspora.

Mesto Trnava sa ospravedlňuje za nevyhnutné dopravné obmedzenia spojené s realizáciou prác a ďakuje občanom za pochopenie a tolerantnosť. Práce by mali byť hotové do konca augusta. ■

(eu) Golgota čoskoro opustí kalváriu, vracat' sa bude postupne po komplexnom zreštaurovaní

Súsošie Golgoty na trnavskej kalvárii sa dočká kompletnej obnovy. Práce sa začnú demontážou všetkých kamenných prvkov a kovových plastík a ich transportom do reštaurátorských ateliérov. Vzhľadom na vysokú mieru poškodenia súsošia a náročnosť reštaurátorských prác si Trnavčania na jeho postupný návrat v plnej kráse budú musieť počkať možno aj päť rokov.

Súsošie pozostávajúce z kamenných podstavcov a krížov, na ktorých sú osadené kovové plastiky, je národnou kultúrnou pamiatkou. V súlade s rozhodnutím Krajského pamiatkového úradu v Trnave o jeho obnove sa minulý rok uskutočnil reštaurátorský výskum, v ktorom sa konštatuje, že stav jednotlivých sôch a kamennej architektúry je nevyhovujúci, jednotlivé časti diela sú zdegenerované vplyvom poveternostných podmienok, zemnej vlhkosti, vandalizmom a príležitostným zapalovaním sviečok.

„Na základe tohto výskumu bol vypracovaný návrh postupu a technológie kompletnej obnovy s predpokladanou cenou 133 464 eur. Správa kultúrnych a športových zariadení práve realizuje v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní výber zhotoviteľa diela. Po uplynutí lehoty podľa § 56 zákona o verejnom obstarávaní môže byť začiatkom augusta podpísaná zmluva o dielo so spoločnosťou Chameleo

zastúpenou Mgr. art. Tomášom Kucmanom s cenou diela 131 239,60 eur,“ uviedla v čase uzávierky tohto vydania Katarína Kapustová zo Správy kultúrnych a športových zariadení mesta Trnavy.

Reštaurátorské práce budú vzhľadom na charakter pamiatky pozostávať z troch častí – komplexnej obnovy kamennej architektúry, obnovy kovových figurálnych plastík a sanácie a statického zabezpečenia základov. „Pre náš autorský kolektív predstavuje reštaurovanie trnavskej Golgoty veľmi zaujímavú výzvu, podobné príležitosti sú v rámci Slovenska zriedkavé. Ak všetko dobre pôjde, najprv by sme chceli zamerať polohu krížov, aby sa dal sledovať ich prípadný posun, doskúmať stav podložia základov, demontovať celé súsošie a ešte v tomto roku kompletne zreštaurovať sochu Krista,“ povedal Tomáš Kucman. Spolu s ním budú pracovať na obnove súsošia špecialista na reštaurovanie kovových plastík akad. soch. Stani-

slav Kožela a odborník na statiku Ing. Vladimír Kohút. Cieľom reštaurovania kovových plastík, o ktorých sa predpokladá, že mohli byť odliate v známej trnavskej zvonolejári bratov Fische-rovcov, je stabilizácia ich pôvodnej hmoty, zamedzenie ďalšej deštrukcie a prinavrátanie pôvodného farebného výrazu v náznačkovej rekonštrukcii. Vzhľadom na rozsah prác a finančnú náročnosť je predpokladaná doba realizácie zatiaľ stanovená na 60 mesiacov. Konkrétny rozsah prác na každý kalendárny rok bude stanovený na základe výšky finančných prostriedkov na reštaurovanie v rozpočte SKa-ŠZMT a financií získaných z iných zdrojov. Tento rok je na realizáciu prác vyčlenená suma 27 150 eur, z toho 20 000 eur tvorí dotácia z rozpočtovej kapitoly Ministerstva kultúry SR na ochranu, obnovu a rozvoj dedičstva v oblasti pamiatkového fondu. ■

(red) Stredoveká prešovačka nás znova pozve do slávnych čias trnavského vinárstva

Už po štvrtýkrát si v piatok 2. septembra budeme môcť pripomenúť časy vinárskej a vinohradníckej slávy nášho mesta. Do obdobia stredoveku sa dostaneme prostredníctvom Stredovekej prešovačky, ktorá sa uskutoční od 17. do 22. hodiny priamo v historickom centre Trnavy aj s neodmysliteľnou veselicoú.

Tešiť sa môžeme na autentické spracovanie úrody, prešovanie hrozna na historickom preši, hrané dobové scény zo života vinárov a vinohradníkov, dievčatá šliapuce hrozno a bohatý sprievodný program nielen pre dospelých, ale aj pre deti. Ak sa nebojíme, že si zašpiníme ruky, budeme si môcť vyskúšať výrobu sladkého muštu a hneď ho aj ochutnať. Slávnú

minulosť so súčasnosťou prepoja ochutnávky vín svetovo oceňovaných vinárov z Trnavy a okolia. Stredovekou prešovačkou oblastná organizácia cestovného ruchu oficiálne otvorí jesennú vinársku sezónu v Regióne Tirnavia. Od soboty 24. septembra až do konca novembra môžeme ísť na sobotný poznávací zážitkový výlet za vínom. Prostredníctvom týchto

vínnych tour navštívime regionálne vinárstva svetovej kvality. Bohatú turistickú ponuku dopĺňajú výlety za najstarším slovanským nápojom kráľov – medovinou a výlet do Smoleníc – perly Malých Karpát. Viac informácií o podujatí a turistickú ponuku nájdete na www.regiontirnavia.sk alebo v Turistickom informačnom centre Regiónu Tirnavia so sídlom v mestskej veži. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Napriek nedostatku priestoru by v meste mala zeleň stále pribúdať

Dlhodobým problémom Trnavy je nedostatok prírodného zázemia. V súvislosti s dynamickým rozvojom mesta ostáva na zeleň stále menej priestoru. Preto logicky vznikajú mnohé nové projekty, ktoré by tento jav kompenzovali. Trnavská samospráva v posledných rokoch venuje zeleni zvýšenú pozornosť. Niečo sa zrealizovalo a viacero projektov je pripravených na najbližšie roky. Nielen o zelených plochách a nových trendoch ich riešenia, ale aj o pripravovaných investičných akciách sme sa rozprávali s vedúcim odborom územného rozvoja a koncepcií Mestského úradu v Trnave Tomášom Gunišom a Jarmilou Garaiovou z referátu ekológie tohto odboru.

■ Trnave chýba prírodné zázemie, preto samospráva hľadá nové možnosti. Kamenný mlyn sa mení na obytnú zónu a svojou kapacitou na tieto účely už nestačí. V ktorých lokalitách by sa ešte dali vytvoriť podobné plochy prírodného charakteru?

T.G.: Tých miest je viac. Ale najhorúcejšia téma, s ktorou sa teraz zaoberáme, je riešenie lokality Štrky v rámci projektu Európskej únie Lumat. Tam by mala prebehnúť štatovná investícia a v priebehu najbližších rokov by sa mala realizovať. Druhým miestom je pokračovanie lokality Kamenného mlyna, kde bola kedysi pôvodne plánovaná výstavba rodinných domov v lokalite Kočíšské. Dnes máme nové informácie o týchto miestach aj v súvislosti s riešením biokoridoru Parná, ktorú spracovávajú projektanti z Čiech. Z toho nám vyplynuli informácie o posunutí údolnice Parnej, ktorá kedysi tiekla v trochu inej polohe ako je to dnes. Miestam, ktoré boli navrhnuté na zástavbu, by hrozilo potenciálne nebezpečenstvo zaplavovania. A toto nás utvrdilo, že ak by mala byť v tejto lokalite výstavba, tak minimálna. Navyše by sa mala premeniť na čiastočne rekreačnú a lesoparkovú alebo lesnú plochu. Medzihá j v tesnej nadväznosti na Kočíšské a je v riešení biokoridoru Parnej, takže tam plánujeme veľkú výsadbu. No kým vyrastie les, to bude trvať celé desaťročia.

■ Samospráva informovala verejnosť aj o zámere využiť na

rekreačné účely brehy Trnávky. Máte už konkrétnejšiu predstavu o tom, ako by mali úpravy vyzeráť a čo by tam malo byť?

T.G.: Trnávku nám vypracováva iný projekčný tím z Čiech. Oni nám spracujú potenciálne miesta a formy, ako sa dá tok Trnávky lepšie zapojiť do mesta. Jedným z miest je Bernolákov sad, ale aj Ružový park. Hovoriť o konkrétnych riešeniach je predčasné, pretože v prípade Bernolákovho sadu sa musí riešiť lokalita z hydrogeologického hľadiska. Pokiaľ ide o Ružový park, pripravujeme architektonickú súťaž návrhov, ktorá by mala byť spustená v septembri. Do konca roka by mala byť vyhodnotená. Ale pokiaľ ide o kvalitu vody v Trnávke, to je skôr parketa pre vodohospodárov.

■ S intenzívnym vysádzaním zelene sa zvyšujú nároky na jej údržbu a zavlažovanie. Je výhodné využívať na tieto účely vodu zo studní. Do akej miery s nimi mesto počíta a kde by mali byť?

J.G.: Vysádzané stromy musíme intenzívne udržiavať. Na každý strom počítame jednorazovú zálievku 50 – 100 litrov vody. Minulý rok sme v rámci plánu vysadili skoro 1 300 stromov. Znamená to, že intenzívna zálievka prebieha aj tento rok. Mali sme obavy, či to fyzicky budeme zvládať. Keď však chodím po teréne, nevidela som negatívne reakcie drevín, že by trpeli nedostatkom vlhky. Tento rok nám počasie pomáha. Zjari pršalo, aj v júli slušne napršalo, takže aj príroda

nám je nápomocná. Mesto plánuje budovať studne na územiach, kde sa robia rekonštrukcie parkových alebo verejných priestorov. Tam sa už studne plánujú automaticky. Celkom nové studne plánujeme asi na dvadsiatich miestach, ktoré nie sú súčasťou rekonštrukcie daného priestoru. Momentálne máme komplikovanú legislatívu, takže po predvídanej zmene – na jeseň – už nič nebude brániť tomu, aby sme zrealizovali plánovaný počet studní podľa zámeru mesta.

T.G.: Teraz je zložitejšie povolovať budovanie studní, keďže studňa je vodná stavba. Boli potrebné rôzne vyjadrenia, niekedy až na úrovni ministerstva. To administratívne dosť skomplikovalo takéto projekty. Zmena legislatívy sa očakáva, takže všetko by malo byť do konca roka vyriešené.

J.G.: Máme zámer v každej mestskej časti urobiť aspoň jednu až niekoľko studní podľa rozlohy verejnej zelene na verejnom priestranstve. V lokalite Trnava – západ bude napríklad studňa v areáli ihriska, ktoré sa dokončilo pred dvomi rokmi. Tam budeme potrebovať studňu na zavlažovanie aj osvieženie obyvateľov, ktorí sa tam rekreujú. Na Halenárskej a Hollého ulici plánujeme studne v rámci rekonštrukcie lokality, a tiež aj v Ružovom parku. Ďalšie sa plánujú napríklad na Kapitulskej a na ďalších miestach.

T.G.: Záleží od lokality, či tam pri studni bude aj zázemie a mobiliár. V Ružovom parku sa nám krížia viaceré projekty, napríklad aj projekt Life, teda rekonštrukcia a zapojenie toku Trnávky. V projekte sa uchádzame o prostriedky na opatrenia v súvislosti so zmenou klímy. Žiadané prostriedky by mali ísť na zvlhčovanie a ochladzovanie ovzdušia, a studne s tým súvisia. Bude tam zázemie, ale to bude súčasťou celej rekonštrukcie parku.

■ Na lúke pod kopcom za daňovým úradom sa už zrealizoval projekt prvého trávnikára v meste so zavlažovaním. Ako funguje?

J.G.: To je prvý závlahový systém v Trnave. Vybuďoval sa preto, lebo na pomerne rozsiahlej ploche bol založený kobercový trávnik a nebolo ho možné inak zavlažovať ako umelou závlahou. Koncovky zavlažovania sú rozložené po celej zavlažovanej ploche a na ne sú namontované hadice s rozprašovačmi. Vždy, keď sa ide zavlažovať, príde obsluha, hadice vytiahne zo šachtičiek, rozloží ich a zavlaží po jednotlivých úsekoch. Tento systém bol urobený zjednodušeným spôsobom, je síce menej nákladný na realizáciu, ale náročnejší na obsluhu, preto ho v iných lokalitách už neplánujeme. Na základe skúseností už predpokladáme len zabezpečovanie automatických alebo poloaautomatických závlahových systémov.

■ Priamo v meste nie je už veľa priestorových možností na výsadbu. Samospráva už informovala, že z toho dôvodu chce zvyšovať plochy zelene aj vertikálne, popínavými rastlinami. V týchto dňoch boli osadené lanové konštrukcie a vysadené trvalé popínavky pri mestskom úrade. Kde sa plánuje najbližšia ďalšia výsadba vertikálnej zelene?

T.G.: Tam, kde nie je možné vysadiť zeleň, sa počíta s mobilnou zeleňou. Máme spracovanú štúdiu a pripravuje sa realizačná dokumentácia na prvky mobilného ozelenenia na pešej zóne. Ide o kovové konštrukcie, ktoré majú formu imitujúcu gotické oblúky. Po

nich sa bude ťahať mobilná zeleň umiestnená v kontajneroch. Takže sa dá presúvať podľa potreby. Napríklad mobilná zeleň akú máme na námestí, je presne v intenciiach mobilnej zelene, akú poznáme vo svete.

J.G.: Na budúci rok bude táto zeleň použitá v oveľa väčšej miere. Plochy, ktoré v meste máme, sú pomerne dosť využitú výsadbami stromov. Infraštruktúru máme aj v zemi. Nevidíme ju, ale nás obmedzuje vo výsadbách. Preto chceme v maximálnej miere nájsť spôsob, ako do daných lokalít, kde nevieme dať zeleň prirodzeným spôsobom, použiť nosiče a vertikálnu vegetáciu. Z klimatického hľadiska a z hľadiska manažmentu dažďových vôd je dôležitá aj vegetácia na strechách a terasách. Je to významný prvok na zlepšenie mikroklimy a pri zadržiavaní vody.

T.G.: Problém, ktorý sa volá Heat Islands, teda ostrovy horúčav, je dobre zdokumentovaný vo svete. Rovnako dobre je zdokumentovaný priaznivý dopad zelene na riešenie týchto problémov. Máme informácie z Bratislavy z meraní, a pri porovnávaní námestí zhruba s rovnakou rozlohou so zeleňou a bez zelene je rozdiel zhruba 8 – 10°C. Ak spomíname lávku na Starohájskej, kde chceme tiež uplatniť zeleň na zmiernenie horúčav, tam máme problém, ktorý treba doriešiť – jej statický a stavebno-technický stav. Preto musí projektu použitia popínaviek predchádzať komplexná rekonštrukcia. Projekt sanácie lávky je pripravený a treba ho dostať do realizácie. Vedenie mesta si je vedomé tejto potreby.

■ Niektorí občania by pred zeleňou uprednostnili parkovacie miesta. Možnosti na ich vytváranie však tiež nie sú neobmedzené. Hovorilo sa preto o výstavbe parkovacích domov. Jeden z nich, možno prvý, by mal byť na terajšom parkovisku pri Jednote. V akom štádiu je tento projekt?

T.G.: Parkovací dom je potrebný, pretože je dôležité upratať statickú dopravu v meste. Ide aj o optické

„zmiznutie áut“, aby nekolidovali s historickými budovami. Z hľadiska súčasného stavu mobilizácie máme poddimenzovaný počet parkovacích miest. Keby sme chceli ísť v trende pohodlného človeka, ktorý nie je schopný kúsok prejsť peši, je deficit parkovacích miest asi 1 500. Nie je naším zámerom zvyšovať počet parkovacích miest v centre mesta. Chceme ich len upratať a nahradiť tie, ktoré budú s novými investíciami a rekonštrukciami zanikať. Nadväzujeme na celoeurópsky trend, že centrá miest by mali byť obslužiteľné peši, na bicykli alebo alternatívnou dopravou. Takže s parkovacím domom na Halenárskej ulici počítame. Všetko však závisí od investičných schopností mesta, pretože hovoríme o milióna a viac eur. Naším zámerom je zvyšovať počet parkovacích miest mimo centra mesta. Pokiaľ ide o City Arénu, je tam niekoľko stoviek nevyužitých parkovacích miest. Obyvatelia sa nenaučili, že aj tam sa dá parkovať. Ak budeme pomaly vytláčať autá z centra, tak sa azda naučia na parkovanie aj v Aréne alebo napríklad vo večerných hodinách aj pred budovou trnavskej župy.

■ Podľa slov primátora by sa Trnava mala stať slovenským lídrom v počte vypísaných architektonických súťaží. Aký prínos to bude mať pre mesto, keď sa táto predstava zrealizuje?

T.G.: Súťažami získame širší a azda objektívnejší a kreatívnejší pohľad viacerých riešiteľov na dané územie. Prvou lastovičkou je spomínaná pripravovaná súťaž na Ružový park. V spolupráci s ďalšími dotknutými orgánmi ako sú pamiatkari by sme chceli riešiť kalváriu, staničný park a podobne. Konzultujeme s pamiatkarmi, či treba vypisovať súťaže pri obnove niektorých historických areálov a objektov. Takže parky určite áno, a v ostatných prípadoch sa necháme prekvapiť. Nárast počtu vyhlásených architektonických súťaží by mal byť v budúcnosti výrazný.

■ Ešte sa pristavme pri dvoch lokalitách v centre mesta, kto-

rých sa modernizačné pohyby akosi nedotkli. Je to parčík na Námestí SNP a lokalita so zelenou a lavičkami pred obchodným centrom Balakovo. Najmä tá pôsobí dosť ohyzdne, aj preto, že sa tam naučili chodiť sociálne neprispôsobiví obyvatelia. T.G.: Na obnovu Námestia SNP sa pripravuje dokumentácia. Realizujú sa aj prieskumy georadarom. Priestor bude prieskúšaný aj pokiaľ ide o organizáciu dopravy a obnovu spevnených plôch. Park je z obdobia 20. rokov a chceli by sme ho opäť dostať do takéhoto vzhľadu. Budú obnovované štrkové chodníky a prezentovaný starý most, ktorý sa nachádzal pred pomníkom M. R. Štefánika. Ako to bude urobené v detailoch, to vyrieši spomínaná štúdia. Pokiaľ

ide o plochu pred obchodným centrom Balakovo, to sa už rozpráva o horizonte realizácie 20 a viac rokov. Je to vec riešenia problému dopravy v meste. Aby sme sa s takýmito investíciami vedeli pohnúť, budeme musieť mať vyriešený problém s parkovaním áut. Tam by sme chceli vypísať architektonickú súťaž, nemáme zatiaľ konkrétny zámer, čo s tým parkom. Zvažujú sa dve riešenia. Buď nechať organizáciu dopravy ako je teraz, alebo urobiť po jednej strane jednosmernú alebo obojsmernú komunikáciu a parčík by sa rozšíril smerom k obchodnému centru Balakovo. Tento druhý zámer sa nám zdá vhodnejší.

■ **Na výstave Mestské zásahy v Synagóge – Centre súčasného umenia zaznelo, že niektoré**

projekty pre Trnavu sú tak dobre spracované, že by ich samospráva mohla zrealizovať. Naozaj uvažujete o realizácii niektorého z nich?

T.G.: Chceme pripraviť akési finále projektov ako najzaujímavejšie a vhodné na realizáciu. Tieto projekty už v septembri niekde v meste vystavíme a urobíme niečo ako verejné vystúpenie autorov projektov napríklad na Divadelnej ulici. V priestore za hrubým kostolom pri hradbách by mohli byť niektoré projekcie. Jeden projekt za všetky: Už je vypísaná štúdia na Zelený krížok. Síce nepôjdeme presne ako to bolo v Mestských zásahoch, ale autor projektu architekt Rastislav Bocán spracováva aj štúdiu, do ktorej sú zapracované naše požiadavky. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív E.L.

Darina Nábělková – Prvá dáma trnavskej (a slovenskej) anestéziológie

Trnavská nemocnica píše svoju históriu od roku 1924. Jej lekári sa osobitne v povojnovom období podieľali na medicínskych úspechoch i rozvoji jednotlivých lekárskejších odborov.

Jednou z nich bola dlhé roky MUDr. Darina Nábělková (nar. 3. februára 1923 v Klenovci na Gemeri). V trnavskej nemocnici pracovala v rokoch 1959 – 1985 a jej doménou bola anestéziológia. Zaslúžila sa nielen o rozvoj trnavskej anestéziológie, ale aj o rozvoj intenzívnej medicíny a anestéziológie ako modernej disciplíny v celoslovenskom a česko-slovenskom meradle. V Trnave, kde ešte v povojnových rokoch neboli špeciálni anestéziológovia, vybudovala Darina Nábělková v priebehu rokov tím odborníkov a významný výsledok jej organizačného úsilia priniesol rok 1981, keď v Trnave vzniklo lôžkové Oddelenie anestéziológie a resuscitácie.

Darina Nábělková dnes v Banskej Bystrici v pôvodnom rodičovskom byte jej manžela Ludvíka Nábělka.

Darina Nábělková (rodným menom Moncoľová) vyrastala ako mladšia z dvoch dcér, budúcich lekároch, v Klenovci v učiteľskej rodine. Gymnázium absolvovala v Rimavskej Sobote a v Tisovci. V rokoch 1942 – 49 absolvovala štúdium medicíny na Lekárskej fakulte UK v Bratislave, v roku 1957 ako prvá žena na Slovensku

získala atestáciu v odbore anestéziológia. Čo ju očarilo a pritiaholo k tejto náročnej disciplíne? Jeden z impulzov možno vzťahnúť k vojnovému času. V čase SNP a prechodu frontu bola v Klenovci, kde pôsobila ako vedúca Samaritánskej skupiny. Zhodou okolností sa stalo, že v prvých troch mesiacoch r. 1945 v Klenovci síd-

lila poľná nemocnica rumunskej armády. Pre mladú medicčku bolo veľkou školou byť pri vážnych medicínskych zákrokoch s lekáorskými kapacitami z bukureštských nemocníc. Operácie uskutočňované za komplikovaných okolností, v nevyhovujúcich podmienkach a neraz pri nedostatku utišujúcich prostriedkov, sa ako veľká skúsenosť uložili hlboko v jej pamäti a podieľali sa na budúcom chápaní významu anestézie pre obidve strany, pre pacienta, aj pre operujúceho lekára.

Cestu k anestéziológii nastúpila v Martine, ktorý bol po promócií v marci 1949 jej prvým lekáorským pôsobiskom. V Martine sa v r. 1950 vydala za syna lekára, tiež lekára Ludvíka Nábělka (* 16. august 1923 Banská Bystrica † 18. júl 1989 Trnava), neskoršieho dlhoročného primára urologického oddelenia trnavskej nemocnice. Lekárska dvojica manželov Nábělkovcov opustila Martin koncom 50. rokov a na ďalšie roky života odišla spolu s dvoma malými deťmi, Ludvíkom a Mirou, do Trnavy.

Zo spomienok Dariny Nábělkovej na začiatky slovenskej anestéziológie vyplýva, že v povojnovej medicíne bola aplikácia anestézie nutnou, ale neatraktívnou súčasťou každodennej práce chirurgov a iných operatérov. Postupne sa však rozvíjala: „Chirurgické oddelenie nemocnice v Martine bolo vtedy veľmi ambiciózne. Po skončení vojny začali totiž prinášať určitú svetovosť do slovenskej medicíny lekári vracajúci sa domov zo západnej cudziny. Pri mojom nástupe na martinskú chirurgiu vo funkcii sekundárnej lekárky v jeseni 1949 bol primárom oddelenia Pavel Šteiner, ktorý počas vojny pracoval v nemocnici Sv. Bartolomeja v Londýne. Ešte pred mojim príchodom do Martina bol vyslaný do Anglicka na študijný pobyt v anestéziológii člen chirurgického tímu Ján Fizély. Zatiaľ čo sme všetci boli „chirurgmi“, Ján Fizély na základe študijného pobytu bol po návrate považovaný za de facto oficiálneho

anestéziológa nášho oddelenia. Syn protestantského kňaza zo Šamorína, mimochodom, jeden z mojich svadobných svedkov, osobne viedol anestézie pri závažnejších operáciách, nás mladších zaučal do tajov modernej anestézie,“ píše Darina Nábělková v spomienkach, ktoré nazvala Anestéziológia, moja láska neláskavá. Vtedy, ako i v dlhých ďalších rokoch, mala v osobnom aj v pracovnom živote veľkú oporu v partnerstve s Ludvíkom Nábělkom. „Boli sme natoľko takrečeno opojení pocitom odborného rastu, že napríklad aj pri príležitosti svadobnej cesty do Prahy sme s manželom, vybavení glejtom primára, urobili „špionážnu“ návštevu kliniky prof. Diviša, kde nás veľmi ochotne pánom profesorom poverená asistentka Olga Vaněčková zoznámila s najzaujímavejšími pacientmi.“ V máji roku 1959 po aktívnej a úspešnej práci v Martine (zúčastnila sa na desiatkach srdcových operácií, v tom čase bez mimotelového obehu, s kolegami vydali viacero odborných publikácií), nasledovala Darina Nábělková svojho manžela Ludvíka do Trnavy, kde on už pracoval ako urológ. „V Trnave som nastúpila vo funkcii krajského odborníka, bola som však generálom bez vojska. Mala som šťastie, že na miesto anestéziologickej sestry sa prihlásila mladá a šikovná Magda Molnárová, ktorá aj po 35 rokoch už pod menom Szabová vykonávala funkcii vrchnej sestry ARO. Z pracoviska s pomerne veľkou hrudnou a srdcovou operatívou som presedlala na oddelenie zamerané aj na cievnú chirurgiu a neurochirurgiu,“ spomína Darina Nábělková. Jednou z prvých úloh Dariny Nábělkovej vo funkcii krajského anestéziológa bol prieskum stavu anestéziologickej služby v jednotlivých Okresných ústavoch národného zdravia, uskutočnený v roku 1959. Na vtedajšiu situáciu spomína: „Materiál dokumentuje, aké nedostatočné boli pomery ešte na prelome 50. a 60. rokov,

ľudia a udalosti

august 2016

■ **1. 8. 1831** – V Trnave vypukla epidémia cholery, ktorá si v nasledujúcich dvoch mesiacoch vyžiadala spomedzi obyvateľov mesta vyše 800 smrteľných obetí (185. výročie).

■ **3. 8. 1671** – V Trnave umrel staviteľ Univerzitného kostola PIETRO SPAZZO, trnavský mešťan a senátor talianskeho pôvodu (345. výročie). 3. 8. 1986 – V Trnave umrela učiteľka a spisovateľka pre deti a mládež ETELA SVOBODOVÁ, ktorá používala pseudonym E. S. Trnavská (30. výročie).

■ **7. 8. 1971** – V Trnave umrela PERICA BENCÚROVÁ, manželka spisovateľka Martina Kukučina (45. výročie).

■ **9. 8. 1886** – V Ostrihome umrel biskup, pedagóg a podporovateľ slovenskej literatúry HENRICH SAJBĚLI, spoluzakladateľ Spolku sv. Vojtecha v Trnave a jeho prvý predseda (130. výročie).

■ **9. 8. 1921** – V Trnave sa narodil zverolekár, historik veterinárstva na Slovensku a odborný publicista JÚLIUS MOLNÁR, absolvent trnavského gymnázia a nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava za rok 2001 (95. narodeniny).

■ **12. 8. 1686** – V Trnave sa narodil historik a pedagóg FRANTIŠEK FAŠING, univerzitný profesor v Trnave, Košiciach a v Kluzi, autor kompilačných prác z dejín Uhorska (330. výročie).

■ **13. 8. 1916** – V Györi sa narodil pedagóg, autor učebníc a odborný publicista LAURENT HOREČNÝ, ktorý učil na Obchodnej akadémii, na

Darina Nábělková (vľavo) so zdravotnou sestrou Editou Laiferovou a chirurgom Bohumilom Písečným.

a to nielen v provinčnejších nemocniciach. Samostatné nelôžkové oddelenie anesteziologicko-resuscitačné bolo zriadené vo februári 1964. V roku 1968, krátko po otvorení prvého lôžkového oddelenia na Slovensku vo Fakultnej nemocnici v Košiciach, vzniklo v Bojniciach v poradí druhé a postupne ďalšie oddelenia. Budovanie trnavského lôžkového Oddelenia anesteziológie a resuscitácie malo svoj vývoj od roku 1972, keď vyšla koncepcia umožňujúca zriaďovanie takýchto zariadení. V roku 1977 bola otvorená Stanica rýchlej zdravotníckej pomoci, no zriadenie oddelenia trvalo v Trnave dlho. Napokon bol 12. novembra 1981 za prítomnosti vtedajšieho ministra zdravotníctva Emila Matejíčka slávnostne otvorený nový gynekologicko-pôrodnický pavilón a s ním aj lôžkové oddelenie ARO.

Ako spomína lekárka Anna Danajová, dejiny trnavského anesteziologického oddelenia sa začali písať v decembri 1981 po technickom dobudovaní pracoviska. „Primárka Darina Nábělková bola osobnosťou tohto oddelenia. V obmedzených priestoroch a s malým počtom ľudí sa snažila presadiť náš rodiač sa odbor medzi operačnými, ale aj ostatnými klinickými odborníkmi. Jej prínos bol veľmi veľký nielen pre Trnavu,

ale aj v slovenskom i česko-slovenskom meradle,“ hovorí Anna Danajová. Najčastejšími prvými diagnózami boli pacienti s dýchacími poruchami, epileptickými záchvatmi, anafylaktickými šokmi, v stavoch po mozgovej i srdcovej mŕtvici. Ako dnes spomína Anna Danajová, tím na čele s Darinou Nábělkovou riešil aj rôzne medicínske vzácne stavy. Napríklad, úspešne liečili štyroch pacientov po otrave muchotrávkou zelenou, pätnásť pacientov s ťažkými popáleninami, stavy po otrave organofosfátmi či ťažkú formu malárie, aj ťažký prípad botulizmu s pľúcnymi komplikáciami. „Rýchla zdravotnícka pomoc bola súčasťou oddelenia ARO do roku 1997,“ hovorí Anna Danajová, ktorá ako primárka 15 rokov viedla oddelenie po odchode jeho prvej primárky do dôchodku. S láskou a úctou si na Darinu Nábělkovú spomína jedna z jej dlhoročných zdravotných sestier Edita Laiferová. O vlastnej ceste k anesteziológii hovorí: „Stretávali sme sa na krčnom oddelení pri operáciách. Práve tam som ju oslovila. Bola vznešenou distingvovanou dámou. Spýtala som sa jej, či by som nemohla robiť u nich na ARO, čo by ma viac napĺňalo. Súhlasila a od roku 1972 som pracovala na anesteziologickom oddelení, pri operáciách, aj v rám-

Ľudia a udalosti

august 2016

Vyššej hospodárskej škole i na Pedagogickom inštitúte v Trnave a v rokoch 1966 – 77 bol vedúcim Katedry slovenského jazyka a literatúry PdFUK (100. výročie).

■ **14. 8. 1986** – V Trnave umrel ekonóm, pedagóg, autor učebníc a odborný publicista VILIAM ZACHAR, ktorý pôsobil v rokoch 1953 – 1960 ako zástupca riaditeľa na SEŠ a neskôr bol odborným asistentom na PdFUK v Trnave (30. výročie).

■ **16. 8. 1951** – V Trnave začala fungovať prvá linka autobusovej mestskej dopravy, ktorá spojila Kopánku s centrom mesta, železničnou stanicou a Kovosmaltom (65. výročie).

■ **16. 8. 2015** – V Trnave umrel spisovateľ, publicista a scenárista KALO UHRÍK, dlhoročný redaktor a šéfredaktor humoristického časopisu Roháč, ktorý neskôr pracoval v novinách Trnavský hlas a trnavský Hlas ľudu (1. výročie)

■ **17. 8. 1916** – V Martine umrel spisovateľ, redaktor, publicista a politik SVETOZÁR HURBAN VAJANSKÝ, ktorý krátko pôsobil v Trnave ako advokátsky koncipient (100. výročie).

18. 8. 1561 – Začala sa výstavba jezuitského kolégia v Trnave (455. výročie).

■ **18. 8. 1731** – V Slopnom sa narodil profesor Trnavskej univerzity a dekan jej právnickej fakulty ŠIMON FÁBA, básnik, publicista a cirkevný hodnostár, člen Slovenského učeného tovarišstva, mecén bernolákovcov a zakladateľ verejnej knižnice v Trnave, kde aj umrel (285. výročie).

■ **20. 8. 1931** – V Košolnej sa narodil bibliograf, spisovateľ

ci Rýchlej zdravotníckej pomoci. Dodnes si pamätám, že keď sme dostali nový prístroj, tak ho rozbírala. Bola technický typ, musela vidieť, ako tento prístroj funguje, prispôbovala mnohé prístroje na potreby nášho oddelenia. Ona bola jednou z tých, čo iniciovali, aby sa odbor anestéziológie a intenzívnej medicíny v rámci nemocnice neustále rozvíjal. Na tú dobu mala nadčasové myšlienky. Napríklad, lekárov nabádala, aby sa učili angličtinu a neustále sa vzdelávali,“ hovorí Edita Laiferová. Opatruje hrubý fotoalbum so snímkami z mnohých spoločenských akcií, na ktorých spoločne oslavovalo celé oddelenie: „Žili sme nielen na operačnej sále. Oslavovali sme všetko, prirodzene, aj medicínske úspechy. Celý kolektív, lekári i sestričky,“ spomína a zároveň pripomína obetavosť Dariny Nábělkovej. „Pamätám si, že raz sme mali pacienta po úraze elektrickým prúdom. Bolo treba pri ňom byť 24 hodín denne. No pani primárke nemal kto byť pri deťoch. Tak si pamätám, že sa manželka tohto pacienta starala doma o jej deti, kým ona intenzívne monitorovala pacienta.“ Na častú neprítomnosť rodičov doma, spojenú so starostlivosťou o pacientov, má hlbokú spomienku aj dcéra Mira Nábělková. „Často sa stávalo, keď sme boli malí, že po rodičov prišla sanitka, volali ich k naliehavým prípadom večer i v noci. Ostávali sme s bratom sami doma. Braček ma tšil, chlácholil, keď som plakala, že našich rodičov práve iní ľudia potrebujú,“ spomína s úsmevom na tvári aj na svojho staršieho brata Ludvíka, dnešného psychiatra, dcéra Mira, ktorá je jazykovedkyňa a v súčasnosti pôsobí v Prahe. Popri každodennej práci pri záchrane ľudských životov pôsobila Darina Nábělková aj vo sfére organizácie odborného života (dnes je čestnou členkou Československej spoločnosti anesteziológie a resuscitácie aj Slovenskej spoločnosti anestéziológie a intenzívnej

medicíny). V pomyselnej Kronike oddelenia ARO sa dočítame okrem iného o troch krajských seminároch anestéziológov, z ktorých prvý bol pri príležitosti šesťdesiatin Dariny Nábělkovej. Po tridsiatich rokoch práce zasvätených anestéziológii odišla v roku 1985 Darina Nábělková do dôchodku. V tom čase malo trnavské ARO v Trnave takmer 70 pracovníkov, z toho 15 lekárov. So svojím pracoviskom ani potom kontakt nestratila, zúčastňovala sa na jeho podujatiach, osobitne pri významných udalostiach súvisiacich s jeho napredovaním. Tak napríklad v roku 2006 sa svojim bývalým spolupracovníkom a širšiemu okruhu prítomných prihovorila pri vzniku Kliniky anestéziológie a intenzívnej medicíny Trnavskej fakultnej nemocnice.

V Trnave prežila Darina Nábělková pol storočia, doma bola v byte na dnešnej Hospodárskej ulici. Dnes žije časť roka u syna Ludvíka v Banskej Bystrici, časť u dcéry Míry v Prahe. Okrem povolania lekárky, ktorému sa venovala s plným nasadením, charakterizuje jej život láska k umeniu, ktorá sa začala rozvíjať už v detstve v kultúrnom rodinnom prostredí, k literatúre aj s vlastným prednesom nespočetných zapamätaných básní, k hudbe s hrou na klavíri aj spevom ľudových piesní, k cestovaniu, v ktorom sa prelínal vzťah k prírode s túžbou poznávať nepoznané. V Trnave vyrástli a prežili mladosť jej deti, v Trnavčanovi Karolovi Ježíkovi, za ktorého sa vydala dcéra Mira, našla zaťa a v jeho rodine svoju trnavskú rodinu. V prvej primárke trnavského anestéziologického oddelenia má Trnava jednu zo svojich osobností, ktorá sa tu síce nenarodila, ale svojím čínorodým životom po dlhé roky prospievala jej občanom na hranici života a smrti. Tak sa nezmazateľne zapísala do dejín lekárskeho odboru, ktorý stojí naďalej pri pacientoch trnavskej nemocnice v ich ťažkých chvíľach. ■

Ľudia a udalosti

august 2016

a publicista ŠTEFAN HANAKOVIČ, v rokoch 1993 – 2003 riaditeľ Spolku sv. Vojtecha v Trnave a autor jeho dejín, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy (85. narodeniny).

■ **20. 8. 1931** – V Trnave sa narodil básnik, textár, dramatik a prekladateľ RUDOLF SKUKÁLEK, ktorý roku 1968 emigroval do Nemecka, kde pôsobil ako pracovník rádia Slobodná Európa (85. výročie).

■ **23. 8. 1766** – V maďarskom Györi umrel bývalý profesor Trnavskej univerzity, filozof a matematik MATEJ LIPŠIC, autor prvej učebnice algebry vo vtedajšom Uhorsku (250. výročie).

■ **24. 8. 1956** – Hudobný skladateľ a trnavský rodák MIKULÁŠ SCHNEIDER TRNAVSKÝ dostal titul národného umelca (60. výročie).

■ **28. 8. 1996** – V Trnave slávnostne otvorili Dvoranu slávy dobra, prvé a jediné múzeum rezonančných gitár v Európe (20. výročie).

■ **30. 8. 1946** – V Modranke sa narodil verejný činiteľ, politik, ekonóm a elektrotechnický odborník KAROL ČESNEK, v rokoch 1994 – 96 generálny riaditeľ Slovenských elektrární a v rokoch 1996 – 98 minister hospodárstva SR (70. narodeniny).

■ **31. 8. 1886** – V Trnave umrel pedagóg, prekladateľ, publicista a autor učebníc JOZEF ZELLIGER, dlhoročný riaditeľ Kráľovského rímsko-katolíckeho učiteľského ústavu v Trnave a funkcionár Spolku sv. Vojtecha (130. výročie).

P.R. ■

Katarína Karabová, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XVI.

„Lietajúci profesor“ Ladislav Turóci

Nie je to tak dávno, čo v slovenskej verejnosti rezonovala otázka „lietajúcich profesorov“, ktorí podľa názoru niektorých médií využívali nedokonalý systém akreditačných kritérií a pôsobili hneď na niekoľkých postoch v rámci viacerých univerzít. Neradi by sme na tomto mieste otvárali diskusiu na túto tému, chceme len poukázať na fakt, že fenomén univerzitných profesorov pôsobiacich nie v jednej, ale vo viacerých vysokoškolských vzdelávacích inštitúciách je v podstate známy tak, ako samotné univerzitné vzdelávanie.

S ohľadnutím na Trnavskú univerzitu musíme skonštatovať, že nebola jediná, ktorá v 17. storočí začala svoje pôsobenie na území Slovenska. V roku 1657 ju nasledovala jezuitská univerzita v Košiciach. Obe univerzity nespájala len postava ich zakladateľa, arcibiskupa Petra Pázmaňa, ale aj zloženie fakúlt, štruktúra a v neposlednom rade študijný poriadok a obsah výučby, ktoré kopírovali predpisy a metódy jezuitského vzdelávania známe pod pojmom „Ratio studiorum“. Podobne ako jej trnavská sestra, aj Košická univerzita disponovala vysokokvalifikovanými profesormi a úroveň prednášok sa zvyšovala aj pôsobením profesorov, ktorí prichádzali z iných univerzít. A nebolo ničím výnimočným, že mnohí z nich vyučovali vo viacerých akademických centrách. Podstatnou mierou sa napríklad o rozvoj oboch univerzít zaslúžil Martin Palkovič, ktorý mal bohaté skúsenosti s prácou a vyučovaním na univerzitnej pôde – na Trnavskej univerzite začínal s prednáškami práve on, v Košiciach pri slávnostnej promócií nových bakalárov v roku 1660 vyhlásil potvrdenie jej štatútu panovníkom Leopoldom I. a okrem toho pôsobil na univerzite v Štajerskom Hradci a vo Viedni. Aj v Trnave aj v Košiciach vyučoval všeobecne uznávaný polyhistor a zakladateľ kritickéj uhorskej historiografie Samuel Timon, podobne aj jeho žiak, historik a náboženský spisovateľ Štefan Kaprinai, či zakladateľ uhorskej diplomatiky, genealógie a heraldiky Karol Wagner, ktorý významne

prispel k rozvoju kritickéj historiografie v Uhorsku, ale aj profesor matematiky a protagonista nového pohľadu na fyziku Michal Lipšic. Jedným z takýchto profesorov bol aj Ladislav Turóci. Narodil sa 20. mája 1682 v Užhorode na Ukrajine. V novembri v roku 1700 vstúpil v Košiciach do Spoločnosti Ježišovej a nasledujúce dva roky tu strávil v noviciáte. V roku 1703 už vyučoval gramatiku v Trnave v nižších triedach gymnázia. Obdobie do roku 1706 strávil štúdiom filozofie v Klagenfurte a vo Viedni. V rokoch 1710 – 1713 vyštudoval na Trnavskej univerzite teológiu a získal doktorát z teológie a filozofie. Tretiu aprobáciu si podobne ako väčšina spolubratov robil v Banskej Bystrici. Desať rokov strávil ako profesor na Košickej univerzite, v rokoch 1726 – 1733 pôsobil ako profesor kazuistiky na Trnavskej

Ľudia a udalosti september 2016

■ **1. 9. 1731** – V Prahe sa narodil VÁCLAV JELÍNEK, majiteľ tlačiarne v Trnave, z ktorej vychádzali práce bernolákovcov (290. výročie).

■ **2. 9. 1741** – V Chorvátskych Žideniciach sa narodil lekár a pedagóg MICHAL ŠORETIČ, profesor Trnavskej univerzity a dekan jej filozofickej fakulty (275. výročie).

■ **2. 9. 1966** – V Prahe umrel český akademický maliar a výtvarný pedagóg SVATOPLUK HAVRLÍK, ktorý pôsobil ako profesor kreslenia v Trnave, autor viacerých obrazov s trnavskými motívmi (50. výročie).

■ **3. 9. 1951** – V Trnave začali svoju činnosť Stredná priemyselná škola a Stredná zdravotnícka škola (65. výročie).

■ **3. 9. 2001** – V Trnave obnovilo svoju činnosť Arcibiskupské gymnázium v Trnave, ktoré dnes nesie meno biskupa PAVLA JANTAUSCHA (15. výročie).

■ **4. 9. 1916** – V Továrnikoch umrel trnavský rodák, lekár a botanik JOZEF PANTOČEK, priekopník röntgenológie a mikrofotografie v bývalom Uhorsku (100. výročie).

■ **7. 9. 1916** – V Nitre sa narodil riaditeľ Kefárskych závodov, potom Nábytkárskych závodov a napokon Dreviny v Trnave FRANTIŠEK PRINC, predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave, kde aj umrel (100. výročie).

■ **8. 9. 1686** – V Leviciach sa narodil profesor Trnavskej

univerzite a zastával aj funkciu rektora seminára. Okrem toho istý čas vyučoval gramatiku a spoločenskú nauku na gymnáziu v Kószegu (1707 – 1708) či Pátkostolí (1715). Trinásť rokov pôsobil ako inštruktor tretej probácie a špirituál v Banskej Bystrici. Od roku 1754 do svojej smrti účinkoval ako špirituál a kňaz v pastorácii v Trnave, kde 8. februára 1765 zomrel.

Z dostupných prameňov sa môžeme dozvedieť, že Ladislav Turóci vydal počas svojho života viaceré zaujímavé diela, a hoci niektorí pochybujú o hodnotnosti informácií, najmä čo sa týka historických súvislostí, jeho spisy sú cennou pamiatkou po latinsky písaných diel 1. polovice 18. storočia. V krátkosti spomenieme práce, ktoré vyšli počas jeho pôsobenia v Košiciach v rokoch 1716 – 1726. V roku 1716 boli v košickej tlačiarni Turóciemu vydané dve rétorické diela týkajúce sa košického jezuitského kolégia, konkrétne žiakov a učiteľov rétoriky pod názvom Reči rétorov kolégia košickej Spoločnosti Ježišovej prednesené v škole výrečnosti na tému severné Uhorsko a Latinské perly vybrané z Horatia Tursellina ako aj viacerých iných z košickej triedy rétoriky. V roku 1717 vyšli Kráľovské i provinčné snemy konané v Paláci kráľovnej výrečnosti. Rok 1720 je rokom vydania aritmetického dielka Prvá filozofia ľudského pokolenia alebo nauka o číslach čiže aritmetika, vysvetľovaná novou metódou a učebnice fyziky s názvom Taká filozofia je príjemná, ktorá prináša potešenie duchu i rozumu. V roku 1722 bolo v Košiciach publikované dielo Jubilejný rok Ignáca z Loyoly a Františka Xaverského.. A napokon v roku 1727 vyšla Ilustrovaná aritmetika podávaná ľahšou metódou. Turóci počas svojho pôsobenia v Trnave okrem dvoch vydaní historického diela venujúceho sa dejinám Uhorska, ktorému sa budeme podrobnejšie venovať nižšie, publikoval aj diela s mariánskou tematikou Rozkvitnutá ľalia v panenských plamienkoch posvätej lásky a Mária – kráľovná, ďalej jeho trnavskú

spisbu predstavujú diela venované Sv. Ignácovi, za všetky spomeňme Sviatočné zvolanie pre ochrancu cirkvi, a diela s cirkevnou a historickou tematikou, medzi ktoré radíme Narcizmus, herézy a schizmy katolíckej Cirkvi od jej vzniku až po súčasnosť; Ľaliová záhrada sv. Alojza či Ružová záhrada sv. Stanislava.

Ako sme naznačili, Turóciho pôsobenie v Trnave sprevádza najmä vydanie historickej príručky Krátke dejiny Uhorska a jeho kráľov. Zaujímavé je, že dielo bolo vydané v tlačiarni Trnavskej univerzity dva razy – prvýkrát v roku 1729 a druhýkrát tri roky po Turóciho smrti, v roku 1768. Druhé vydanie doplnil profesor rétoriky a dejín, svojho času dekan filozofickej fakulty Štefan Katona a profesor Mikuláš Schmith. Pri porovnaní oboch vydaní si môžeme všimnúť viaceré rozdiely. Vydanie z roku 1729 obsahuje venovanie Karolovi VI. Autorom dedikácie je arcibiskup, náboženský spisovateľ, podporovateľ umenia a vedy František Barčíci, ktorého meno figuruje aj na titulnom liste. Dielo je rozdelené na dve knihy. Kým prvá kniha poskytuje na takmer dvesto stranách geografické údaje o jednotlivých regiónoch, ostrovoch, vodstve, horách a pohoríach Uhorska a o vzniku kráľovstva, druhá kniha sa venuje samotným kráľom. Vo vydaní z roku 1729 sa súpis kráľov začína prvým uhorským kráľom sv. Štefanom a končí Karolom III. (Karolom VI.) Autor sa obmedzuje len na informácie o panovníkovi pôvode, uvádza presné údaje o oboch rodičoch, korunovácii, sobáši, deťoch a na záver udáva čas a miesto smrti panovníka. Vydanie z roku 1768 okrem toho, že zmenilo formát, rozšírilo aj svoj obsah. Podobne ako prvé vydanie sa skladá z dvoch kníh, z ktorých prvá obsahuje geografické údaje o Uhorsku a druhá sa venuje uhorským panovníkom. Pribudli v nej podrobnejšie informácie o činnosti kráľov a ich genealógii, o vojenských podujatiach a úspechoch v diplomatických vyjednávaniach.

ľudia september 2016 a udalosti

univerzity, jej kancelár a viacnásobný rektor JÁN KAZI, riaditeľ akademickej tlačiarne, ktorý v Trnave aj umrel (330. výročie).

■ **9. 9. 1741** – V Trnave sa uskutočnila slávnostná posviacka Mariánskej kaplnky pri Dóme sv. Mikuláša, v ktorej na oltár uložili milostivý obraz Trnavskej Panny Márie (275. výročie).

■ **10. 9. 1901** – V Doudleboch nad Orlicí v Čechách sa narodil pedagóg a zbormajster MIROSLAV JAUURA, dlhoročný dirigent trnavského spevokolu Bradlan, ktorý pôsobil ako učiteľ v Hrnčiarovciach a v Trnave, kde aj umrel (115. výročie).

■ **13. 9. 1831** – V Ostrihome umrel kardinál ALEXANDER RUDNAY, podporovateľ bernoľakovcov a člen Slovenského učeného tovarišstva, ktorý v Trnave študoval a neskôr pôsobil aj ako ostrihomský kanonik, profesor teológie a rektor seminára (185. výročie).

■ **13. 9. 1996** – V Trnave slávnostne otvorili Dom hudby M. Schneidera Trnavského (20. výročie).

■ **14. 9. 2006** – V Trnave v synagóge sa uskutočnilo slávnostné odhalenie pamätnej tabule ALFREDA WETZLERA (10. výročie).

■ **16. 9. 1601** – V Trnave umrel ostrihomský arcibiskup, diplomat a uhorský kancelár JÁN KUTASY (415. výročie).

■ **16. 9. 1931** – V Trnave otvorili verejné parné kúpele (85. výročie).

■ **18. 9. 1926** – V Trnave sa

V texte sú tieto doplnky ohraničené úvodzovkami, niekedy nasledujú priamo za pôvodným textom, inokedy sú do neho vložené. Vo vydaní z roku 1768 sú v druhej knihe, avšak počínajúc až rokom 1540 (vláda Ferdinanda I.), marginálne s údajom arabskými číslicami o najpravdepodobnejšom roku začiatku vlády daného panovníka, o významných medzníkoch v jeho živote a o roku úmrtia. Do roku 1540 sa tieto roky uvádzajú rímskymi číslicami priamo v texte. Súpis uhorských kráľov sa podobne ako v prvom vydaní začína sv. Štefanom, ale uzatvára ho text venovaný panovníčke Márie Terézii. Dielo tak poskytuje svojmu čitateľovi údaje o 48 uhorských panovníkoch.

V geografickej časti sa Turóci venuje postupne všetkým oblastiam Uhorska. Na rozdiel od časti venovanej uhorským kráľom, zemepisné opisy Uhorska sú v oboch prípadoch vydania diela rovnaké a neboli doplnené o nové informácie. Autor prechádza postupne opisom západu na východ, opis uzatvárajú severné župy. V rámci ich štruktúry sú uvádzané informácie o charaktere územia, následne predstavuje významné mestá, v rámci ktorých sa venuje opis ich intravilánu, uvádza významné stavby a rehoľné rády či významné inštitúcie pôsobiace v mestách. Následne venuje pozornosť hradom a zaujímavým udalostiam. Pozrime sa teraz na to, ako náš „lietajúci profesor“ opisuje miesta svojho pôsobenia, mestá Košice a Trnavu. Košice nazýva metropolou Horného Uhorska. Mesto sa podľa neho rozprestiera na utešenej pláni v objatí vrchov. V rámci intravilánu mesta sa podrobnejšie venuje predovšetkým opisu Dómu sv. Alžbety a pozorne sleduje pôsobenie rehoľných rádov v meste. Napriek tomu, že Turóci v Košiciach pôsobil niekoľko rokov, nenachádzame v texte žiadnu podrobnú správu o univerzite. Inak je to v prípade Trnavy, na opise ktorej si dal Turóci zjavne záležať. Okrem univerzity vyzdvihuje

Trnavu predovšetkým ako sídlo ostrihomského arcibiskupstva. Pri rehoľných rádov pôsobiacich v Trnave spomína klarisky, uršulínky, františkánov, trinitárov, paulínov a v neposlednom rade Spoločnosť Ježišovu, ktorej je venovaný najväčší priestor. Osobitnú pozornosť venuje trnavskej akademickej knižnici. Tú podľa Turóciho slov nasledovali knižnice v Košiciach, Bratislave, Levoči, Budíne, Debrecíne. Napokon vymenúva vzdelávacie inštitúcie v meste Trnave od najstaršieho Oláhovho seminára po generálny seminár založený arcibiskupom Jurajom Lipaiom. Ako máme možnosť vidieť, krátka ukážka, ktorá pochádza z úvodu opisu Trnavy, vyzdvihuje päť dôležitých momentov, vďaka ktorým je Trnava významným centrom kultúrneho, náboženského a v neposlednom rade univerzitného života. „Kráľovské mesto Trnavu založil alebo prispel k jej obnoveniu Bela II. Slobodu získala na základe milosti vládcov, slávu vďaka vznešenej mestskej rade, chýr o svätosti jej dávajú posvätné miesta nábožnosti, význam a vznešenosť jej zaručilo Ostrihomské arcibiskupstvo. Trnava sa však preslávila a prosperuje najmä vďaka univerzitnej vzdelanosti. Pomenovanie Trnava je odvodené od rovnomennej riečky, ktorá preteká mestom. Takmer štvorcový pôdorys mesta dáva dostatok priestoru na život v ňom. Staršie budovy sa striedajú s novšími, oveľa veľkolepejšími stavbami postavenými na spôsob palácov. Jednou z monumentálnych stavieb je Chrám sv. Mikuláša, ktorý dal postaviť a vyzdobiť Peter Pázmaň. Avšak medzi znamenitou výzdobou chrámu vyniká zázračný obraz Panny Márie, ktorý v roku 1708 zvlhol slzami a potom. Pri vonkajšom múre sa nachádza kostolík sv. Michala nazývaný slovanský, ktorý nariadil postaviť Juraj Selepčeni. Ku chrámu prislúchajú arcibiskupské budovy so znamenitou knižnicou. V chráme sv. Mikuláša bola zriadená preslávná ostrihomská kapitula, ktorá od svojho založenia skrze kráľa sv. Štefana až do súčasnosti

ľudia september 2016 a udalosti

narodil zoológ, hydrobiológ, pedagóg, múzejník a ochrana prírody JÁN BRTEK (90. výročie).

■ **18. 9. 2011** – Vo Švajčiarsku umrel chemik, vynálezca, univerzitný profesor a odborný publicista DANIEL BELLUŠ, trnavský rodák, ktorému roku 2008 bola udelená Cena mesta Trnavy (5. výročie).

■ **22. 9. 1986** – V Trnave sa uskutočnilo slávnostné otvorenie Strojársko-technologickej fakulty SVŠT (30. výročie).

■ **24. 9. 1831** – V Trnave sa skončila epidémia cholery, ktorá si v priebehu dvoch predchádzajúcich mesiacov vyžiadala vyše 800 smrteľných obetí (185. výročie).

■ **26. 9. 1766** – Trnavský magistrát prijal za trnavského mešťana JOZEFA ZANUSSIHO, maliara rakúskeho pôvodu a autora mnohých sakrálnych obrazov (250. výročie).

■ **28. 9. 1916** – V Trnave umrel literárny historik a cirkevný hodnostár EMIL KONCÍLIA (100. výročie).

■ **30. 9. 1946** – V Trnave sa narodil vysokoškolský pedagóg, ekonóm, autor učebníc a odborný publicista MIROSLAV MAJTÁN, profesor Ekonomickej univerzity v Bratislave a externý člen Vedeckej rady UCM v Trnave (70. narodeniny).

■ **30. 9. 2006** – Na počesť známeho propagátora atletiky, trénera a nositeľa Ceny mesta Trnavy ANTONA HAJMÁSSYHO premenovali Atletický štadión Slávie v Trnave na Mestský atletický štadión Antona Hajmássyho (10. výročie).

P.R. ■

vynikala a naďalej aj vyniká urodzenými predstaviteľmi, kresťanskou náukou a cnosťou.“ ■

Použitá literatúra:

Katarína Šotkovská: Ladislav Turóci, jeho pedagogická a spisovateľská činnosť na Košickej univerzite v rokoch 1716 – 1726. In: *Kniha 2008. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry*. Ed. Miroslava Domová. Martin,

Slovenská národná knižnica 2008, s. 134 – 144.

Ladislav Turóci: *Ungaria suis cum regibus compendio data a P. Ladislao Turóci et Societate Jesu*. Tyrnaviae: 1729, 1768.

Súťažná otázka:

V ktorom roku vyšlo druhý raz Turóciho dielo *Krátke dejiny Uhorska a jeho kráľov*?

Správne odpovede zasielajte do 20. augusta 2016 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Ivan Lábaj

Nové poznatky o živote a diele Jána Sambuca: Humanista Sambucus a arcibiskup Oláh

Polyhistor a trnavský rodák Ján Sambucus (1531 – 1584), ktorého 485. výročie narodenia sme si pripomenuli v júni, bol známy svojím vzdelaním, bohatou knižnicou a vydavateľskou činnosťou. Život renesančného učenca v 16. storočí bol však finančne náročný a na humanistické štúdium, ktoré bolo veľmi dlhé a nákladné, bol potrebný nemalý majetok. Prepych študovať na univerzite, v Sambucovom prípade hneď na niekoľkých, si mohla dožiť malá časť študentov, aj to len vďaka výhodnému sobášu alebo mecénom. Práve o získanie patróna sa mladý Trnavčan usiloval a v pomerne mladom veku sa mu podarilo dostať sa do priazne jedného z najvplyvnejších mužov vtedajšieho Uhorska – Mikuláša Oláha (1493 – 1568).

Oláh pochádzal z významnej vlašskej rodiny a po skončení cirkevných štúdií a následnom odchode z rodného Sedmohradska postupne stúpil v kňazskej i svetskej hierarchii. Od päťkostolného biskupa a kanonika to dotiahol cez komárňanského arcidiakona či uhorského kancelára až na post jágerského biskupa, ktorým sa stal v roku 1548. Práve v tomto období a z tejto pozície prichádza do kontaktu s rodinou Sambuca, ktorého otec Peter zastával v Trnave už druhý rok úrad richtára. Za jeho zásluhy o rozvoj mesta sa ho rozhodol cisár Ferdinand I. povýšiť do šľachtického stavu. A práve listinu zabezpečujúcu titul Petrovi a jeho potomkom roku 1549 pripravil a podpísal cisárov radca a verný služobník Mikuláš Oláh. O štyri roky neskôr dosiahol Oláh najvyššiu cirkevnú metú v Uhorsku, keď sa stal ostrihomským arcibiskupom. Po nástupe do nového úradu sa presťahoval do Trnavy, kde bolo sídlo arcidiecézy a kapituly od dobytia Ostrihomu Turkami roku 1543. Medzitým bol Sambucov otec

Peter zvolený za richtára ešte tretí raz, a tak sa títo dvaja vplyvní muži nepochybne neraz stretli.

Ján Sambucus sa v tom čase ako vyše dvadsaťročný magister slobodných umení a čerstvý absolvent niekoľkých prestížnych európskych univerzít snažil získať mecena a sponzora okrem iného aj pre svoju novú vášeň – zbieranie starých rukopisov. V pátraní po patrónovi najprv ašpiroval na miesto historika na habsburskom dvore, potom sa pokúšal uchýtiť u regensburského biskupa Georga von Pappenheim. Ani jeden z plánov však nevyšiel. Našťastie si práve vtedy naňho spomenul Oláh a vybral si ho ako vychovávateľa pre svojho mladého synovca Juraja Bonu, čo sa stalo najdôležitejším momentom ich vzájomného vzťahu.

Oláh mal k Bonovi, synovi svojej sestry Uršule, veľmi blízky vzťah a dbal o dostatočné vzdelanie bystrého mládenca. Poslal ho preto v roku 1552 ako trinásťročného študovať na univerzitu v talianskej Padove. Sambuca najal ako jeho

vychovávateľa o rok neskôr a poslal ho za Bonu do Padovy, kde sa Sambucus rozhodol pokračovať vo vzdelávaní a začal študovať medicínu. Hoci o stykoch Sambuca s Oláhom nemáme žiadny priamy dôkaz,

pred samotným odchodom musíme u Sambuca predpokladať aspoň pobyt v Trnave. Kandidát na vychovávateľa arcibiskupovho synovca sa predsa musel patrónovi predstaviť a vypočuť si jeho ponaučenie. S Bonom napokon Sambucus strávil v Taliansku štyri roky a okrem štúdiá sa venovali cestovaniu, nakupovaniu rukopisov a nadväzovaniu dôležitých kontaktov s významnými talianskymi humanistami.

Koncom roka 1557 odišli s Bonom do Viedne, aby sa tam stretli s budúci cisárom Ferdinandom I., ktorý bol však už na ceste na svoju korunováciu vo Frankfurte. Pokračovali teda do Prahy, kde Ferdinanda napokon dostihli. Dôkazom ich stretnutia je list, ktorý Ferdinand poslal Uhorskej komore s rozkazom, aby každoročne vyplácala doživotnú rentu 50 zlatých Sambucovi, ktorého tituluje „aulae familiaris“, teda dvorný radca, čo bol najnižší dvorský stupeň. Hoci nevieme, ako sa k tomuto titulu Sambucus dostal, prítomnosť Bonu naznačuje, že to mohlo byť práve vďaka vplyvu Oláha, ktorý sa tešil cisárskej priazni. Po návrate do Viedne a návšteve rakúskeho arcivojvodu Maximiliána sa Sambucova renta dokonca zvýšila na 100 uhorských zlatých.

Cesty Sambuca a Bonu sa rozšírili v Prahe a viac sa už nestretli. Koncom augusta 1559 sa totiž konali zasnuby Bonovho brata Krištofa, na ktorých Juraj nečakane ochorel a o pár týždňov neskôr zomrel. Správa o jeho smrti Sambuca hlboko zarmútila. Hneď ďalší rok vydal pohrebnú reč na Bonu, v ktorej nám zanechal bohaté a v podstate jediné informácie o tomto nadanom mládenčovi. K reči pripojil ešte niekoľko latinských a gréckych básní od rôznych autorov a tiež listy od Bonových učiteľov, v ktorých vyzdvihujú jeho bystrosť. Bonu si pripomenul aj básňou vo svojom najúspešnejšom diele, zbierke Emblemata (Emblémy), kombinujúcej vyobrazenia s veršovaným komentárom. V básni pod emblémom vyjadruje Sambucus žiaľ za mŕtvym, stojí obrazne pred pomníkom a nasleduje text v podobe reflexie nad životom

a smrťou s opisom bolesti zo straty blízkeho človeka. Temer celá báseň je súvislým výlevom smútiacej duše, avšak autor sa nevyhol zrealnieniu narážkou na Bonovho strýka a svojho patróna Mikuláša Oláha, keď na záver v posledných dvoch veršoch píše: „Tieto pomníky vybudoval ostrihomský arcibiskup drahému potomkovi a miesto poctil plačom.“ Samotnému Oláhovi venoval Sambucus viacero básní a diel, jednak na znak úcty a obdivu, jednak na udržanie si arcibiskupovej priazne a finančnej podpory. Ešte počas pobytu v Padove vydal v roku 1555 zbierku Poemata (Básne) a na čestnom prvom mieste hneď za úvodom dedikoval oslavnú báseň (enkómium) „najdôstojnejšiemu pánu ostrihomskému arcibiskupovi Mikulášovi Oláhovi“, v ktorej predstavuje charakteristiku adresáta od mladosti až po súčasnosť. Podľa Sambuca je Oláh osobnosť, ktorej podľahne každá „Múza“, a pretože dobre pozná Oláhov rod i jeho moc, cíti sa byť nimi zviazaný aj zaviazaný. Vyzdvihuje tu Oláhovo pôsobenie na náboženskom poli, pretože Oláh je preňho zárukou upevňovania viery v Uhorsku. V celom texte básne Sambucus prejavuje úctu voči známemu a mocnému človeku, od ktorého je v určitom zmysle závislý a od ktorého ešte očakáva aj v budúcnosti podporu. Seba tu spomína skromne, no zároveň neskľzava k lacnému pochlebovaniu, celá báseň si zachováva dôstojnosť a úctu. V tom istom roku Sambucus pripravil k vydaniu aj text reči konštantinopolského patriarchu Nila a iste aj kvôli jeho kontextu ho venoval v predslove svojmu patrónovi. Trochu problematickým bodom vzťahu Oláha a Sambuca môže byť náboženský spor, ktorý vznikol medzi arcibiskupom a mestom Trnavou okolo roku 1564 a do ktorého bol nechtiac zapletený aj Sambucus. V časoch rozporov medzi katolíckmi a čoraz viac rozšírenými protestantmi bol zvolaný Tridentký koncil, ktorý chcel dosiahnuť kompromis medzi oboma stranami. Po jeho skončení obvinili čelní predstavitelia Trnavy Oláha z rozvraca-

nia poriadku a svojského výkladu uznesení koncilu a obrátili sa listom na Sambuca, aby sa za nich prihovril u viedenského biskupa a pápežského nuncia. V tom čase už bol Trnavčan etablovaný na cisárskom dvore a zastával pozíciu cisárskeho historiografa. Nábožensky nevyhranený Sambucus chcel pomôcť rodákovi, ale zároveň nechcel ísť proti svojmu mecénovi Oláhovi.

Napokon sa o spore dozvedel cisár Maximilián a napriek nesympatiám k Oláhovi prikázal Trnavčanom, aby arcibiskupa vo všetkom poslúchali. Zrejme aby si vzťah s Oláhom napravil, pridal Sambucus do druhého vydania Emblémov (1566) niekoľko básní a jednu z nich, Occasio mali praecavenda (Treba sa chrániť pred príležitosťou na zlo), venoval Oláhovi. Po jeho smrti v roku 1568 si pamiatku patróna uctil tak, že do druhého vydania monumentálneho historického diela Antonia Bonfiniho *Rerum Ungaricarum decades* pripravil v dodatkoch popri svojich menších historiografických prácach aj Oláhov prozaický spis Atila. Toto dielo bolo samostatne vydané spolu s ďalšou Oláhovou prácou *Hungaria* až o viac ako 150 rokov neskôr, a to terchovským rodákovi Adamom Františkom Kollárom.

Vzťah humanistu Sambuca a arcibiskupa Oláha možno charakterizovať ako obojstranne výhodný. Oláh pomohol mladému učencovi v období, keď potreboval získať zamestnanie a vďaka arcibiskupovmu vplyvu na viedenskom dvore získal pozíciu u samotného cisára. Sambucus zas na oplátku prostredníctvom dedikácií a oslavných básní zabezpečil Oláhovi vo vyšších a učených kruhoch dobré meno. ■

Literatúra:

VANTUCH, Anton: *Ján Sambucus. Život a dielo renesančného učenca*. Bratislava: Veda 1975.

ALMÁSI, Gábor: *The Uses of Humanism. Johannes Sambucus (1531 – 1584), Andreas Dudith (1533 – 1589), and the Republic of Letters in East Central Europe*. Leiden: Brill 2009.

VISSER, Arnoud: *Joannes Sambucus and the Learned Image. The Use of the Emblem in Late-Renaissance Humanism*. Leiden: Brill 2005.

Text a foto Martin Jurčo

Klára Mészárosová: Trnavské osobnosti zo 16. storočia sú ako moji známi

V Západoslovenskom múzeu pracovala osemnásť rokov. Za ten čas sa rodená Bratislavčanka aj vďaka záujmu o históriu, Trnavu i jej zaujímavosti, stala nielen Trnavčankou, ale dokonca i trnavskou lokál-patriotkou. Klára Mészárosová objavila mnoho nepoznaného o našom meste. V roku 1975 absolvovala štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave ako historička – archeologička so špecializáciou na stredovek. Do Trnavy prišla v roku 1975 a až do roku 1993 pracovala v Západoslovenskom múzeu. Od roku 1993 pracuje v Univerzitnej knižnici v Bratislave ako vedúca Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí. S Trnavou však súkromný i pracovný kontakt nestratila. Zmienky o Trnave, i drobné, jej neuniknú.

Dlhé roky sa historička Klára Mészárosová venovala rádu klarisiek. Z obdobia prípravy výstavy je aj katalóg špeciálnych textilíí z ich tvorby Kvety trpezlivosti. Počas pôsobenia v Univerzitnej knižnici vydala v Slovensku dvojязыčne knihu o prvom rektorovi Trnavskej univerzity Jurajovi Dobronockom. Naposledy to bola rozsiahla publikácia Emblémové knihy Univerzitnej knižnice v Bratislave. My sme však náš rozhovor s Klárou Mészárosovou začali – logicky – v čase jej detstva.

– Čítanie literatúry mi akoby v detstve sprostredkovalo otázky a túžby, kam v živote ďalej ísť. Vykryštali-zovalo sa to vo mne vo forme myšlienky zaoberať sa históriou a objavovať. V tom čase sme mali na objavovanie priestor len po hranice republiky. Bolo treba hľadať také oblasti, kde som mohla objavovať. Začala som teda študovať archeológiu a históriu. Touto snahou som vykročila do života. Po skončení štúdiá som dostala ponuku ísť pracovať do Západoslovenského múzea v Trnave. Narodila som sa v Bratislave, vyrastala som inde na dedine, takže Trnava bola pre mňa zaujímavou a príťažlivou oblasťou. Vedela som, že je tam čo robiť, že práve v Trnave môžem objaviť niečo nové a zaujímavé.

■ V akej konštelácii múzea ste nastupovali do tejto inštitúcie? Dnes máme budovu krásne zrekonštruovanú s modernými technológiami. Ako to bolo vtedy?

– V tom čase zhodou náhod tiež bolo múzeum po rekonštrukcii. Bol tam výborný kolektív, ktorý sa

vzájomne inšpiroval. Práve tam som získala mnohé praktické zručnosti ako robiť výstavu, ako organizovať sieť spolupracovníkov. Pretože, pokiaľ ide o archeológiu, mali sme s kolegom na starosti celý okres. Hlásili nám, keď sa pri stavbe alebo orbe objavilo niečo zaujímavé. Keďže som mala záujem o stredovek, zameriavala som sa na Trnavu. Boli to záchranné výskumy na stavbách, ale aj systematické vopred plánované výskumy na vopred určených miestach. Hneď po nástupe do práce si ma zavolať riaditeľ Ladislav Pál a hovorí: O desať rokov bude 350. výročie Trnavskej univerzity a vy budete robiť výstavu. Dovtedy si robte svoju prácu a popritom sa pripravujte na túto výstavu. Bolo pre mňa neuveriteľné poverenie a čudujem sa tomu najmä dnes, keď sa všetko robí na poslednú chvíľu.

■ Aké boli vaše projekty v prvých rokoch po vašom nástupe do Západoslovenského múzea? V tom čase sa v Trnave veľa budovalo, centrum mesta prechádzalo od 70. rokov stavebnou premenou, takže bolo iste kde hľadať a čo skúmať.

– Mimoriadne zaujímavé nálezy sme našli pri stavbe kultúrneho domu. Dostali sme sa tam potom, keď bagre odhrnuli trojmetrovú vrstvu zeminu. Na úrovni ľadovo studenej spodnej vody sa odrazu objavila stredoveká chata, stredoveké skladovacie jamy pekne vyložené doskami a bolo v nich množstvo nádherných nádob. Našli sme tam aj tri stredoveké studne. V celom živote som nenašla také

bohaté nálezisko. Našli sme tam niekoľko typov krásnych sklenených pohárov, kožené veci, súčasti topánok i oblečenia, perfektne tokársky spracované drevené nádoby. Navyše, v tom čase som dostala služobný bicykel a každý deň som skontrolovala, či vodohospodári nemajú rozkopanú ulicu alebo či sa začala nejaká stavba. Systematické výskumy som robila najmä okolo hrubého kostola. Tam sa podarilo nájsť zaujímavú hŕstku strieborných mincí schovaných počas tatárskeho vpádu. Na týchto výskumoch pri hrubom kostole, aj na opačnej strane hradieb na západnej strane, sme zistili zaujímavé súvislosti, pokiaľ išlo o postupnosť v stavbe hradieb. Najprv postavili veže, priestor vyplnili drevom a postupne ho dobudovávali. Nedávno sa mi dostal do ruky výpis z listiny z 15. storočia, ako chcú opevniť Trnavu. Zrejme mali na mysli, že provizórne drevené časti sa dobudujú na kamenné, resp. tehlové.

■ Zaiste bolo potom rovnako zaujímavé aj spracovávanie takéhoto zozbieraného materiálu, triedenie a napokon aj vystavovanie.

- To bolo pre mňa neuveriteľne zaujímavé. Každý deň, keď som išla z terénu, hneď som nálezy čistila, opravovala, aby som čo najskôr pod nánosom storočnej špiny zistila, čo sa tam skrýva. Každý rok na jeseň sa organizovala celoštátna konferencia o stredovekej archeológii. Čiže v priebehu dvoch mesiacov som musela pripraviť spracovaný materiál a predniesť informáciu o nálezoch v danom roku. Prednášky potom vychádzali v zborníkoch. Z nálezov pri stavbe kultúrneho domu som urobila peknú výstavu. Popritom som pracovala aj na iných výstavách. Do múzea sme napríklad dostali zapožičané nálezy z Pácu pri Cíferi. Výsledky z výskumov v Trnave sme využili a aplikovali na veľkých výstavách k dejinám mesta, kde mali svoje miesto aj najstaršie nálezy.

■ Prešlo desať rokov, a prišiel čas výročia prvej Trnavskej univerzity. Vy ste mali už všetko pripravené.

- Poverenie znelo pre dvoch ľudí, pripravovali sme teda výstavu s Petrom Horváthom. Za desať rokov som sa snažila pátrať po tom, kde všade by sa mohli predmety z univerzity nachádzať. Napokon sme na výstavu požičali exponáty zo štyridsiatich inštitúcií nielen zo Slovenska. Napríklad, mali sme tam z Budapešti vystavenú krásnu učebnú pomôcku na demonštráciu rovnováhy vo fyzike. Na stojančeku struna a postavička dieťaťa, ktorá balansovala a demonštrovala rovnováhu. Bol to široký záber počnúc základnými dokumentmi, cez spôsob vyučovania, rôzne typy glóbusov. Mimoriadne významné bolo, že pri univerzite pracovala aj tlačiareň s veľkou a bohatou produkciou. Navyše sa zachovalo asi 120 zväzkov rukopisov profesorov univerzity. Vtedy som sa prvýkrát stretla s týmto fondom tu v Univerzitetnej knižnici v Bratislave a pravidelne som chodila študovať. Na spomínanej výstave v Trnave bolo veľa návštevníkov

a múzejníkov od Hamburgu po St. Peterburg. Napísali, že to bolo riešené tak zaujímavo a inšpirujúco, že takúto výstavu k dejinám školskej inštitúcie ešte nevideli.

■ Jednou z vašich tém sú aj klarisky, ich život, zánik klariského rádu a prepojenie s Trnavou.

- Osud chcel, aby som na tejto téme začala pracovať. Počas štúdií som si v Bratislave urobila sprievodcovský kurz. Po absolvovaní mi prideliť prvú prednášku o klariskách a celom komplexe budov v klariskom kostole v Bratislave. Literatúry bolo málo a musela som ju prácne hľadať. Po ukončení štúdia som sa dostala do Trnavy, zasa do budovy klariského kláštora, kde bolo múzeum. Osud ma takto usmerňoval. To sa nedalo, byť v tej budove a nezačínať sa o históriu budovy. Takmer denne sme boli postavení pred otázku, čo mohlo v budove na čo slúžiť. Čiže boli to niekedy aj praktické dôvody. Začala som systematicky skúmať v archívoch v Bratislave, Budapešti a Viedni. Ešte ani zďaleka nie som hotová, no parciálne témy som už aj publikovala. Naposledy tému hudba u klarisiek.

■ Život klarisiek sa v podstate vymedzoval v dnešnej budove Západoslovenského múzea.

- Klarisky boli v Trnave od roku 1239, je to tretí ženský rád františkánskeho rádu. Ešte za života sv. Kláry sa dostali do Trnavy, kráľ Belo IV. im poskytol priestory. Predtým sa volali damiánky, ale aj alžbetínky, podľa Belovej sestry Alžbety. Nebola členkou rádu, ale žila podľa ich kánonu. Je to zaujímavý kontemplatívny rád, kto vstúpil do tohto rádu, už ho nesmel opustiť. Mali prísny denný režim a zachovali sa z ich života zaujímavé dokumenty. Niekedy som cítila až pohnutie, keď som čítala, aký bol kláštorný život. Zachovali sa napríklad dokumenty o voľbe predstavenstva. Každé dva roky sa menilo vedenie kláštora a z toho vyplývalo, že každá jedna sestra dostala úlohy, ktoré do ďalšej voľby musela splniť. Trnavské klarisky viackrát museli utekať, keď bolo nejaké vojenské nebezpečenstvo. Boli v Brne, Varadíne i Záhrebe, na-

príklad v roku 1432, keď husiti obsadili Trnavu, utiekli do bratislavského kláštora klarisiek. O tri roky na to kráľ píše bratislavskému magistrátu, aby im zabezpečil voz na návrat späť do Trnavy. V roku 1782 Jozef II. definitívne zrušil klariský rád. Celé zrušenie začala už Mária Terézia rôznymi obmedzeniami v súvislosti s dedičstvom mníšok, možnosti vstupu do kláštora až po dosiahnutí veku 21 rokov a podobne. Klarisky boli teda v budove dnešného múzea do spomínaného roka 1782. Potom tam bola vojenská nemocnica, rôzne sklady a od päťdesiatych rokov múzeum. Pohľad na múzeum bol v čase môjho príchodu celkom iný. Bolo zastavané malými domčekmi, takže múzeum bolo až za nimi. Dlhú dobu, kým sa budova a okolie dali do poriadku. Až koncom 70. rokov sa vytvoril pred budovou park a zhodou náhod sa tam dostala aj socha J. A. Komenského. Pôvodne bola objednaná inde, ale zakotvila v parčíku pred budovou. Zisťovala som, čo spája kňaza Jednoty bratskej J. A. Komenského s Trnavou. Tri dni bol v našom meste a spomínal na svoj pobyt u reformovaného biskupa. Reformovaní prijali veľa jeho nasledovníkov aj v Trnave, aj na Záhorí.

■ Prečo prišiel zlom, že ste po osemdesiatich rokoch odišli zo Západoslovenského múzea? Bolo to aj tým, že prednášky profesorov Trnavskej univerzity boli práve v Univerzitetnej knižnici v Bratislave?

- Okrem archeológie a histórie som mala zhruba pätnásťtisícovú historickú knižnicu a v tom čase bola majetkom Matice slovenskej. Počas prípravy výstavy o Trnavskej univerzite sa podarilo vybaviť, že sme dostali knihy do majetku múzea. Potom sa tomu bližšie venovali moji nasledovníci. Dostala som v tom čase ponuku, či by som sem nechcela nastúpiť do Univerzitetnej knižnice. Po roku moja predchodkyňa odišla, takže odvtedy som vedúcou kabinetu starých a vzácných tlačí.

■ Určite ste hneď hľadali aj dokumenty a vzácne tlač, ktoré súvisia s Trnavou.

- Samozrejme, je tu 120 zväzkov spomínaných prednášok profesorov

Trnavskej univerzity. Sledovala som osudy knižnice bývalej Trnavskej univerzity. Tu pri práci som narazila na veľké množstvo kníh, v ktorých bolo napísané, že boli zapísané do katalógu knižnice jezuitského kolégia. Pôvodne sa totiž hovorilo, že aj knižnicu odsťahovali s univerzitou do Budína. Je to inak. Po odsťahovaní univerzity ostala ešte v Trnave kráľovská akadémia, kde sa vyučovala filozofia a právo, takže veľká časť tejto literatúry ostala v Trnave. Po zrušení jezuitského rádu sa začal robiť súpis knižnice a vybrané veci posielali do Bratislavy na Michalskú 1, kde bola Kráľovská komora. Podobne aj z ďalších jezuitských kolégií. Aj po zrušení rádov sa všetko priviezlo sem. Tieto knihy odviezli do Budína. Po vytriedení sa druhé a tretie exempláre priviezli späť do Bratislavy. Knihy boli ponúknuté školám. A keďže v budove dnešnej Univerzitnej knižnice bolo kráľovské gymnázium, prevzali sem množstvo z trnavských kníh, ale rozdelili si ich aj mnohé iné školy. Takže môžu byť dnes na najrôznejších miestach. Knihy, ktoré zostali, voľne ponúkali záujemcom. Dokonca aj krásne skrine, v ktorých boli tieto knihy, sú dodnes v Zápa-

doslovenskom múzeu, nekompletne aj v Spolku sv. Vojtecha. Samostatnou kapitolou nášho rozprávania by mohli byť knihy vytlačené v Trnave.

■ **Keď sledujete staré tlač, rukopisy, iste zbystríte pozornosť, keď sa píše o Trnave.**

- Udivuje ma kultúrny a literárny život v Trnave v 16. storočí. V Bratislave napríklad bola tzv. záhrada múz. Boli tam zástupcovia mnohých odborov, medzi inými napríklad aj Sambucus. Často cestovali aj do Trnavy, aby pokračovali v príjemných hlbokomyseľných filozofických rozhovoroch, pri ktorých neboli odborné ani konfesijné obmedzenia. V jednom texte som sa dočítala, že medzi týmito rozhovormi sa hrali s jednou opičkou, ktorú tam niekto doviedol. Takáto perlička je dokumentom o prvej opičke v Trnave v 16. storočí (smiech).

■ **Osemnásť rokov ste pracovali v múzeu. Medzitým ste sa do Trnavy aj presťahovali. A začali ste pre zmenu dochádzať do Bratislavy. Stali ste sa teda čistou Trnavčankou?**

- Srdcom som sa určite stala Trnavčankou. Fyzicky som toľko v práci v Univerzitnej knižnici, že často

chodím do Trnavy len prespať. Trnava sa však do mojej duše hlboko vryla. Niekedy si myslím, že ma až pobosorovala. Otvorím nejakú písanú knihu alebo dokument, a tam Trnava. Akoby sa mi to mesto aj týmto spôsobom hlásilo. Všetko mi je blízke, keďže poznám mnohé tajomstvá, budovy a veľa osobností, ktoré sa tu zastavili. Niekedy sú ľudia z toho obdobia ako moji známi. Poznám aj mená klarisiek zo 17. storočia. Mnohé sa venovali aj literatúre, prekladom, aj ručným prácam. Napríklad v Trnave robili špeciálne ručné práce – v strede reliéf alebo maľovaný obraz, okolo vyšité textilné kvety a medzitým malé batôžky ostatkov svätých. Jednu z takýchto výstav som kedysi pripravovala aj v Trnave.

■ **Tých tém je toľko, že by oblasť, ktorú ste si načrtli na spracovanie, mohol skúmať celý tím historikov. Na čom pracujete momentálne?**

- Sú to také chrobáčky v hlave, ktoré človeka desaťročia zamestnávajú. Podarilo sa mi objaviť v Bratislave časť knižnice zakladateľa Trnavskej univerzity Petra Pázmaňa, takže momentálne pripravujem knihu o tejto zbierke. ■

Peter Horváth, výber fotografických ilustrácií: Simona Jurčová

Prechádzka labyrintom ulíc a spomienok

Motto: Je šťastný ten človek, ktorému je dopriate prežiť podstatnú časť života na miestach, skade pochádza.

V živote vari každého človeka nastanú chvíle návratov do minulosti.

Dotyk spomienok sa umocňuje, ak máme možnosť prechádzať ulicami svojich sentencií, dotýkať sa pohľadom domov a zákutí, kde sme sa narodili, prežili mladosť a cítili pach školských lavíc, či evokovať miesta prvých lások alebo pospomínať na svojich priateľov a kolegov. Je to akoby pohrabanie sa s rozmarmi veku a času. Na prechádzku ulicami spomienok sme sa vybrali s MVDr. Júliusom Molnárom, Csc., ktorý sa v auguste dožíva neuveriteľného jubilea 95 rokov. Právom ho možno zaradiť medzi osobnosti, ktoré sa trvalou stopou zapísali do análov mesta.

Požiadala ma, aby sa tento príspevok volal Spomínanie starého Trnavčana... Až neskôr som pochopil, že z „komplexného“ prerozprávania jeho prechádzok po meste by sa dala napísať objemnejšia kniha.

Odštartovali sme: on na svojej elektrickej mašinke... a ja povedľa neho. A, samozrejme, zakotvili pri dome na Halenárskej ulici, kde prežil detstvo. Hoci viem, že môj hosť má skvelú pamäť, nepredpokladal som, že tak hravo vysype z rukáva udalosti, mená a súvislosti, ktoré majú bezmála sto rokov. Nestačil som jeho tempu a nestačil som sa ani čudovať, ako prezentoval zážitky a spájal ich so scenárom filmu svojej mladosti. Dajme mu teda slovo a priesto...

Obyvatelia starej Trnavy po prvej svetovej vojne žili v akejsi komunite, vo vzájomnej úcte človeka k človeku. Učiteľa či kňaza sme zďaleka pozdravovali, remeselníci sa hrdili kvalitou svojej práce, obchodníci úctivo ponúkali svoj čerstvý tovar, činitelia mesta mali patričnú dôstojnosť, pred mestskými policajmi mal každý rešpekt. Jednoducho, každý potreboval každého a kto žiadal o pomoc, dostal ju. No, boli aj chyby a nedostatky, ale všetko sa dalo akosi do prijateľného súladu. Moja Halenárska ulica, kde sme bývali, bola takmer ako samostatná a sebestačná jednotka. Hoci jej polovica je už asanovaná, presne si pamätám, kde tam boli štyri obchody s miešaným tovarom (Galus, Skaloud, Lackovich a syn, Sonnenschein), výroba a predaj sódovej vody (Sonnenschein), dve krčmy (vd. Seidlerová, Gašparec), traja obuvníci (Molnár, Havlík, Petrovič). Na tejto ulici mali svoju klientelu aj dvaja lekári (Hönig – otec a syn), traja advokáti (Csapkovics, Wallner – otec a syn), žili tu aj významní traja učitelia (Detrich, Ferencz, Herbst). Na tejto ulici bol aj Evanjelický útulok pre starcov, stolárska dielňa (Tomašovič), kníhtlačiareň, pekáreň chleba a pečiva (vd. Szöllösiová), pekáreň macesov (židovská náb. obec), mliekareň (Hedrych), obchod s tabakom a dennou tlačou, ale aj pánsky holič (Petrovič), dámsky kaderník (Fero Minárik), krajčír (Karásek), sklad vína (Bolcsek), klampiár (Neumann), murár (Čellár), mäsiari (Čeppan, Müller, Kessler), kominári (vd. Toscano, Pankiewicz, Porédos), predajňa plátna (vd. Figeďová). Je zaujímavé, že v tejto štvrti boli až traja policajti (Gažo, Drajčík, Kubíček). Trnava bola vždy mestom škôl a preto neprekvapuje ani lokalizácia ľudovej školy, strednej dievčenskej školy (meštianka), významné miesto mal aj učiteľský ústav (preparandia – Rád sv. Uršuly). Vtedajší sirotinec viedli sestry rádu sv. Vincenta de Paul – vincentky. Významné miesto mala v tom čase nová synagóga status quo ante, ktorú spravoval rabin Dr. Armin Duschinsky. Ale boli tu aj zlatník a hodinár (Antmann), „šikovná“ šikovateľka (vd. Strížová – teraz sa to volá realitná kancelária). Dominujúce postavenie

Otec Júliusa Molnára v obuvníckej dielni na Halenárskej ulici v roku 1963, fotografia, archív J. Molnára

mal aj Ústav pre vojnových poškodených (pre duševne chorých, dnes areál Zsl. múzea). Ešte si spomínam na výrobnú mydla a pracích prostriedkov (Winter), sklad a predajňu palivového dreva (Wolitzer), tu sa pilili strojom aj siahovice (stolár Hladký). Osobitný kurz mala „na voľnej nohe žijúca blondinka X“. Jednoducho povedané: všetko, čo človek potreboval, našiel na Halenárskej ulici, a čo tam nebolo, bolo vo vedľajších uličkách hneď za rohom. Práve za rohom na Haulíkovej uličke bola od prvej tretiny 19. storočia detská opatrovňa založená grófkou Brunswickovou. Neskôr sa tento objekt nazýval „ovoda“ alebo „kinderšúla“, kde chodili deti z mnohých rodín, ako napr. Mikuláš Schneider Trnavský, ale ...i moja maličkosť...

Prechádzame na roh Halenárskej a Haulíkovej ulice. A tu sa pozastavíme, lebo v rožnom dome žila rodina Alfréda Wetzlera, ktorý sa s viacerými židovskými spoluobčanmi stal obeťou hrôzostrašného plenu holokaustu. Bol to práve on, kto so spoluväzňom Vrbom zázračne unikol z koncentračného tábora Osvienčimu, aby dali celému svetu správu, čo sa za múrmi tejto fabriky pekla skutočne dialo. Práve toto územie Dolnopotočnej a Haulíkovej

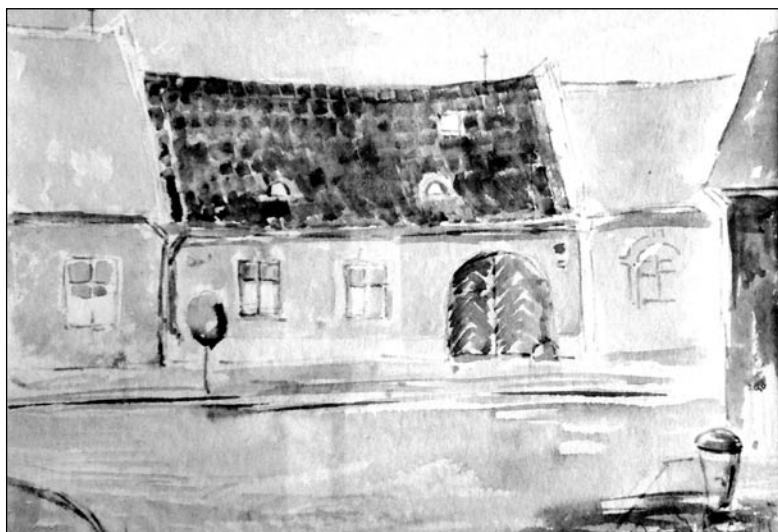
ulice bolo od stredoveku centrom židovského geta. Na Haulíkovej si táto komunita postavila v prvej tretine 19. storočia modlitebňu pre ortodoxných veriacich (dnes kaviareň). Na Halenárskej ulici je aj synagóga postavená na sklonku 19. storočia, ktorá patrila židovskej komunite status quo, často nepresne označovaná ako synagóga neológov (v súčasnosti Centrum súčasného umenia Galérie Jána Koniarka). Dali sme si malú pauzu, a po nej rozprávanie Júliusa Molnára pokračovalo spomienkami na časť života jednej štvrti starej Trnavy tamer spred storočia.

Ako som spomínal, všetko bolo nablízku, ako sa hovorilo – za rohom. Na Dolnopotočnej uličke bol obchod so starým odevom – starinárstvo, teraz sa to volá secondhand. Bol tam pánsky krajčír Ján Sládeček, klobučník Grüner, ďalšia mliekareň (Valentovičová) a pekáť Novák, naproti zasa cukráreň (Strauss), vedľa špeditér (Winter a syn). A nezabudol som ani na krčmu so záhradou Šotník, o ktorom vznikol slogan: „Si slabý ako Šotníkov rum“. Na Veselej uličke bola chemická čistiareň odevov (František Stolárik), hneď na začiatku Paulínskej ulice bol katolícky Kostol sv. Jozefa. Naproti kostolu Theodor Gintze, výroba a predajňa

mydla a sviečok. V tom istom dome žila aj vdova Žigárdyová, matka vychýrených futbalistov Joža a Paľa. Neďaleko býval prof. Ján Hajdóczy, vynikajúci odborník na ľahkú atletiku. Na ulici Dolné bašty bol ďalší pekár (Konček), predajňa tabaku, košíkár, studniar a krajčírka bielizne. Za hradbami veľké záhradníctvo pána Gschwendta. Za rohom obchodu Lackovicha boli čalúnnik (Šándor) a fiakrista. Na Kapitulskej ulici bol kachliar (Sásik) a jeho manželka bola krajčírka. V tom istom dome bývali aj zmrzlínar (Hanus) a aj vynikajúci hudobník Dodo Kopačka. Dodo hral jednou rukou na klavíri a druhou na trúbke. Jeho kapela hrávala v kaviarni Imperiál. V tom čase bol predpis, že zmrzlinu možno predávať len vyrobenú v ten deň, teda čerstvú. Raz som sa spýtal pána Hanusa, čo robí s tou zmrzlinou, ktorú cez deň nepredá? Odpoveď znela: Opýtaj sa Doda Kopačku. Čo tu teda chýbalo? Nič, lebo potraviny priniesli roľníci z dedín na trh na Paulínskej ulici a majitelia vinohradov zas vo svojich domoch vystrčili dlhú tyč s vencom na znak toho, že je tam viecha, kde sa meria mladé víno. V nedeľu predpoludním sa na Dolnopoťochej ulici predávali pečené husi (celé, polovičky aj štvrtky – koľko kto chcel). Na Paulínskej ulici predávali Maďari z Farkašdu (teraz z Vlčian) melóny, po „trnafský dzine“. Kto chcel, mohol si tam hneď zajesť a odpad hodil do potoka pre potkanov. Náboženské alebo národnostné rozdiely neboli problémom, i keď sme ich registrovali, ale rešpektovali. Na mojej Halenárskej ulici bolo 32 domov, kde žilo 92 rodín, z toho 66 boli katolíci, 12 evanjelici a v štrnásstich rodinách žila židovská komunita. Iba na margo spomeniem, že keď išla po Halenárskej ulici katolícka procesia (sviatok Božieho Tela), moja mama, evanjelička, dala do okna dva mosadzné svietniky so zapátenými sviečkami a vázu s kvetmi (my sme v tom čase rodičom onikali), ale tak to robili aj ostatní ľudia. Keď sa v piatok zvečerilo, vedeli sme, že pre židov sa začína šábés, vtedy sme už do židovských rodín nešli, aby sme im ich náboženské zvyklosti nerušili. V gymnáziu sa v sobotu žiaci židovského náboženstva neučili, nepísali a neboli

vyvolávaní k odpovedi. Tak to bolo aj s evanjelikmi 31. októbra na Deň pamiatky reformácie. Naši rodičia nás vychovávali v duchu tolerancie a úcty, a tak si dodnes pamätám, že v druhom dome od nášho býval správcu (ako riaditeľ) evanjelickej ľudovej školy Ján Detrich (mal pseudonym Strýčko Janko). Bol to nesmierne láskavý človek, ľudomil, ktorý sa okrem svojho povolania venoval aj spisovateľskej činnosti, lepšie povedané, výchove ľudu, ktorému patričné vzdelanie nebolo v minulosti umožnené. Jeho bibliografia obsahuje 107 záznamov. Písal a uverejňoval poučné články, príbehy, historky, rozprávky pre pospolitý ľud, ktorý sa týmto spôsobom vzdelával a učil. Filozofické a politické traktáty bežní ľudia nepotrebovali,

Šuša (inak nadaného maliara), aby sa nepovedalo, že jeho syn mal u neho protekciu. Snád by sa patrilo dodať aj niečo úsmevné: Keď sme sa ako chlapci hrali na ulici, občas pán Herbst otvoril okno a privolať ma. Podal mi malú fľaštičku s poverením, aby som mu priniesol z Kúrie (kréma vd. Seidlerovej), dva deci červeného vína „šiller“, čo som aj ochotne vykonal. Pri odovzdávaní fľašky s vínom som od pána Herbsta dostal korunu, čo nebol pre mňa zlý „kšeft“. Jednu z krčiem s reštauráciou, záhradou a kolkárňou na ulici vlastnil aj Samuel Gašparec, človek veľmi priateľský a milý, preto ho aj jeho priatelia a známi oslovovali sväčko (pochádzal z Brezovej pod Bradlom). Peniaze na kúpu hostinca si zarobil v Amerike. So svojou man-

Dom Molnárovcov na Halenárskej ulici a preto nečítali. Pochovaný je v Trnave na evanjelickom cintoríne. V tom istom dome na Halenárskej ulici býval aj učiteľ Rudolf Ferencz s rodinou, ktorý svojou činnosťou v trnavských spevokoch propagoval a rozširoval hudobné vzdelanie širokých vrstiev obyvateľstva. V týchto zboroch uvádzal nielen diela slovenských, ale aj svetových skladateľov zborového spevu. Svojou prácou prispel veľkým dielom k vzdelávaniu trnavských občanov. Hneď vedľa nášho domu bol dom zlatníka a hodinára Antmanna, v ktorom býval aj učiteľ Herbst. Svoju spravodlivosť prejavil tým, že na mešťianke, kde učil matematiku, nechal prepadnúť svojho syna

želkou vychovali päť detí, z ktorých vyrástlo päť slušných a platných členov spoločnosti. Jedným z jeho zaťov bol Moravan František Matoušek, ktorý bol prvým a zakladajúcim riaditeľom Západoslovenského múzea v Trnave. Bol veľkým milovníkom prírody, napísal o nej 104 článkov, čím významne obohatil poznatky o prírode okolia Trnavy. Lekár Hónig sa do Trnavy prisťahoval z Dechtíc, mal dvoch synov, z ktorých si neželal mať lekárov, ale obaja sa lekármi stali. Jeden sa (včas) vysťahoval do Ameriky, kým druhý mal ordináciu v susednej miestnosti vedľa otcových dverí. Obaja lekári vykonali počas svojho života kus stotočnej práce.

Halenárska ulica pred búraním v osemdesiatych rokoch 20. stor., zdroj: Jozef Sokolovič

Mladý doktor pomerne skoro zomrel, kým starý pán sa dožil počas vojny vysokého veku, ale tiež asi niekde zahynul ako jeho súkmeňovci židia v neznámej zemi. A ešte spomienka na Miša Procházku: Bol najmladším členom početnej rodiny – poškrabok – trochu zanedbaný, škulaťavý a bol v Trnave asi prvým kamelotom, lebo už za monarchie roznášal maďarské noviny *A nap* (Deň), a preto sme mu hovorili „Mišo Anap“. Zrazu Mišo z Trnavy zmizol. Asi po roku sa znova objavil v Trnave, oblečený v elegantnom modrom obleku, na hlave s modrou brigadírkou, takže bol spomedzi nás, chlapcov z Halenárskej ulice, najlepšie oblečený. Zistili sme, že Mišo prišiel zo Zlína, z Baťovej školy práce, stal sa z neho MČČ (Malý český človek), Baťovák a iste platný pracovník Baťových tovární. Nakoniec spomeniem ešte jednu vec: na rohu Halenárskej a Dolnopoťočnej ulice bol prízemný dom, kde sa piekol nekvasený židovský chlieb – *maces*. Zamestnanci tejto pekárne boli ortodoxní židia. Ako chlapi z ulice sme tam občas „nakúkali“ a radi sme si pochutnali na čerstvých *macesoch*, ktorými nás zamestnanci pekárne obdarovali. V tej pekárni sa pieklo aj tradičné sobotňajšie jedlo židov: šólet – fazuľová omáčka s mäsom (nie bravčovým, lebo to bolo pre židov „tréfi“ – nečisté, a také mäso jedli len „góji“ – teda nežidia).

Cesta do mnohých zákutí minulosti nášho mesta bola nielen okúzľujúca, ale aj náročná na sústredenie. Posadili sme sa preto spoločne s jubilantom a mojím sprievodcom do blízkeho „kaféhauzu“, aby sme sa osviežili. Po prvom usrknutí dobrého moku sa doktor Molnár opäť rozhovoril a ja som s údivom sledoval, ako sa z prúdu jeho spomienok vynára obraz Trnavy v prvej polovici 20. storočia. A pritom používal na osvieženie pamäti iba malý karisblok. Ešteže môj záznamník to stačil všetko zachytiť...

Veľmi sme boli hrdí na to, že Trnava bola po prvej svetovej vojne (1914 – 1918) tretím najväčším mestom na Slovensku, hneď po Bratislave a Košiciach. No to bol len vonkajší dekór a ani tu nebolo všetko „naporátku“. Ja ako čitateľ zdravého života som sledoval aj iné faktory, ktoré radili mesto medzi lokality, kde sa do hygieny veľa neinvestovalo. Po uliciach často tiekli splašky a až po vybudovaní kanalizácie sa hlavné ulice dali do parády. Vo väčšine domácností bol zdrojom osvetlenia petrolej, ktorý predávali v obchodoch s miešaným tovarom. Elektrinu vyrábala a dodával súkromník pán Sekereš, ktorý mal agregáty na výrobu elektriny v priestoroch bývalého Coburgu. Elektrinu používali len výrobné podniky a bohatší občania. Ulice boli osvetlené svietiplynom (metan), ktorý vyrábala miestna plynáreň – „gázfabrica“ (riaditeľom bol Cyril Sadloň a hlavným majstrom p. Bakucz, ktorého syn Kornel bol dobrým plavcom – prsiarom za TPK (Trnavský plavecký klub). Zdrojom pitnej vody boli miestne studne na dvoroch domov, ale pamätám sa, že boli tzv. uličné (verejné) studne napr. blízko múzea, na hlavnom námestí pri Trojičke, na Paulínskej, Zbožnej, Kapitulskej ulici, ale aj na iných uliciach. Takmer naisto môžem povedať, že nik v tom čase nekontroloval zdravotnú nezávadnosť vody. A prežili sme... Na vyše, odpadová voda z bytov a domov

Klobučníctvo Mikuláša Grünnera na Dolnopoťočnej ulici, zdroj: Štefan Chovančák a Fotky stará Trnava

bola odvádzaná len sčasti, a to do potoka. Na Štefánikovej ulici vytekala odpadová voda na povrchu na ulicu, kde bol jarok zakrytý plechom, po ktorom sme ako malí chlapci s obľubou dupali, k neľúbosti miestnych obchodníkov a občanov. Ako zaujímavosť môžem uviesť, že počet kúpeľní v domácnostiach bol malý. Na ich spočítanie na jednej ulici by stačilo menej prstov ako máme na jednej ruke.

Keď som ešte navštevoval ľudovú (základnú) školu, boli okolo roku 1929 postavené Mestské parné kúpele. Toto považujem za záslužný čin vtedajších predstaviteľov mesta, lebo sa tam mohli občania vykúpať po celý rok aj v zime. Chudobnejší v malom bazéne na prízemí za jednu korunu (ošetrovateľom bol pán Babic), bohatší na prvom poschodí vo väčšom bazéne za 3 Kčs (ošetrovateľom tam bol pán Šlahor a boli tam aj masér a holič). Starší ľudia sa mohli vykúpať vo vaňovom kúpeľi, svalové, ale aj iné telesné neduhy sa zmierňovali v parnej kajute alebo v kajute s horúcim, suchým vzduchom (s príplatkom 1 Kčs). Na terase bol priestor na slnenie, ale toto Trnavčania veľmi neužívali, lebo veď slnko zadarmo svietilo a hrialo kdekoľvek v Trnave. V pokladni sedela pani Čimová, matka Dušana Čimu, bývalého lekára – chirurga a závodného cyklistu. V lete mali Trnavčania niekoľko možností kúpania. Dnes sa tomu ani nechce veriť, ale kúpali sa aj v potoku Trnávke, lebo v tom čase bola voda ešte súca na kúpanie. Neďaleko majera Pažitný mlyn bol potok prehradený tzv. Malým stavom, takže sa hladina vody zdvihla asi na stodvadsať centimetrov, šírka pri stave bola asi 7 – 8 metrov a dĺžka toku 30 – 40 metrov spĺňala predpoklady na kúpanie či plávanie. Odtiaľ viedol hlavný tok Trnávky k cukrovaru. Tu sa potok rozdelil a slabší – užší prúd odbočil vľavo ako mlynský náhon popri zeleninových záhradách bulharských záhradníkov. Druhý prúd smeroval k mestskej plavárni, ktorú sme po „trnavsky“ volali – „ideme ge švimšule“. Bol to ohradený bazén s veľkosťou asi 15 x 23 metrov, jeden až tri metre hlboký, so spoločnými kabinami (zvlášť pre mužov a zvlášť pre ženy)

Haulíkova ulica, foto Viktor Michalec, zdroj: Jozef Michalec

za vstupné 1 Kčs. Zaujímavé bolo, že tu fungovali aj osobitné priestory, kde zriadili individuálne kabínky – pre nóbl návštevníkov za vstupné 3 Kčs. Správcom (či plavčíkom) plavárne bol pán Lettler, ktorý patril do významnej kategórie postavičiek, a všetci sme ho volali žoviálne Pikelec. Ďalšie vhodné miesto na kúpanie bolo v Sitaji, na potoku Parná. Išlo sa tam cez Park Janka Kráľa, pozdĺž koľajníc smerom na Bratislavu až po potok Parná, ktorý bol v tých miestach trochu rozšírený, primerane hlboký a vhodný na príjemné kúpanie v prírode. O mnoho rokov neskôr bolo otvorené modernejšie kúpalisko v Kovosmalte, či ďalšie na Rybníku. Možno sa zmieniť aj o kúpalisku na Škarbáku, kde však nebývala voda príliš vhodná. Vari na dôvažok možno uviesť, že v tom čase bola voda vo Váhu ešte „kúpatel'ná“. Trnavčania cestovali vlakom, autami či na bicykloch do Sereďe k Váhu, kde sa chodili osviežiť. No niektoré rodiny chodili aj na štrkoviská do Senca a, prirodzene, na kúpalisko Eva do Piešťan. No exkluzívnym cieľom výletov bolo kúpalisko Zelená žaba v Trenčianskych Tepliciach... Keď si po rokoch spomínam na tie časy, či boli dobré, či zlé, prežili sme všeličo. Myslím, že väčšina ľudí je dnes vzdelanejších, bohatších, ale nie som si istý, či sú aj lepší a priateľskejší. Na týchto dvoch veličinách by sa mali súčasní ľudia zamyslieť. Ako sám

vravím, môj život bol cestou so šiestimi generáciami, s odkazom večne platným: Nemali by sme nenávidieť, keď máme tak málo času na lásku. ■

MVDr. Július Molnár, CSc.

Významný veterinárny lekár a publicista, popredný sprievodca viacerých cestovných kancelárií. Jeho odborná a filatelistická bibliografia obsahuje viac ako 120 záznamov, z toho 12 samostatných titulov.

Ocenenia:

- Cena Trnavského samosprávneho kraja
- Čestné uznanie mesta Trnavy za reprezentáciu
- Medaila sv. Cyrila a Metoda
- Zlatá medaila Univerzity veterinárnej medicíny a farmácie v Košiciach
- Zlatá medaila Veterinárnej a farmaceutickej univerzity v Brne
- Cena Slovenskej filatelickej akadémie
- Zlatý odznak Zväzu slovenských filatelistov
- Najvyššie medzinárodné ocenenie – FIB Maximaphily Commission:
- 1. cena: Best maximum card World Competition for The Year 2003
- V kategórii Karta maximafilia Medzinárodnej filatelickej federácie v Singapure v celosvetovej súťaži (60 súťažiacich) najvyššie ocenenie s námetom Ludwig van Beethoven a Dolná Krupá a za sériu vybraných exponátov.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Ctené trnavské obecnstvo zdvorilo pozývame...

Príspevok ku kultúrnemu a spoločenskému životu v Trnave na konci 19. storočia a začiatku 20. storočia

Život bez televízie, filmu, internetu či mobilov si už ťažko dokáže mladý človek 21. storočia predstaviť.

No život našich predkov nebol v minulosti obmedzený len na prácu alebo rodinu. Veľa slávností súviselo s cirkevnými sviatkami, prípadne s významnými oslavami v meste. Na konci 19. storočia možno v dobovej tlači sledovať, aké druhy zábavy, prípadne kultúrnych podujatí spestrili život tejto generácii. Do niektorých kaviarní (Othon / Europa / Thalmeiner) chodili páni hrať partie šachu, niekde sa hral biliard či karty, zopár hostincov malo kolkáreň. Trnavčania boli väčšinou členmi nejakého spolku, ktorých bolo v meste veľa a spolky či školy navštevovali aspoň raz ročne ochotnícke divadelné predstavenie. Ochotnícke divadlo bolo v Trnave veľmi obľúbené a malo aj dlhú tradíciu.

V mestských a okresných štruktúrach sa odzrkadľuje konkrétna oblasť kultúrneho života, ktorú bolo treba oficiálne zastrešiť, prípadne usmerniť. V Trnavských kalendároch na rok 1890 a 1891 je ako súčasť mestského úradu okrem iných zaznačená aj Divadelná komisia (Theater Comité), medzi spolkami je uvedený napríklad pánsky Casino Verein. V Almanachu mesta Trnava z roku 1926 je pri spolkoch zaznamenaný Okresný osvetový zbor, v rámci ktorého fungoval napríklad kultúrny dozor trnavských kín. V Adresároch z rokov 1930 a 1934 je jednou z komisií mestského úradu Kultúrna a osvetová komisia. O trnavskej kultúre v minulosti bolo už napísaných veľa článkov, tejto téme sa venovali aj časti rôznych kníh o dejinách nášho mesta, či štúdií o histórii niektorých kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií. Tento príspevok bližšie predstaví zopár konkrétnych podujatí konaných v Trnave, o ktorých sa dočítame priamo v dobovej tlači.

Námestie a divadlo pred r. 1902, pohľadnica, zdroj: Jozef Benko

Divadelná spoločnosť, foto: Kabáth, prvé desaťročie 20. storočia, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Populárnym druhom spoločenskej zábavy v Trnave boli plesy, ktoré usporadúvali významnejšie spolky. Spolková činnosť bola v našom meste bohatá, medzi najpočetnejšie a najvýznamnejšie patrili komcom 19. storočia napríklad Strelecký spolok, Hasičský spolok, Spolok vojenských veteránov, Spolok Červeného kríža, Spolok sv. Vojtecha, či miestna pobočka Bratislavského

kultúrneho spolku (Pressburger Kulturverein) a ešte veľa iných. Tri či štyri najväčšie spolky každoročne organizovali počas plesovej sezóny prestížne bály. Začiatkom roka sa objavovali reklamy na plesy v dobovej tlači. Najprestížnejšie plesy sa usporadúvali v divadle. Hasičský ples, ktorý sa konal na strelnici, opísal redaktor János Henrik Thinágl v týždňovej kronike

v prvom februárovom čísle Nagyszombati hetilap z roku 1883 takto: „Ani jeden bál v našom meste sa nemôže pýšiť takou návštevnosťou ako hasičský bál. Niekoľko vlečiek nádherných plesových rób padlo za obeť stiesnenému priestoru na tanec, veď len prvú štvorylku tancovalo 84 párov...“¹ Hasičský spolok organizoval aj silvestrovské zábavy, v decembrovom vydaní týždenníka sa objavovali oznamy o konaní Silvestrovského večera v Hostinci u bieleho koňa (Gasthof zum weisen Ross, v rokoch 1882,1885), v roku 1889 bolo inzerované toto stretnutie v klubovom podniku Celestína Vaculíka (trnavský kaviarnik). Súčasťou programu silvestrovskej zábavy bola tombola. Z iných reklám zaujal napríklad oznam o predstavení Umeleckej pantomímy, ktoré ohlasovali v Trnavskom týždenníku z 19. júla 1885. Zaujímavá je tiež reklama vydavateľa, tlačiaru a predajcu kníh a tlačovín Žigmunda Wintera, v ktorej ponúka vo svojom kníhkupectve aj požičiavanie kníh verejnosti. Môžeme ho teda považovať za jedného z predchodcov verejnej knižnice. Okrem iného vydával a tlačil Trnavské kalendáre a noviny Nagyszombati hetilap / Tyrnauer Wochenblatt, kde v roku 1885 reklama na požičiavanie kníh vyšla.²

Do Trnavy sa dostali v roku 1885 dokumentárne zábery cudzích krajín prostredníctvom série jedenástich výstav fotografií na sklenených doskách, ktoré pravdepodobne putovali aj po iných mestách monarchie. Na rozhraní septembra a októbra sa objavovali v týždenníku Nagyszombati hetilap (č. 39, 40 a 41) reklamy k výstave. Umelecká výstava fotografií ponúkala návštevníkom jedinečný zážitok v mestskom divadle. Výstava sa menila každé dva dni, striedali sa kolekcie z jednotlivých krajín a návštevníci ju mohli vidieť denne

¹ Nagyszombati hetilap 19. februára 1882, č. 8, s. 2

² Nagyszombati hetilap 20. septembra 1885, č. 38, s. 3

Sigmund Winter's
Leihbibliothek
eröffnet
am 1. Oktober 1885.
Lesegebühr pro Band monatlich **50 kr.**
Einlage **2 fl.**
Bei kostspieligen Werken tritt Erhöhung der Einlage ein.
Katalog **10 fr.**

Inzerát na požičiavanie kníh, Nagyszombati Hetilap 1885, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Glas-Photographien-
Kunst-Ausstellung
Heute Sonntag
gänzlicher Schluss.
Türkei, Palästina, Syrien
(das heilige Land) u. Griechenland.
Das Leben Jesu von der Geburt bis zur
Auferstehung.
Geöffnet von **3 Uhr Nachmittag bis 9**
Uhr Abends.

Inzerát výstavy fotografií, Nagyszombati Hetilap 1885, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Stadttheater in Tyrnau.
Mittwoch den 22. und Donnerstag den 23. Feber unwiderruflich nur **2 große**
Gala-Vorstellungen
des Illusionisten und preisgekrönten Salon-Künstlers
Professor Annetelli,
Illusionist neuester Erfindungen, sowie der originellsten Leistungen der geheimnißvoll scheinenden Wunder.
Orientalische
Sagen, Märchen
und
Wunder.
Fantasmagorien,
Sinnestäuschungen
und
Klopfeistereien.
Alles Übrige die Antragszettel.

Reklama na predstavenie iluzionistu v divadle, Nagyszombati Hetilap 1888, zdroj: zbierka Zsl. múzea

od 15.00 do 21.00 h. V reklame sa, žiaľ, neuvádza, kto bol autorom týchto umeleckých fotografií, ani koľko fotografií jednotlivé série obsahovali. Nevieme tiež, kedy bola vystavená prvá séria a ani ktoré krajiny predstavila, lebo nebola uverejnená jej reklama. Druhú sériu tvorili fotografie z Talianska, a Savojska, tretia séria predstavila krajiny Francúzsko, Alžírsko a Tunisko, štvrtá séria Španielsko, Portugalsko a Gibraltár. O týždeň v nedeľu bola vystavená piata séria – Egypt, Núbia, západná India, Čína a Japonsko. V pondelok a utorok si návštevníci mohli pozrieť VI. sériu nazvanú Cesta po Amerike. V stredu a štvrtok VII. sériu: Anglicko, Škótsko, Belgicko a Holandsko a v piatok a sobotu VIII. sériu: Nemecko a Porýnie. Ďalší týždeň v nedeľu a pondelok bola vystavená IX. séria: Rusko a Škandinávia, v utorok a v stredu X. séria: Turecko, Palestína, Sýria a Grécko a vo štvrtok a napokon v piatok videli návštevníci XI. sériu fotografií z Rakúska a Maďarska. Ak si Trnavčania stihli prezrieť všetky vystavené série v Pannónii, mali ucelený, takmer cestovateľský zážitok. Pre Trnavu to bola v roku 1885 zaiste výnimočná udalosť.

Štvrté januárové vydanie Trnavského týždenníka z roku 1889 prinieslo obyvateľom oznam, že čoskoro Trnavu navštívi Bratislavská divadelná spoločnosť, ktorá bude mať v miestnom divadle dve predstavenia - opery *Lukrécia Borgia* (Donizetti) a *Rigoletto* (Verdi). Zaujímavá je poznámka, ktorou redaktor trnavské obecné špeciálne uisťoval, že divadelná spoločnosť s orchestrom vystúpi v rovnakom obsadení ako v Bratislave.

V Trnave koncertoval v tej dobe slávny barytonista Paul Bulss. O jeho návšteve vopred informovala správa vo februárovom vydaní novín. Koncert bol ohlásený na 9. marca 1889 v mestskom divadle. Redaktor uverejnil o Bulsovi podrobný článok, v ktorom predstavil jeho úspechy. Bulss bol

Ochotnícke divadelné predstavenie, okolo roku 1920, zdroj: rodina Tychlerová

Ochotníci, prvá polovica 20. storočia, zdroj: zbierka Zsl. múzea

v tom čase hviezdou opery Trubač zo Säckingenu, ktorú v roku 1884 skomponoval francúzsko-nemecký skladateľ Viktor Ernest Nessler. V repertoári mal veľa známych kusov, napríklad od Carla Loeweho *Hodiny* alebo Schumannových *Dvoch granátnikov*. Speváka mala sprevádzať vynikajúca pianistka poľského pôvodu Melánia Wienzkowská. Vstupenky na koncert si mohli záujemcovia kúpiť v predpredaji v cukrárni Augusta Wiesera, (v dome na rohu dnešnej Divadelnej a Štefánikovej ulice). Pre

Trnavčanka Ilona Ujházy (vyd. Riegler) ako herečka v ochotníckom divadle, foto Kabáth okolo roku 1920, zdroj: rodina Tychlerová

trnavských priateľov hudby to musela byť veľká kultúrna udalosť.³ Podobnou kultúrnou udalosťou mohla byť aj prednáška českého lekára, cestovateľa a etnografa Dr. Emila Holuba, ktorá sa konala v mestskom divadle 14. 4. 1889. Holub už v tej dobe absolvoval oba svoje výskumné pobyty v južnej Afrike (prvá expedícia v rokoch 1872 – 79, druhá v rokoch 1883 – 87) a bol autorom viacerých vydaných kníh. Zhromaždil veľa exponátov, z ktorých o dva-tri roky neskôr, ako bol v Trnave, pripravil dve veľké výstavy vo Viedni (1891) a v Prahe (1892).⁴

V auguste 1889 pozýval Spolok vojenských veteránov prostredníctvom reklamy v novinách Trnavčanov na záhradnú slávnosť od piatej popoludní na mestskej strelnici.

V reklame sa píše: „...zdvorilo pozývame všetkých priateľov a dobrodincov Spolku na Záhradnú slávnosť spojenú s lotériou. Darčeky do lotérie budú s vďakou prijímané na Langegasse č. 30, v holičstve pánov Johanna Minarovitsa a Josefa Horvátha a v hodinárskom podniku Antona Puchardta.“⁵

S 19. storočím sa rozlúčime tak trochu športovým oznamom v novinách z 20. decembra 1889, v ktorom pozývali členovia Klubu korčuľovania Trnavčanov na klzisko, kde prebiehalo popoludne na ľade s hudbou (kapelou). Neskôr po zotmení sa malo korčuľovať pri umelom osvetlení. Klzisko sa nachádzalo takmer za mestom, nad severovýchodným nárožím hradieb, pri križovatke dnešnej Špačinskej a Bučianskej ulice. Rozpadom Monarchie a vznikom prvej Československej republiky sa v živote občanov Trnavy veľa vecí zmenilo, ale vo svojej podstate aj veľa pretrvalo. Mnohé formálne zmeny prišli naraz, ale myslenie obyvateľov sa prispôbovalo novej situácii pozvoľne. Veľa obchodov a malých podnikateľov

³ Nagyszombati hetilap 17. februára 1889, č. 8, s. 3 – 4

⁴ Dr. Emil Holub (1847 Holice – 1902 Viedeň), dostupné na internete: https://cs.wikipedia.org/wiki/Emil_Holub

⁵ Nagyszombati hetilap 14. júla 1889, č. 29, s. 3

PODPORNÝ SPOLOK VOJENSKÝCH VYSLUŽILCOV GEN. M. R. ŠTEFÁNKA V TRNAVE

usporiada v nedeľu dňa 17. decembra 1933 v mestskom divadle v Trnave
v prospech vianočnej nadličky deli nezamestn. členov
divadelné predstavenie

PÁN ŠVEJK SA ŽENÍ!

Posledná epocha zo života dobrého vojaka Švejka. Smiech nad smiech! V titulnej úlohe Švejka

JARKA SVOBODA

ako hosť - Prvotriedne obsadenie - Zatiaťok o 20. hod.

CENY MIEST: horná lóža 30.--, I. miesto 8.--, II. miesto 6.--, III. miesto 5.--, balkón I. 7.--, balkón II. 5.--, mestské 3.--, galeria 2. kč.
Predpredaj vstupeniek u funkcionárov a v trafike pl. Kovačičovej

O hojnú účasť prosí. Poriadateľstvo

Plagát na ochotnícke predstavenie v divadle, 1933, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Hasičská kapela v Trnave pri Polnitzkého hostinci (pred rokom 1928, pred postavením Evanjelického domu), zdroj: rodina Vysudilová

pôsobilo v meste za panovníka Františka Jozefa, aj za prezidenta Masaryka. Nechali si premaľovať vývesné tabule svojich podnikov z maďarských na slovenské, ale ešte niekoľko rokov medzi ľuďmi, ktorí sa roky osobne poznali, pretrvala komunikácia v troch jazykoch (trnavsky, nemecky, maďarsky). V Trnave vychádzal po prevrate v rokoch 1918 – 1923

Plagát na záhradnú slávnosť s kabaretom, 1934, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Podporný spolok vojenských vyslužilcov GEN. M. R. ŠTEFÁNKA V TRNAVE

usporiada v nedeľu 12. augusta 1934
v zahrade hostinca u p. Frant. Fiseru, hostinského

VELKÚ ZAHRADNÚ ZÁBAVU

spojenú s večerným kabaretným programom a tancom. Učinkujú Jarka Švoboda a spol., u klaviru p. K. Elbert absolvent hudobného konzervatória v Bratislave.

Prvotriedny program - smiech dosť. Učinkuje slovácka národná krojovaná hudba z Dobrej Vody.

Zatiaťok o 3. h. odpoľ., kabaretu o 20. h. večer

Prvotriedne jedlá a nápoje za normálne ceny. (Pri platení, budovské a občianske) Zabaví atrakcie

Vstupné ubovoľné.
V pôbe reprodukčné práva káží sa záživo 18. augusta.
O hajtji návštevu prosí

PORIADATEĽSTVO

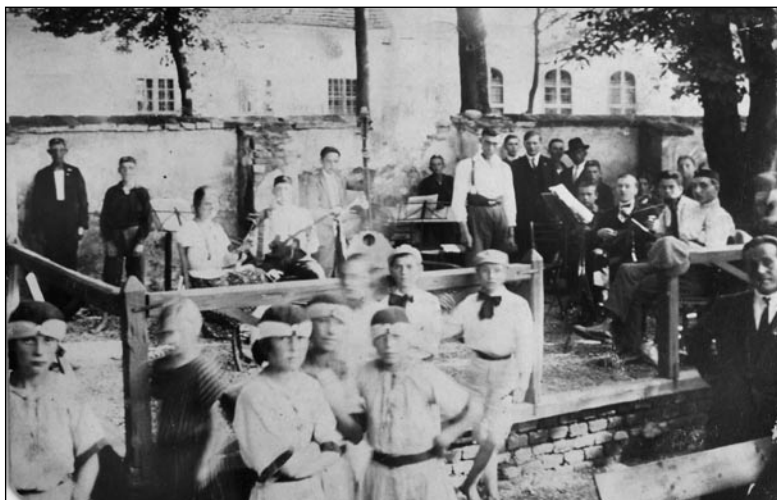
týždenník Slovensko, ktorý vydával Gustav Adolf Bežo a hlavným redaktorom bol Václav Holoubek. Od roku 1924 do roku 1938 vychádzal týždenník *Nové Slovensko*. Ľudia sa tam dočítali novinky zo sveta, zo života mladej republiky i z diaľnia vo svojom meste. Ešte koncom dvadsiatych rokov sa v tlači objavovali kritické články k reči na trnavských uliciach, v podnikoch a dokonca i v niektorých úradoch, kde pretrvávala kombinácia trnavčiny, nemčiny a maďarčiny, prípadne veľmi zlá slovenčina popretkávaná českými výrazmi.

V pondelok 9. októbra 1922 o 8. hodine večer sa v mestskom divadle v Trnave konala veľká módna prehliadka zimných parížskych modelov, ktoré predviedli „tri čarokrásne dámy“. Modely pochádzali od firiem Berkovics, Karlove Vary, Fabian & Weiss, Trnava a Kožušnícky priemysel S. Chmelík, Bratislava. Medzi blokmi predvádzaných modelov boli tanečné a spevácke vystúpenia. O program sa postarali „prvotriedne umelkyne Claire Bauroff, jedna z najlepších a najodvážnejších tanečnic na kontinente, Herma Thum, fenomenálna tanečnica moderných tancov v Paríži, ktorá zaspievala slovenské a nemecké piesne.“⁶

Z roku 1924 pochádza správa o výstave: „Medzi tohtoročné významné kultúrne udalosti v Trnave zlatými písmenami sluší zaznamenať výstavu originálov slávneho ruského maliara Štefana Uvarova, bývalého rektora Petrohradskej akadémie.“ Uvarov pochádzal zo šľachtickej rodiny, po prevrate v Rusku v roku 1917 žil na rôznych miestach v ČSR, dlhší čas na Spiši a v roku 1936 zomrel v Banskej Bystrici. Maľoval najmä krajinárske motívy zo svojej vlasti, ale aj tatranskú prírodu, ktorá ho očarila.⁷ V roku 1926 sa konala výstava

⁶ Slovensko, roč. 5, č. 41

⁷ *Nové Slovensko* 1924, č.39, s.6, Štefan Uvarov Skitalec (1848 Rusko – 1936 Banská Bystrica), dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%A0tefan_Uvarov_Skitaltec

Hudobný program v záhrade starej strelnice v Trnave, prvá polovica 20. storočia, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Sprievod s hasičskou zástavou na Hviezdoslavovej ulici, prvá polovica 20. storočia, zdroj: rodina Vysudilová

Suchovský notár Michal Siegel pri partičke kariet, prvá polovica 20. storočia, zdroj: Adriana Horváthová

maliara Alberta Kupeckého (1889 – 1937), pôvodom moravského autora, ktorý žil bohémskym životom a často sa sťahoval (Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, Morava). V roku 1925 mal veľkú výstavu v Zlíne, inak vystavoval vo viacerých moravských a slovenských mestách, predovšetkým krajinky a zátišia.⁸ Pred postavením budovy Roľníckeho domu (dnes banka na rohu Vajanského a Hlavnej ulice) sa konala výstava plánov na budovu, ktoré prihlásili architekti do verejnej súťaže. Správa doslova hovorí: „V piatok 15. apríla 1927 sa sišla v miestnostiach Roľníckej vzájomnej pokladnice porota, aby posúdila došlé návrhy na stavbu Roľníckeho domu v Trnave. V porote zasadali architekt Dušan Jurkovič, architekt inžinier Ján Burian, inžinier Vít Slezák, predseda Roľníckej vzájomnej pokladnice Imrich Parák a riaditeľ Ľudevít Kraic. Na vypísanú súťaž došlo do lehoty 5 návrhov a neskoršie ešte jeden, ktorý nebol vzatý do ohľadu. Tri návrhy boli poctené cenou a síce podľa jednohlasného výroku poroty usnesené prvú cenu neudeliť, ale spojiť prvú a druhú cenu a rovnakým dielom odmeniť návrh architekta Milana Harminca z Bratislavy a návrh Oskara Černého z Prahy. (odmena 1600,- Kč). Tretia cena 800,- Kč priznaná bola návrhu architekta Gézu Gerenday-ho z Piešťan. Správa Roľníckej vzájomnej pokladnice usporiadala vo svojich miestnostiach výstavu týchto návrhov pre verejnosť. Roľnícky dom bude postavený na Masarykovej ulici č. 47.“⁹ Na konci decembra 1927 sa v sále Pannonie konala výstava štyroch umelcov, spätých s Trnavou. Vystavovali akademický maliar Juraj Mandel, Karol Sup, Štefan Polkoráb a Emil Fleischmann. Vtedy

⁸ TOMAN, Prokop, dr. : Nový slovník Československých výtvarných umelcov. I. diel, A-K. Výtvarné centrum Chagall, Ostrava, 1993, s. 593: Kupecký Albert
⁹ Nové Slovensko 1927, č. 17, s. 4, Roľnícky dom slávnostne otvorili v sobotu 29. 6. 1929 (zdroj: Nové Slovensko 1929, č. 27, s. 1)

Šachová partia, prvá polovica 20. storočia, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Roľnícky dom (otvorený r. 1929), pohľadnica, zdroj: Jozef Benko

mladí umelci vystavili vyše 100 prác. Emil Fleischmann vystavil portréty, krajiny a zátišia, ale autor článku najviac vyzdvihol portrét Mikuláša Schneidera Trnavského. Štefan Polkoráb z Pezinka vystavil najmä obrázky z Trnavy a okolia. „Jeho obrazy Františkánska záhrada, Topoly, Suchá v zime, Rybník sú jasné, pestré, dobre cítené, v farbách ladené a dávajú tušiť, že Polkoráb bude chlúbou našich krajinárov...“ Redaktor predstavil aj tretieho autora: „Karol Sup, profesor učiteľského ústavu v Modre, znamenitý a zdravý modernista“,

Tanečnica, foto Kabáth, prvá polovica 20. storočia, zdroj: zbierka Zsl. múzea

ktorý vystavoval najmä krajiny a nálady. Napokon štvrtým umelcom bol Juraj Mandel, profesor trnavského gymnázia, rodák z Moravského Slovácka. Jeho tematika bola opísaná najširšie, venoval sa krajine i žánrovým obrázkom, maľoval portréty, skupiny, zvieratá i zátišia, ale aj more. Zaujali najmä jeho krajiny zo Slovenska, z Moravy i z Dalmácie. Bol dobrý maliar olejomalieb i akvarelov.¹⁰

Akademický maliar Juraj Mandel mal v Trnave v nasledujúcich rokoch ešte niekoľko výstav: vianočnú výstavu v Pannonii v dňoch 19. – 27. 12. 1931, výstavu umeleckých obrazov 16. – 23. júna 1935 v miestnostiach Matice slovenskej alebo v novembri toho istého roku, keď vystavoval v miestnostiach pavilónu TJ Orol (tzv. Orlovňa) spolu s iným profesorom trnavského gymnázia – s Jaroslavom Pacákom. Veľká výstava predstavila 150 diel, prevažne krajínik z Čiech, Moravy a Slovenska z ostatného tvorivého obdobia oboch autorov. Profesor Pacák, člen Umeleckej besedy, sa Trnavčanom predstavil po prvýkrát. V roku 1936 uverejnili noviny Nové Slovensko o Jurajovi Mandelovi pri príležitosti životného jubilea samostatný medailón: „Vynikajúci slovenský krajínik, profesor Juraj Mandel, dožil sa v týchto dňoch 50 rokov. Juraj Mandel, dnes miestopredseda Umeleckej Besedy Slovenskej oboslal nesčetné výstavy, poriadané temer vo všetkých väčších mestách našej republiky, niektoré i v cudzine. V Trnave jubilant žije 15 rokov, tu rástol, vyvíjal sa, tu jeho umenie mohutnelo...“¹¹ V oblasti osvetu sú zaujímavé aj aktivity jednotlivcov – podnikateľov. Napríklad fotograf Ľudevít Andók uverejnil v roku 1932 v niekoľkých číslach časopisu Nové Slovensko za sebou takéto inzeráty: „Kresliarsky a maliarsky kurz v Trnave. Dňa 1. februára 1932 poriadam za spoluúčinkovania majstra

Juraj Mandel: Pohľad z okna gymnázia, olejomalba na plátne okolo roku 1930, zdroj: zbierka Zsl. múzea

Jána Koniarka akad. sochára kresliarsky a maliarsky kurz. Prihlášky sa prijímajú denne 10 – 12 a od 3 do 6 u mňa v ateliéri. Ľudevít Andók, Trnava.“¹²

Drogéria bratov Jelínkocov U čierneho psa na Štefánikovej ulici v Trnave začala v roku 1926 propagovať predaj fotoaparátov. V reklame z roku 1927 ponúkala i rôzne potreby pre fotografy. V obchode dokonca zriadili aj tmavú komoru na vyvolávanie fotografií. Firma Bratia Jelínek usporiadala 16. a 17. mája 1937 výstavu fotoamatérskych prác aj s ukázkami fotoaparátov. Z prác návštevníci najviac ocenili obrázky Dr. Pretzelmayera a učiteľa Detricha. Firma tak prispela k vytvoreniu materiálneho zázemia na pestovanie amatérskej fotografie medzi Trnavčanmi.

V apríli 1938 vystavoval vo veľkej sále Pannonie akademický maliar Alois Wierer, pražský rodák, ktorý sa nedávno predtým vrátil z polročného pobytu v Amerike. Wierer bol známy maliar a grafik biedermeierovských námetov, ale aj námetov zo starej Prahy a z českej krajiny. Pri príležitosti jubilejných osláv v ro-

ku 1938 bola usporiadaná výstava výtvarných umelcov, ktorí pôsobili v Trnave. Výstava bola inštalovaná v aule Saleziánskeho ústavu. Zúčastnili sa jej maliari Emil Fleischmann, Svatopluk Havlík, Bohuslav Kozák (sezónny profesor na trnavskom gymnáziu), Juraj Mandel, Jaroslav Pacák, Štefan Polkoráb, sochári Ján Hučko a Mikuláš Machala. Medzi seba vzali i jedného amatéra Richarda Smekala „s vypilovaným okom i rukou“, ktorého akvarely Trnavy si zaslúžia pozornosť i dnes, po desaťročiach.¹³

Všetky inzeráty, oznamy a reklamy v novinách z konca 19. storočia boli písané vo veľmi zdvorilostnom štýle, dbajúc na bontón a oslovenie obecnstva s prosbou o pozornosť či priazeň. Tento štýl sa pozvoľne preniesol aj do textov reklám a inzerátov v slovenčine (spoločne s výdatne miešanou s bohemizmami) v období prvej Československej republiky. Z bežného jazyka sa, žiaľ, vytratil so znárodnením, zrušením súkromného majetku a drobného podnikania v druhej polovici 20. storočia. ■

¹⁰ Nové Slovensko 1927, č. 51, s. 5

¹¹ Nové Slovensko 1936, č. 32, s. 4, Juraj Mandel pôsobil v Trnave od roku 1920 ako profesor kreslenia na gymnáziu, Jaroslav Pacák pôsobil v Trnave na gymnáziu ako profesor v rokoch 1928 – 38

¹² Nové Slovensko 1932, č. 5 – 16

¹³ Nové Slovensko 1938, č. 38

Iveta Pospíšilová

Letná výstava v Galérii Jána Koniarka: Prelínanie Jána a Xénie Bergerovcov

Viacero letných motívov, no najmä jasných a pestrých farieb prináša do priestorov Kopplovej vily na Zelenom kričku spoločná výstava akademického maliara Jána Bergera a jeho dcéry Xénie Bergerovej, rovnako akademickej maliarky. Vznikla v koncepcii kurátorky Xénie Lettrichovej.

Ján Berger (nar. 5. 3. 1944 v Trinci) je absolventom Školy umeleckého priemyslu (1962) a Vysokej školy výtvarných umení (1962 – 68) v Bratislave. Pedagogicky pôsobil na SUPŠ i VŠMU. V roku 1994 bol menovaný profesorom. Vystavoval na desiatkach kolektívnych výstav na Slovensku, v Európe i USA či Mexiku. Jeho diela sa nachádzajú v štátnych i súkromných múzeách a galériách, vrátane napríklad Múzea krásnych umení v Rio de Janeiro. Xénia Bergerová (nar. 13. 7. 1977 v Bratislave) je absolventkou VŠVU (2001) v Ateliéri malby u svojho otca. Po študijnom pobyte na výtvarnej akadémii v Krakove absolvovala doktorandské štúdium a od roku 2004 pôsobí na Katedre reštaurovania VŠVU. Vystavovala mnohokrát samostatne i kolektívne v Európe i USA. Spoločne sa otec a dcéra naposledy predstavili v Slovenskom inštitúte v Berlíne v januári tohto roku. Predtým v roku 2000 v Poľskom inštitúte v Bratislave na veľkej generáčnej výstave diel starého otca Jozefa Bergera, ktorý bol samoukom, jeho syna Jána a vnučky Xénie. V Galérii Jána Koniarka sa pôvodne plánovali prezentovať na dvoch samostatných výstavách. Napokon tento zámer zmenili z pragmatických dôvodov, akými sú transport diel a celková organizácia.

Diváci môžu obdivovať diela Jána Bergera v priereze od sedemdesiatych rokov do dneška. Xénia prezentuje svoju tvorbu z posledných piatich rokov. Tá je formálne aj ideovo odlišná od predchádzajúcich fáz jej umeleckej sebarealizácie. Kurátorka Xénia Lettri-

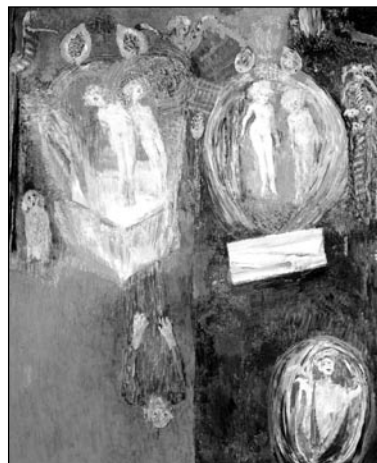
chová vraví, že koncepcia vznikla priamo doma u Bergerovcov, išlo o akýsi spoločný konsenzus.

„Ja som na to pripravená. Janko s dcérou vystavuje rád a spoločne sa posúvajú.“ Výstava sa volá Prelínanie. „To je však dnes v ich výtvarných programoch sotva znateľné. Tam si už Xénia našla svoju cestu.“ Tento aspekt zdôraznili aj pri inštalovaní diel, kde Xénia svoje abstrakcie umiestnila v jednej sále, profesor Berger v ostatných. Jeho diela sú usporiadané podľa „citu, časovej postupnosti, niekde podľa tém, svetla,“ vysvetľuje kurátorka. „Čo sa týka mojej koncepcie, Xeňa Lettrichová mala na moju inštaláciu detoxikačný vplyv. Očistila ju možno od niektorých starších diel, dala jej jednoznačný charakter. Takže moja časť má rozhodne jej kurátorskú pečať,“ hovorí Xénia Bergerová.

V čom sa vzájomne ovplyvnili otec s dcérou? Xénia priznáva, že sa od útleho detstva „motala“ v otcovom ateliéri a vplyv je daný aj geneticky. Vidí však v tvorbe aj spoločné línie, fenomény, ako je farba, či inšpirácie. Napríklad mytológiou, orientom alebo rôznymi historickými obdobiami.

„Myslím si, že je to taká eklektika u mňa aj u otca,“ hovorí.

Isté vzájomné ovplyvňovanie priznáva aj Ján Berger. „Dcéra ma ovplyvnila možno duchom jednoznačnosti. Denne sa stretávame v spoločnom bydlisku. Jedno obdobie sme mali oproti sebe ateliéry. To niekedy môže byť aj nebezpečné. Pretože môže jeden aj druhý trpieť.“ Otec je rád, že jeho dcéra sa vybrala svojbytnou cestou. Verí však, že to nie je

Jan Berger: Alternantky

Xénia Bergerová: Lávový akt

definitíva, len jedna z možností. Profesor Berger sa na svoje diela díva s odstupom. „Niektoré som dlho nevidel. Myslel som si, že sú lepšie,“ hovorí s úsmevom. „Je tu viacero diel, ku ktorým mám veľmi blízky vzťah. A ak nie k celku, tak aspoň k fragmentom,“ dodáva.

Xénii Lettrichovej sú blízke najmä diela s tematikou oblastí pri Stredozemnom mori. „Mám rada tvorbu Xénie a Janka, a vážim si

ich prístup k nej. Spočíva v tom, že sa sústreďujú predovšetkým na prácu a menej na vlastné zviditeľňovanie.“

Ako vnímajú diela autorov návštevníci? „Sú nádherné, farebné. Majú veľkú výpovednú hodnotu,

(red)

Na kolesách a krídlach za letným bluesom v siedmich krajinách

Trnavčan Peter Bonzo Radványi patrí nielen k najznámejším trnavským hudobníkom, ale aj k najväčším propagátorom rezofonickej gitary – dobro na Slovensku. Napriek svojmu veku je ešte stále na cestách a ako aktívny hudobník odohrá tohto leta dve desiatky vystúpení na festivaloch a klubových koncertoch v siedmich európskych krajinách vrátane Slovenska, na ktorých spolu so svojim partnerom Ľubošom Beňom zo Skalice ponúknu svoju dynamickú zmes originálnych skladieb i verzii bluesových štandardov.

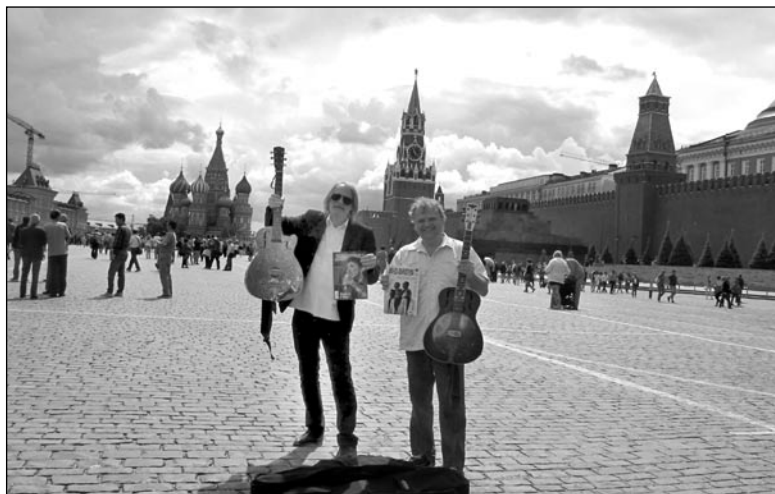
Na našu otázku, kam už počas toho leta na krídlach hudby zaletel, Bonzo odpovedá: „My sme síce na cestách po celý rok, ale v lete je to predsa trochu iné. Na letných festivaloch pod holým nebom vládne uvoľnenejšia atmosféra, ľudia sú akosi pozitívnejšie nastavení a chcú sa zabávať. Pravda, záleží od počasia. Veľkú časť letného turné máme už za sebou. Spolu s Ľubošom sme ho odštartovali ešte niekedy v júni koncertom na Kúpeľnom ostrove v Piešťanoch počas podujatia s názvom Fiva World Rally Slovakia 2016, svetovej prehliadky historických vozidiel spojenej s jazdou a výstavami historických automobilových a motocyklových veteránov. Hneď nato nasledoval Bluesový festival v poľskom Przeworsku a presun k našim západným susedom na známy festival Valašský špalíček vo Valašskom Meziříčí a Festival minipivovarov v Břeclavi, ďalej nemecký Vöhringen, kde nás nazvali duom, ktoré znie ako celá kapela: – Blues Duo, das wie eine ganze Band kling! – a veľký medzinárodný festival Summerblues Basel vo švajčiarskom Bazileji.“

Vo výpočte Bonzových letných hudobných výletov dominuje Moskva, kde už druhýkrát hosťovali na festivale Jazz na rieke Moskva a okrem toho hrali aj vo výbornom moskovskom Jam Clube, ktorý vlastní jeden z najznámejších ruských rockových muzikantov Andrej Makarevič,

ako fantázia, ľudské podvedomie. Každý obraz je inšpiráciou k nejakému námetu, spomienke, skúsenosti v živote.“

„Je fantastické, ako je to urobené. Tie myšlienky, obdivuhodný zážitok.“

S takýmito postrehmi určite súhlasíme. Ak si ich chcete skonfrontovať so svojím vkusom a výtvorným cítením, možnosť vidieť výstavu Prelínanie Jána a Xénie Bergerocov v Kopplovej vile trvá do 25. augusta. ■

spoluzakladateľ, gitarista a spevák skupiny Machina Vremeni.

„Teraz nás čaká ďalšia cesta do Poľska na známy open air festival Lauba pelna bluesa, čiže Front Porch Blues v Chorzówe a kolesá sa budú krútiť aj v auguste, keď vycestujeme do najpopulárnejšej destinácie slovenských dovolenkárov, do Chorvátska. Samozrejme, nie na dovolenku, ale na Kastav Blues Festival neďaleko Rijeky, ktorý sa považuje za najväčší bluesový festival v krajine a na festival s názvom International Blues Music Day v Spliti,“ doplní Bonzo mozaiku letných cieľov.

Spolu s Beňom neobídu ani najväčší slovenský country festival Country Lodenica v Piešťanoch, kde vystúpia so špeciálnym programom o rezofonických gitarách a ich vynálezcovi

pri príležitosti 90. výročia prvého patentu Johna Dopyeru na rezofonickú gitaru. Koncom augusta ich čaká aj skalický festival Hudba v meste a začiatkom septembra uzavrú svoju letnú bluesovú anabázu v Poľsku na festivale Blues nad Oksza.

Pýtame sa, prečo Bonzove letné lety smerujú len za hranice Trnavy a Slovenska. „Viete ako to je, doma nik nie je prorokom. Ale v Trnave sme už v tomto roku hrali, napríklad na Koncerte pre Johna Dopyeru i na Májovom kvete. A – vlastne 9. septembra budem hrať spolu so skupinou The Breakers na Trnavskom jarmoku. To si predsa nemôžem nechať ujsť, veď to je jediná kapela, v ktorej som ešte stále najmladší,“ odpovedá Bonzo s úsmevom. ■

Stanislav Hochel

Festival Hudba na radnici: zrod novej tradície

Do pestrej mozaiky trnavského kultúrneho diania pribudol ďalší jagavý kameňok: festival Hudba na radnici. Iniciátorom jeho zrodu bol Trnavský komorný orchester, teleso, na aké by bolo právom hrdé ktorékoľvek slovenské mesto. Svojimi výkonmi na dvoch festivalových koncertoch v atraktívnom prostredí nádvorja trnavskej radnice 25. a 26. júna 2016 znova potvrdil svoje interpretačné kvality a dobré meno, ktoré si doma i v zahraničí počas svojej existencie vytvoril.

Umeleckej vedúcej TKO Alžbete Ševečkovej sa napriek zákonitým personálnym obmenám v radoch členov orchestra už roky darí udržiavať vysoký štandard jeho umeleckých výkonov a plodnú spoluprácu so skladateľmi, hosťujúcimi dirigentmi a významnými sólistami.

Na prvom z festivalových koncertov sa v úlohách sólistov úspešne prezentovali dvaja mladí interpreti: hráč na trúbke David Krajčí a trnavská klaviristka Lucia Ševečková, ktorá publikum o svojich kvalitách presvedčila interpretáciou Klavírneho koncertu f mol J. S. Bacha. Jedným z vrcholov tohto koncertu (pod dirigentskou taktovkou Štefana Sedlického) bola zaujímavá premiéra Troch obra-

zov pre malý orchester mladého slovenského skladateľa Ľuboša Bernátha, v ktorej pozoruhodný interpretačný výkon podal violista Eduard Vaněk. V závere koncertu orchester vzdal poctu anglickému skladateľovi Benjaminovi Brittenovi (od smrti ktorého 4. decembra t. r. uplynie 40 rokov) uvedením jeho Simple symphony, ktorá patrí k základným repertoárovým číslam tohto orchestra.

Dramaturgickým ťažiskom druhého koncertu boli diela troch trnavských rodákov: Mikuláša Schneidera Trnavského (nazývaného aj „slovenský Schubert“), Ladislava Burlasa a nedávno zomrelého Ladislava Kupkoviča. Trnavského piesne veľmi presvedčivo a emotívne interpretovali speváci

Hana Friedová a Daniel Čapkovič. Ozdobou koncertu a nevšedným zážitkom bol tiež výkon dnes už vo svete známeho huslistu Dalibora Karvaya. V jeho mimoriadne presvedčivom sólistickom podaní zaznel Kupkovičov Suvení, Burlasova Kadencia pre husle sólo a na záver koncertu tiež známa a poslucháčsky vďačná Musica slovaca Ilju Zeljenku.

Pomerne početné publikum sa po oboch koncertoch rozchádzalo nielen plné dojmov z umeleckých zážitkov, ale tiež s pocitom, že boli účastníkmi zrodu novej tradície, ktorú si trnavský festival Hudba na radnici určite postupne vytvorí a ktorá sa stane ďalším fenoménom, šíriacim dobré meno mesta Trnavy. ■

(red)

Trnavský JAZZYk s osobnosťami domácej i zahraničnej hudobnej scény

Prvý augustový víkend v Trnave už tradične patrí jedinečnému medzinárodnému open air festivalu Trnavský JAZZYk. Jeho trinásť, a veríme, že aj šťastný ročník sa uskutoční 5. a 6. augusta od 19.00 do 00.00 h v mestskom amfiteátri.

Festival má už stabilné miesto nielen medzi podujatiami, ktoré sa konajú počas kultúrneho leta v našom najstaršom kráľovskom meste, ale vďaka kvalitnej dramaturgii sa zaradil aj medzi najvýznamnejšie jazzové festivaly na Slovensku. Ako má každý jazyk svoje nárečia, tak má aj jazz nespočetné množstvo rôznych podôb. Festival v duchu svojho názvu, ktorý je konotáciou aj na špecifický a dodnes živý „trnavský jazyk“, ponúka návštevníkom široké spektrum žánrov, od klasického mainstreamu cez fusion, funk, soul, world mu-

sic, až po súčasný jazz. Do Trnavy opäť prídu osobnosti domácej, no najmä zahraničnej hudobnej scény – špičkoví umelci z Českej republiky, Poľska, Nórska, Nemecka, Turecka, Indie a USA.

Známe zoskupenie Jazzanova má na Slovensku množstvo priaznivcov. V amfítku im rozprúdi krv v žilách svojím jazz-funkovým setom v podaní live kapely s americkým spevákom Paulom Randolphom. Pred nimi sa predstaví nový projekt Eugena Vizváryho pod názvom Part II: For Jaco, ktorým vzdá hold basgitarovej legende.

V sobotu vystúpi fenomenálny huslista Adam Baldych spolu s Helge Lien Triom z Nórska. Headlinerom Trnavského JAZZYku bude svetoznámy indický perkusionista Trilok Gurtu so svojou skupinou.

Oba festivalové dni otvoria domáce orchestre – v piatok Matúš Jakabčič CZ-SK Big Band a v sobotu tradičný Fats Jazz Band. Jazzovú atmosféru v mestskom amfiteátri, ktorý poskytuje ideálne zázemie pre festival, spríjemní aj chill-out zóna a jam session vždy po hlavnom programe. ■

Jozef Bod'a, foto: Peter Škvarek

Bradlan úspešne reprezentoval Trnavu na medzinárodnom festivale Alta Pusteria 2016

Robotnícky spevokol Bradlan pod vedením dirigenta Mariána Pavlíka sa po troch rokoch opäť zúčastnil monumentálneho stretnutia speváckych zborov z celého sveta – 19. medzinárodného festivalu speváckych zborov Alta Pusteria, ktorý sa uskutočnil od 22. do 26. júna 2016 v talianskych Dolomitoch. Pozvanie na podujatie prijalo osemdesiatšesť zborov zo sedemnástich krajín – Česka, Dánska, Fínska, Nemecka, Rakúska, Slovinska, Anglicka, Rumunska, Slovenska, Švédska, Holandska, Austrálie, USA, Kanady, Izraelu, Juhoafrickej republiky a, samozrejme, z hostiteľskej krajiny Talianska. Bradlan ako jediný zbor reprezentoval na festivale Slovenskú republiku a do svojej bohatej histórie si pripísal ďalšie zahraničné účinkovanie po umeleckej i spoločenskej stránke.

Organizátori pripravili širokú paletu kultúrnych a spoločenských podujatí vo viacerých mestečkách regiónu i vo voľnej prírode. Bradlan absolvoval Slávnosť privítania na vrcholku hory Kronplatz – Plande Corones nad mestečkom Brunico vo výške 2 275 m, kde sa prezentovalo 37 zborov zo všetkých zúčastnených krajín jednou piesňou podľa vlastného výberu pod obrovským zvonom na vrchole Kronplatzu. Bradlan zaspieval slovenskú ľudovú pieseň Na Kráľovej holi, ktorou si vyslúžil veľký potlesk a ovácie účastníkov stretnutia. Na pozadí majestátnej panorámy alpských štítov zaznela pestrá zmes piesní v podaní zborov z celého sveta. Slávnosť bola ukončená rozozvučaním obrovského zvonu, ktorého hlas sa niesol do širokého okolia. Cesta na vrchol Kronplatzu a späť bola zabezpečená lanovkou v presklených kabínach, z ktorých bolo možno obdivovať nádhernú prírodu z vtáčej perspektívy. Popoludní v ten istý deň sa v mestečku Dobbiaco stretlo 10 zborov v krásnej sále Gustáva Mahlera, kde každý zaspieval po dve piesne. Bradlan vystúpil ako posledný s piesňami Hore na tej stráni od Alfréda Zemanovského a moravskou ľudovou Nalej ty né, šenkérečko. Svojím výkonom sa náš zbor zaradil k najlepším v sále. Na druhý deň sa v mestečku Brunico v Dome Michala Pachera uskutočnil celovečerný koncert piatich zborov – z toho 4 zbory boli talianske. Bradlan zaspieval piesne Ave Maria od Leoša Ja-

náčka, Tebje pojem od Dmitrija Stepanoviča Bortňanského, Staroslovenský oče náš od Arnošta Tovačovského – Bohaboja a štyri árie z operety Čardášová princezná od Emericha Kálmána. Nakoniec zbory zaspievali spoločne áriu Zbor židov z opery Giuseppe Verdiho Nabucco a taliansku národnú pieseň Signore delle cime. Atmosféra i nadšenie účastníkov aj divákov sa ťažko dá opísať slovami – bol to pre všetkých hlboký emocionálny kultúrny zážitok. Môžeme s uspokojením skonštatovať, že Bradlan sa medzi vysoko kvalitnými talianskymi zbormi nestratil. Ďalší deň pri vysokohorskom jazere Anterselva patrilo prehliadke zborov pod šírým nebom, kde sa Bradlan predstavil s piatimi skladbami – slovenskou ľudovou piesňou Na Kráľovej holi, Aká si mi krásna od Eugena Suchoňa, Dvo-

mi regrútskymi z Myjavy v úprave Ondreja Francisciho, goralskou ľudovou Goralu v úprave Ondreja Francisciho a Hore na tej stráni od Alfréda Zemanovského. Okrem nášho zboru sa na prehliadke predstavili zbory z Fínska, Nemecka, Talianska a Slovinska. Po vystúpení pri jazere Anterselva sa zbory presunuli do mestečka San Candido, kde sa uskutočnilo defilé všetkých zúčastnených zborov cez celé mestečko s národnými zástavami a označením jednotlivých zborov. Toto pestré predstavenie charakterizovali dobrá nálada, spev, fotografovanie, zmes taliančiny, nemčiny, angličtiny a ďalších jazykov, vzájomné zoznamovanie. Speváci jednotlivých zborov boli poobliekaní v národných krojoch či rovnošatách. Členom Bradlanu sa prihovorilo aj niekoľko dievčat zo Slovenska,

ktoré tam pracujú. Turisti sa miešali so speváckmi, všade panoval organizovaný taliansky chaos. Postupne za spevu a tanca sa všetky zbory sústredili na malom námestí, kde ich jednotlivo vítali zástupcovia mesta, regiónu a organizátori podujatia. Osobitným zážitkom bola konferencierka celého podujatia, ktorá s typickým talianskym temperamentom v taliančine, nemčine a angličtine sprevádzala celý festival. Zhromažďilo sa tu približne 1 600 účastníkov festivalu a ďalšie stovky turistov a obyvateľov mestečka. Organizátori sa poďakovali všetkým zborom za účasť a reprezentáciu jednotlivých

krajin svojim umením a pozvali ich aj na niektorý z budúcich ročníkov festivalu. V súčasnosti, keď v mnohých krajinách sveta panuje nestabilita, chaos, vojny a násilie všetkého druhu, bolo toto stretnutie ukázkou priateľstva a porozumenia medzi ľuďmi rôznej rasy, kultúry a jazykov. Na záver všetci účastníci spoločne zaspievali Zbor židov a národnú taliansku pieseň Signore delle cime, ktorými bol 19. ročník festivalu slávnostne ukončený.

Pred odchodom v nedeľu 26. júna sa ešte zhromaždili všetky zbory v mestečku Sesto na záverečnom ceremoniáli Festa Del Arrivederci.

Po kultúrnom programe ladenom v tirolskom štýle predstavitelia jednotlivých zborov dostali certifikáty o účasti na tomto úžasnom festivale. Bradlanisti boli ubytovaní v penzióne v jednom z malebných alpských údolí Valle Anterselva alebo po nemecky Antholzertal s príjemným personálom. Medzi jednotlivými koncertmi bol čas aj na vychádzky po mestečku Anterselvadi Mezzo a do okolitej prírody. Vydarený zájazd Bradlanu do talianskych Dolomitov znásobilo aj ukázkovo nádherné slnečné počasie, len občas prerušené krátkymi dažďovými prehánkami. ■

Peter Horváth

Na Trnavské dni príde aj absolútna Slovenka roka

A opäť sme sa posunuli o rok ďalej. Už po dvadsiaty tretí raz sa môžeme tešiť, že do Trnavy zavítajú viacerí významní rodáci a osobnosti, ktoré reprezentujú dobré meno nášho mesta nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Trnavské dni s mottom *Láska, pokoj, porozumenie sa uskutočnia od 16. do 18. septembra. Nielen pre hostí, ale aj pre trnavskú kultúrnu verejnosť pripravili organizátori niekoľko zaujímavých aktivít.*

Trnavské dni sú každoročne venované významným výročiam a príležitosťami. Tento rok sa uskutočnia so symbolickým akcentom na predsedníctvo Slovenska v Rade Európskej únie a historickú pozíciu Trnavy ako centra kultúry a vzdelanosti na križovatke európskych ciest. Medzi hosťami, ktorých budú asi dve desiatky, nebude chýbať čerstvá nositeľka prestížneho titulu Absolútna Slovenka roka 2016 aj ocenenia za prvenstvo v kategórii zdravotníctvo Beata Bernadičová, vedúca sestra na Klinike chirurgickej onkológie SZU a Národnom onkologickom ústave v Bratislave. Pozvanie do Trnavy prijal aj Štefan Kocán, súčasná „megatar“ svetového operného sveta. Okrem popredných operných scén pôsobí v Metropolitnej opere na Upper West Side v New Yorku. Významnou osobnosťou na európskej politickej a strategickej scéne je Tomáš Valášek, súčasný slovenský veľvyslanec pri NATO v Londýne, ktorý tiež prisľúbil účasť na programe. Môžeme sa tešiť aj na účasť vedeckej pracovníčky a teatrologičky Idy Hledíčkovej, pozvanie prijali aj hudobný skladateľ, muzikológ,

dirigent a pedagóg Stanislav Hochel a populárny herec, spevák a hudobník Kamil Mikulčík.

Samotný program Trnavských dní poskytuje priamy kontakt s hodnotami Trnavy a jej regiónu. V piatok 16. septembra sa uskutoční slávnostné prijatie hostí na trnavskej radnici. po ňom o 17. hodine bude Nasledovať bude prednáška poradcu primátora pre správu mestskej pamiatkovej rezervácie Milana Horáka o nových objavoch v oblasti archeológie a urbanizmu pod názvom Čo ukrýva stará Trnava, ktorá naznačí aj jedinečnosť nášho mesta v kontexte historických európskych miest. Na prednáške v konferenčnej sále mestského zastupiteľstva budú vítaní nielen hostia, ale aj široká verejnosť. V ten istý deň o 16.30 h bude v kine Hviezda slávnostné zasadnutie Klubu priateľov Trnavy s protokolárnym programom. Po ukončení zasadnutia sa o 17. hodine uskutoční ďalší diel voľného cyklu diskusií s osobnosťami a významnými rodákmi s názvom Panteón Malého Ríma, tento raz venovaný otázke Ako ďalej, Európa?

Súčasťou sobotného programu budú návštevy nových výstav

v Galérii Jána Koniarka, Synagóge – Centre súčasného umenia a v Západoslovenskom múzeu spojené s lektorským výkladom. Spestrením dňa bude krátky výlet do významných lokalít trnavského regiónu. Vrcholným podujatím celého projektu bude Galaprogram v trnavskom divadle, v ktorom vystúpia významní hostia a umelci. Réžia programu bola zverená Petrovi Cagalovi a Kamilovi Žižkovi. Treba spomenúť aj možnosť účasti na nedeľnej svätej omši o 9. hodine v Bazilike sv. Mikuláša, kde bude účinkovať Rímskokatolícky cirkevný hudobný spolok sv. Mikuláša. Počas konania Trnavských dní sa uskutoční aj pietny akt spomienky pri hrobe nedávno zosnulého hudobníka Richarda Vandru. Ako každoročne, aj tento raz sa predpokladá uskutočnenie rozlúčkovej recepcie pre účastníkov Trnavských dní. Jej základným poslaním bude stanovenie zamerania budúceho ročníka s návrhom, aby budúcu skladbu pozvaných hostí mohla ovplyvniť aj verejná diskusia občanov prostredníctvom Noviniek z radnice a ďalších komunikačných médií Mesta Trnavy. ■

Peter Radványi

Dve augustové výročia, ktoré preslávili Trnavu na celom svete

Dnes už nejestvujúci medzinárodný hudobný festival Dobrofest-Trnava zanechal hlbokú stopu v histórii nášho mesta. Dokazujú to aj dve výročia, ktoré si pripomínáme v auguste.

Pred dvadsiatimi rokmi 28. augusta 1996 sa počas 5. ročníka Dobrofestu v Trnave uskutočnilo slávnostné otvorenie Múzea rezofonických gitár – Dvorany slávy dobra. Dvorana, ktorá sídli v Dome hudby Mikuláša Schneidera Trnavského, vznikla vďaka snahám organizátorov Dobrofestu a najmä pochopeňu a prezieravosti vtedajšieho riaditeľa Západoslovenského múzea Milana Petráša. Bolo to práve v čase, keď finišovala rekonštrukcia Domu hudby a nebolo isté, či sa dohodnutý termín stihne. Vo festivalovom bulletinu z roku 1996 môžeme čítať nasledujúce riadky:

„O Dome Mikuláša Schneidera Trnavského a jeho premene na Dom hudby sa vedú polemiky a dokonca sa uzatvárajú stávkky, či jeho rekonštrukcia bude ukončená načas. V stredu 28. augusta sa v jeho časti uskutoční predpremiérové otvorenie Dvorany slávy dobra, ktorá má byť základným kameňom prvého Múzea dobra a rezofonických nástrojov v Európe. Ing. Milan Petráš, riaditeľ Zsl. múzea, pod ktorého správu budova patrí, s pokojom Angličana tvrdí, že otvorenie bude a basta!“

A otvorenie skutočne toho 28. augusta bolo, aj keď samotný Dom hudby slávnostne otvorili až o dva týždne v septembri. Vznik prvého a dodnes jediného múzea rezofónie nielen na Slovensku ale i v Európe, ba možno aj na celom svete, vzbudil veľký záujem a nadšenie návštevníkov festivalu i samotných hudobníkov. Pôvodná expozícia Dvorany slávy dobra bola umiestnená na prvom poschodí Domu hudby, až neskôr sa presťahovala do priestorov na prízemí.

Dodnes si pamätám chvíľu, keď počas slávnostného otvorenia najznámejší americký dobrista Jerry

Douglas z Nashville, ktorý bol v tom roku hosťom Dobrofestu, vyhlásil, že novovznikajúcemu múzeu venuje svoje drevené dobro. Bolo to veľmi pôsobivé, veď čo môže byť ešte viac, ako keď sa hudobník dobrovoľne rozlúči so svojim nástrojom. Pravda, nebolo to hneď, no svoje slovo dodržal. Douglas si zobral dobro ešte na svoje nadchádzajúce koncertné turné a potom ho poslal do Trnavy. Jeho dar je dodnes ozdobou stálej expozície Dvorany slávy dobra. Jej návštevníci sa môžu zoznámiť s históriou vynálezu rezofonického dobra ako aj rodiny Dopyerovcov, ktorá pochádzala z neďalekej Dolnej Krupej a okrem mnohých historických dokumentov a fotografií môžu obdivovať aj rozličné vystavené modely rezofonických gitár. Okrem už spomínaného dobra Jerry Douglasa aj nádhernú celokovovú gitaru, ktorú po návšteve Trnavy a Dobrofestu vyrobil špeciálne pre múzeum spolujateľ známej americkej firmy National Reso-Phonic pán Donald Young z Kalifornie. Pozadu neostali ani dnes už nebohý šéf českej firmy Amistar František Javůrek z Prahy i americký výrobca drevených dohier a publicista Bobby G. Wolfe, ktorý navyše venoval múzeu aj cenný písomný dokumentačný materiál.

O päť rokov neskôr Dobrofest prispel k ďalšiemu svetovému prvenstvu. Organizátori festivalu s podporou filatelistického klubu Tirnavia a známeho trnavského lokálpatriota Petra Horvátha, člena Námetovej komisie známkovej tvorby Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR, iniciovali vydanie poštovej známky s vyobrazením rezofonického dobra. Známkou s nominálnou hodnotou

19 korún vydala Slovenská pošta a jej slávnostná prezentácia sa uskutočnila 31. augusta 2001 počas jubilejného 10. ročníka Dobrofestu v trnavskom Divadle Jána Palárika. Vydanie prvej a doteraz jedinej „dobroznámky“ na svete, ktorej autorom bol akademický maliar Robert Brun, sa dá považovať za ďalší úspešný príspevok organizátorov Dobrofestu k zviditeľneniu Trnavy a Slovenska v celosvetovom meradle. Táto známka spred pätnástich rokov spolu s FDC obálkou a špeciálnou pečiatkou okrem toho, že potešila filatelistov, prispela aj k doceneniu pamiatky vynálezcu rezofonickéj gitary – dobro Johna Dopyeru (1893 – 1988), slovenského rodáka a čestného občana Trnavy in memoriam, ktorý nielenže obohatil svetovú kultúru o unikátny hudobný nástroj s jedinečným zvukom, ale s jeho pekným slovenským názvom „dobro“ zaznamenal podobný vklad do slovníka ľudí na celom svete ako to urobil český spisovateľ Karel Čapek so slovom robot. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Esperanto je nielen jazyk, ale aj životný štýl

Esperanto je najrozšírenejší medzinárodný plánový jazyk. Názov je odvodený od pseudonymu, pod ktorým v roku 1887 zverejnil poľský lekár L. L. Zamenhof základy tohto jazyka. Zámerom tvorca bolo vytvoriť ľahko naučiteľný neutrálny jazyk, vhodný na použitie v medzinárodnej komunikácii. Význam esperanta sa dodnes neocenil, napriek tomu, že ním hovoria milióny ľudí. Keďže čerpá z viacerých jazykov, bol by ideálnym komunikačným prostriedkom našej zjednotenej Európskej únie.

Slovensko sa tento rok významne zapisuje do esperantského sveta. V poradí 101. kongres esperantistov sa na konci júla uskutočnil práve na Slovensku, v Nitre. Zúčastnili sa ho aj trnavskí esperantisti. Zaiste sa niektorí z vás pamätajú na Klub esperantistov, ktorý ešte v 80. rokoch fungoval pri novom dome kultúry. Ten dnes už neexistuje, no esperantské hnutie je stále veľmi živé nielen na Slovensku. Jednou z aktívnych esperantistiek je Trnavčanka Katarína Nosková (nar. 29. júna 1987 v Skalici). V Trnave študovala Strednú zdravotnícku školu, potom na univerzite Cyrila a Metoda nemčinu a slovenčinu. Odvtedy využíva vzťah k rôznym jazykom v zdužení E@I, teda Edukácia na internete. Združenie podporuje medzinárodnú spoluprácu a komunikáciu a organizuje vzdelávacie projekty s cieľom podporiť medzikultúrne vzdelávanie a používanie jazykov a internetových technológií. Spomeňme napríklad, že združenie od roku 2008 organizuje Letnú školu esperanta a v roku 2010 prevzalo organizovanie Konferencie o využití esperanta vo vede a technike u nás, ktorá sa organizuje už od roku 1978.

■ Esperanto je pre vás rovnako dôležité ako slovenčina a dnes bežne komunikujete v oboch jazykoch. Ako túto schopnosť využívate vo vašom združení?

- Hlavnou náplňou mojej práce je tvorba webových stránok zameraných na bezplatné vyučovanie cudzích jazykov. Napríklad, vytvorili sme portál na výučbu slovenčiny pre cudzincov, ktorý je ako jediný takýto bezplatný portál modelovým projektom Európskej únie. Odkaz naň sa napríklad nachádza na

webových stránkach našich veľvyslanectiev vo svete. Podobne sa tak spustili stránky na bezplatnú výučbu nemčiny a češtiny, plánujeme ruštinu. Prvou webstránkou, ktorá túto sériu odštartovala, bola stránka na výučbu esperanta.

■ Čo je vašou úlohou v týchto projektoch?

- Pripravujem preklady, jazykové korektúry slovenských a esperantských textov, prekladám do češtiny, nemčiny a esperanta. Ak pripravujeme nejaké exkurzie, tak tlmočím zo slovenčiny do esperanta a opačne. V prípade spomínaných internetových portálov som akousi spojkou medzi tvorcami materiálov a programátormi. Dostanem materiály od tvorcov lekcií a pretvorím ich do podoby, v akej s nimi už môže pracovať programátor. A navyše, na spomínanej stránke slovenčiny pre cudzincov slovake.eu som autorkou celého didaktického obsahu úrovně A.

■ Máte aj štatistiky, koľko návštevníkov prichádza na tieto stránky, pokiaľ ide o esperanto alebo slovenčinu pre cudzincov?

- Najlepšie je to vidieť na počte zaregistrovaných používateľov. Stránky sú bezplatné, ale registrovaní používatelia sa dostanú k celému obsahu. Potom majú možnosť komunikovať s ostatnými a nájsť si spoločníka, ktorý mu pomôže s učením alebo sa s ním v danom jazyku precvičuje v konverzácii. Slovenčina patrí k stránkam, ktorá nemá taký veľký počet používateľov v porovnaní s inými jazykmi. Zaregistrovaných máme okolo 38 tisíc používateľov. Na stránke na výučbu nemčiny ich máme desaťnásobok, a na stránke esperanta 222 tisíc.

■ Nestretli sme sa náhodou. Esperantská verejnosť sa sústreďuje

v toto čase na Slovensko. Ako ste sa vy dostali k tomuto jazyku?

- Bol to dlhodobý proces. Každému sa na esperante páči niečo iné. Je to nielen jazyk, ale aj životný štýl. Na esperanto som narazila v treťom ročníku na strednej škole, keď som vyhľadávala niečo na internete a prehliadač mi vyhodil stránku esperanta. Tak som si povedala: Veď je to celkom zaujímavé, taký logický a pravidelný jazyk. Začala som sa esperanto učiť. O nejaký čas sme vytvorili s esperantistom zo Španielska webstránku v esperante o histórii. Vtedy ma kontaktoval slovenský esperantista. Tak som si povedala, že asi tých jazykových maniakov je oveľa viacej. Išla som teda na celoslovenské stretnutie a odvtedy pracujem v tomto hnutí.

■ Aký dlhý čas potrebujeme, aby sme sa slušne naučili používať esperanto? Ti, ktorí poznajú slovička z francúzštiny, portugalčiny, španielčiny, nemčiny či dokonca ruštiny, si tam nájdu príbuzné prvky.

- Pre tých je to úplne ideálne, pretože si tam nájdu toľko ľahkých

slov, že sa im to bude učiť veľmi príjemne. Oficiálne odhady hovoria o troch až šiestich mesiacoch učenia sa. Postupne sa nabera slovná zásoba, zdokonaľuje sa, spoznáva sa štruktúru jazyka, ale na bežné dorozumievanie stačia tri mesiace. Ja som sa niekoľko týždňov učila cez web a potom som naberala nadstavbu. Veľmi mi pomáhala komunikovať s ostatnými používateľmi stránky. Už po prvom dni, čo som sa tam zaregistrovala, mi prišla správa od jedného esperantistu z Francúzska, či nechcem pomáhať v učení. Odpoveď som zosmolila pomocou slovníkov za dve hodiny. O pár dní to išlo oveľa rýchlejšie (smiech).

■ Nepletú sa vám slovíčka z jednotlivých jazykov, alebo naopak, pomáha vám príbuznosť?

- Len jeden raz sa mi stalo, že som si poplietla esperantské slovíčko s poľským. Ten jazyk ide veľmi ľahko do hlavy. Tie slovíčka poznáme z iných jazykov, akurát sa upravila ich forma, aby sme to, čo vidíme, tak aj čítali. Nám Slovákom je blízke pravidlo písať ako počuješ, a čítať ako vidíš. Takže pre nás je to o to jednoduchšie. Základ slovnej zásoby tvoria slovné korene z románskych, germánskych a zhruba 15 percent zo slovanských jazykov. Pozitívom je voľný slovosled, takže tu sa končí utrpenie, aké poznáme z nemčiny, že sloveso je na konci vety. Výhodou je, že tvorca esperanta bol Poliak, a to ovplyvnilo výber slov. Napríklad v Číne je esperanto veľmi rozšírené, no pre nich je oveľa ťažšie. Slovné korene, ktoré my poznáme z latinčiny, sú pre nich celkom neznáme.

■ V zjednotenej Európe a jej pestrej kultúrnej rozmanitosti by malo byť esperanto priam modelovým jazykom. Ako je teda možné, že stále nie je jazykom Európskej únie?

- Za každou myšlienkou sú peniaze a za esperantom peniaze nie sú. Je to jazyk nadšencov, nie je to jazyk nejakého národa, ktorý by zaň loboval. Boli pokusy zaviesť esperanto oficiálne, bohužiaľ, to bolo

vetované. Uvidíme, či sa to podarí v budúcnosti.

■ Prededávnom bolo v trnavskej knižnici nevšedné stretnutie s esperantistkou Zuskou Stožickou a poetkou Annou Ivákovou, ktorá preložila básnickú zbierku Jozefa Leikerta Dotyky duše do esperanta. Keď som sa na tomto stretnutí rozprával s ďalšími esperantistami, všetci sa zhodli, že pre nich nie je dôležitý len jazyk, ale aj komunita esperantistov. Aj pri cestách do zahraničia sa stretnú, vzájomne ubytujú, pomôžu...

- Hovorí sa, že esperanto spája. Je to aj tým, že esperanto je jazyk nadšencov. Je to komunita okolo záľuby, ktorou môže byť cyklistika, zbieranie známok a podobne, čiže tí ľudia sú si bližší a jeden k druhému otvorenejší. Samozrejme, je to ako aj inde, že narazíte na dobrých i zlých ľudí. Tí, ktorí sa zapájajú do cestovateľskej služby, to robia s vedomím, že chcú spoznávať nové kultúry. Napríklad ponúknu ubytovanie u seba. Vy, keď cestujete, sa pokojne môžete prihlásiť. S esperantom som cestovala hlavne pracovne. Pracujeme na medzinárodnom projekte s organizáciami z celej Európy. Takto som bola napríklad v Anglicku, Poľsku, Nemecku, Rakúsku, Litve a Maďarsku. Počas jedného dňa som raz mala raňajky na Slovensku, obed v Maďarsku a večeru v Rakúsku (smiech). Dokonca aj v práci, hoci sme Slováci, komunikujeme v esperante. Mail s komunikáciou sa totiž dá preposlať iným členom tímu z iných krajín, ktorých jazykom je tiež esperanto.

■ V čase svetového esperantského kongresu na Slovensku vychádza viaceru kníh v tomto jazyku, takže máte teraz veľa práce. Čo pre vás takéto stretnutie znamená?

- Toto je môj prvý svetový kongres esperanta. Doteraz som si nemohla dovoliť cestovať do zahraničia na takéto stretnutia, pretože registračné poplatky nie sú najnižšie. Teraz som mala na starosti hlavne exkurzie, tlmočila som zo slovenčiny

spolu s oficiálnym sprievodcom, takže som si musela naštudovať slovíčka z oblasti baníctva či vinárstva. S esperantistami sme zašli napríklad do Banskej Štiavnice, Topoľčianok, ale dva dni sme boli aj v Trnave.

Vďaka tomu, že na Slovensku je kongres esperantistov, môžeme povedať, že sa zvýšil záujem aj o čítanie a najmä vydávanie kníh v esperante. Vychádza knižka Kto je kto v slovenskom esperantskom hnutí, preklad Proglasu do esperanta, vyšlo moje druhé vydanie slovenskej konverzácie pre turistov, Medzinárodné slová v esperante, ale aj slovensko-esperantské vydanie sci-fi poviedok od Zusky Stožickej s názvom Ğstien – Až tam. A keď hovoríme o stovke najvýznamnejších esperantistov pôsobiacich na Slovensku, treba pre Trnavčanov pripomenúť aspoň dve mená. Augustín Čambál sa narodil 23. mája 1924 v Modranke a zomrel 23. mája 2001 v Trnave. Esperantistom sa stal v roku 1945. Bol členom Slovenskej esperantskej spoločnosti a založil esperantský klub v Trnave. V rokoch 1950 – 73 bol aktívny v Martine a potom v Trnave. Napríklad od roku 1967 až do založenia AE SSR pracoval v Poradnom zbere Vzdelávacieho inštitútu v Bratislave pre esperantské krúžky a kluby na Slovensku, bol aj spoluzakladateľom a prvým predsedom Západoslovenskej esperantskej spoločnosti. Miloš Lukáš sa narodil 15. septembra 1897 v českej Jilemnici a zomrel 26. apríla 1976 v Hradci Králové. Bol československý gymnaziálny profesor klasických jazykov, filológ, polyglot, ovládal až 35 jazykov. Po dokončení klasickej filológie na Karlovej univerzite v Prahe učil na gymnáziu v Jilemnici, Hradci Královom a v rokoch 1932 – 33 v Trnave. V rokoch 1934 – 36 bol vedúcim esperantského klubu v Trnave, viedol kurzy a prednášal o esperante. Zaujímavé je, že preložil do esperanta viac ako 160 českých a pätnásť slovenských básní, takmer sto českých a štyri slovenské prózy a písal v esperante, slovenčine aj češtine. ■

(lies), foto: Peter Kolárik

Do konca TCL zostávajú štyri kolá

V priebežnom poradí po štrnástich častiach je na čele Róbert Bartko

Trnavská cyklistická liga 2016 sa doštvára do záverečnej fázy. Ostatný súboj, v časovke jednotlivcov do vrchu na trase Harmónia – Zochova chata, priniesol najviac bodov Róbertovi Bartkovi (r. nar. 1973, občianske združenie Cyklisti Trnava), ktorému v absolútnom hodnotení patrí vedúci post priebežného poradia. Pripomínáme, že seriál je adresovaný všetkým záujemcom, výkonnostným aj rekreačným. Podľa slov Adama Peciara, riaditeľa TCL-ky, do konca jej 22. ročníka zostávajú ešte štyri podujatia. Milovníkov úzkych galusiek z Trnavy a okolia pozývajú v stredu 17., 24. a 31. augusta a na záver 7. septembra, už s tradičným letným štartom o pol šiestej podvečer. Ďalšie informácie nájdú záujemcovia na webovej stránke tejto regionálnej ligy. ■

Prijatie majstrov kraja všetkých vekových kategórií v obradnej sieni trnavskej radnice.

Jaroslav Lieskovský, foto: Juraj Berta

Štvrťstoročie olympijskej Kalokagatie

Starogrécka antika opäť raz v podmanivom trnavskom rúchu

Trnava sa od júna 1991 môže popýšiť originálnym festivalom pre deti a mládež v duchu olympijských ideí. Novorodiatko dostalo výstižný názov. Zakladatelia ho pomenovali v súzvuku antickej krásy tela a ducha. Z miestnej Kalokagatie sa v krátkom čase vyprofilovalo chýrne medzinárodné podujatie. Keď mlčia zbrane, počuť slová priateľa. Treba si túto i ďalšie myšlienky olympijského staroveku pripomínať, veď odvrátená tvár človečenstva i v súčasnosti stále nachádza zo strany vojnových štváčov každodenné tragédie a ich smutné následky.

V žičlivej pôde žiackej olympiády sa Kalokagatii darí už rovné štvrťstoročie. Aj začiatkom tohto leta tak bolo. Odkaz starovekého Kalos kai Agathos opäť po dvoch rokoch zavítal do Trnavy a blízkeho okolia v podmanivom rúchu. Hlavnú časť pestrého finálového programu tvorili športové i kultúrne súťaže

Dejiskom slávnostného otvorenia tohtoročnej medzinárodnej olympiády detí a mládeže bol Mestský atletický štadión Antona Hajmássyho v Trnave.

za účasti vyše tisícpäťsto dievčat a chlapcov z druhého stupňa základných škôl. Tiež v niektorých disciplínach s medailovými poctami školských majstrovstiev Slovenska. Početný usporiadateľský štáb tradične pracoval pod vedením

Antona Javorku, predsedu Trnavského olympijského klubu a bývalého popredného maratónca. Libreto úvodného defilé na Mestskom atletickom štadióne A. Hajmássyho bolo i teraz imponujúce. Predznamenalo celý priebeh Kalokagatie

2016. Olympijský oheň sa teda koncom júna na dva dni symbolicky rozohorel v najstaršom slobodnom kráľovskom meste na území dnešného Slovenska. Zapálila ho Levičanka Nikola Kováčiková, členka víťazného tímu z majstrovstiev sveta v basketbale dievčat.

Trnavu pri rovnakej príležitosti už doteraz poctili svojou návštevou desiatky významných predstaviteľov. Na prahu leta 2000 k nám dokonca zavítal Jacques Rogge. No a najvzácnejším hosťom ostanej Kalokagatie bol dvojnásobný olympionik Janko Zachara (nar. 27. 8. 1928 v Kubre), víťaz v boxe z helsinských OH 1952. Stále ak-

tívny životný štýl tohto veľikána slovenského olympizmu je známy. Svoj každý deň začína rozcvičkou, viackrát v týždni trénuje mlad' a často prijíma pozvania na rôzne spoločenské akcie. Keď po slávnostnom otvorení Kalokagatie 2016 na atletickom štadióne Slávie Trnava som pochválil jeho čulosť, s úsmevom zažartoval: „Už to nie je ono, občas sa pri chôdzi aj potknem.“

Krátky prestrih do novembra 2004. Autor tohto príspevku dostal čestnú rolu vycestovať do Ríma na X. svetový kongres Športu pre všetkých. Ako delegát Slovenského olympijského výboru mal priestor

informovať o projekte v krajine pod majestátnymi Tatrami. Tiež som sa z početných reakcií spätne presvedčil o výnimočnosti žiackej Kalokagatie v Trnave, vlastne jedinej takéhoto druhu na celej zemi-guli. Večné mesto vtedy privítalo hostí zo 116 krajín.

Stroj času sa krúti ďalej. S troškou nadsadenia uveďme, že augustové Hry XXXI. olympiády v brazílskom Riu de Janeiro teda v našom slovenskom Ríme predznamenala Kalokagatia 2016. Je dobré, že myšlienky štvrtstoročnej tradície trnavskej olympiády detí a mládeže sú v dnešnom rozorvanom svete stále svieže. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív autora

Plavec Púchly z Trnavy pod Urpín

Juniorské majstrovstvá Európy v Maďarsku aj s úspešnou trojicou PK STU

August sa nesie v znamení olympijských hier. A tak širší priestor dostáva v našom časopise i jedno z tradičných trnavských odvetví, plávanie. Ale po poriadku. Tunajší rodák Ladislav Hlavatý (nar. 11. 7. 1939) si v mladosti zvolil dve športové záľuby, hádzanú a plávanie. S loptovou hrou koketoval v období 1961 – 1968. Tiež v prvotligovom kolektíve Slávie Trnava. Keďže v tomto príspevku sa budeme zaoberať plaveckým dňom, pocháme hádzanárske účinkovanie L. Hlavatého na vedľajšej koľaji. Voda ho pretekársky oslovila v druhej polovici päťdesiatych rokov a k mokrej vášni sa vrátil ako odborný asistent pedagogickej fakulty. To si zaumienil vybudovať základy nového plaveckého oddielu TJ VŠ. Pod strechou PdF UK ho založil 1. októbra 1968. Laco Hlavatý vtedy predbehol dobu. Ako ukázali ďalšie desaťročia, jeho priekopnícky počin mal cenu zlata. V krytom dvadsaťpäťmetrovom bazéne vysokej školy na Prednádraží začali vyrastať kvalitní plavci sťa huby po daždi. Rovnako sa tu sformovala súdržná partia funkcionárov a trénerov. Súkolesie funguje doteraz. Zo širokej komunity

spomeňme aspoň bývalú výbornú pretekárku, terajšiu klubovú šéfkou Tatianu Bergmannovú-Vachtovú, alebo Rastislava Hlavatého, Ladislavovho syna.

Vynikajúcu prácu súčasného Plaveckého klubu STU Trnava najnovšie potvrdilo trio Barbora Tomanová, Adam Halas a Tomáš Púchly v juniorských majstrovstvách Európy. Ide o študentov susedného Športového gymnázia Jozefa Herdu. Júlový šampionát tejto vekovej kategórie v rámci starého kontinentu prilákal do maďarského mestečka Hódmezővásárhely úctyhodných 750 pretekárov zo 47 štátov. Ani nie 50-tisícové centrum v maďarsko-srbsko-rumunskom cípe prekvapilo účastníkov nádherným plaveckým komplexom. Pozostával z krytého 50-metrového bazéna s desiatimi dráhami, rovnako krytého 33-metrového bazéna a vonkajšej päťdesiatky. Pri hodnotení našich devätnásť-tich zástupcov načim podčiarknuť Púchleho dva rekordné zápisy do slovenských tabuliek mužov a juniorov. Čerešnička na torte čakala Trnavčana vo finále na päťdesiat metrov voľným spôsobom, kde ho elektronický časomer zachytil na

Na snímke spreď vyššie dvoch desaťročí vidno známeho vysokoškolského pedagóga, plaveckého trénera Ladislava Hlavatého (vľavo) počas slávnostného otvorenia letného päťdesiatmetrového bazéna Castiglione na trnavskej Družbe.

šiestej pozícii za skvelých 22,76 sekundy. Išlo o jediné finálové umiestnenie vo výprave SR. Osemnásťročný Tomáš Púchly (* 21. 3. 1998) sa v aktuálnej sezóne uchádzal o štart vo vrcholnom brazílskom sviatku športovcov z celej planéty. Splnený B-limit mu však nezabezpečil účasť v Hrách XXXI. olympiády v Riu de Janeiro. Mimoriadny plavecký talent z Trnavy má

však budúcnosť pred sebou. Tejto jesene, po matúre v ŠG, už zmení Púchly klubovú príslušnosť. Pretože sa stane študentom Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, jeho ďalšie pôsobenie vo vrcholovom

plávaní nasmerujú činovníci pod Urpínom do VŠC Dukla. Ako však prezradil Tomášov dlhoročný kouč Rastislav Hlavatý, v trnavskom klube sú pyšní na svojho odchovanca. Ak Púchly nepoľaví v tréningu

govej drine, jeho husto popísaný list rekordných časov či ďalších pozoruhodných výkonov bude mať pokračovanie. A ani olympijský sen o Tokiu 2020 nemusí preňho zostať v nesplnenej rovine. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

V auguste ligovo, v septembri medzištátne....

Atletika chystá na štadióne Slávie ďalšie lákavé pozvánky, priestor dostane aj bežeckých tisícpäťsto metrov žien o Štít mesta Trnavy

Po vybudovaní novej tribúny na Mestskom atletickom štadióne Antona Hajmássyho dostávajú trnavskí priaznivci kráľovnej športov interesantné možnosti na sledovanie kvalitných podujatí. Tiež počas najbližších týždňov sa v lokalite Na rybníku chystajú zápomenia vrcholného rangu.

„V pondelok 29. augusta, teda krátko po skončení letných olympijských hier na juhoamerickom kontinente, uvidia Trnavčania 4. diel celoštátnej atletickej ligy mužských i ženských družstiev. Začne sa o pol štvrtej popoludní a diváci budú mať do hľadiska bezplatný vstup. Predošlé konfrontácie najlepších slovenských tímov prebiehali v Banskej Bystrici, Šamoríne a Dubnici nad Váhom,“ uviedol pre Novinky z radnice generálny sekretár SAZ-u Vladimír Gubrický.

Lanské triumfy v slovenskom Ríme si zaknihovali nitrianske kolektívy. Nateraz ostatné kolo ligovej nádielky 2016, v nedeľu 17. júla, prinieslo na dubnickom štadióne presvedčivé prvenstvá oboch celkov z mesta pod Zoborom. Muži Slávia Trnava obsadili na Považí z ôsmich klubov šieste miesto. Súťaž kladivárov vyhral v daždi Trnavčan Libor Charfreitag svojím druhým najlepším výkonom v sezóne (73,65 m). Poradie po troch kolách, muži: 1. AC Stavbár Nitra 24 hlavných bodov, 2. Slávia UK Bratislava 17, 3. VŠC Dukla Banská Bystrica 16,... 6. AK AŠK Slávia Trnava 8; ženy: 1. Dukla B. Bystrica 20 hl. bodov, 2. ŠK ŠOG Nitra 19, 3. Slávia UK Bratislava 13,

Dekorovanie najrýchlejšieho tria v Štíte mesta Trnavy 2015 riaditeľom súťaže Vladimírom Gubrickým, (zľava) striebornej Petry Fašungovej, zlatej Lucie Hrivnák Klocovej a bronzovej Lubomíry Manikovej.

... 7. Slávia Trnava 3. Čelné priečky celoštátnej ligy aktuálne prináležia obhajcom majstrovského klubu, mužom Stavbára a ženám B. Bystrice. Nitrianske atlétky zo Športového osemročného gymnázia sú však v tesnom závесе. Ako vidno, trnavské publikum sa má na čo tešiť.

„Súčasnou štvorhodinového programu bude 29. augusta viacero spestrení, vrátane 43. ročníka Štítu mesta Trnavy v behu žien na 1 500 metrov,“ prezradil športový riaditeľ Atletického klubu AŠK Slávia Marián Hammel. Ako dodal, táto populárna bežecká súťaž má od vlaňajška novú rekordérku. Olympionička Lucia Hrivnák Klocová, martinská zverenka Pavla Slouku, ju vyhrala v kvalitnom čase 4:18,47 min, čím po dvadsiatich siedmich rokoch zlepšila dovtedy najlepší zápis Žilničanky Márie Starovskej zo škarového oválu (4:

30,4). Uvedme ešte jeden nový rekord slávistického štadióna pri Letnom mítingu 2015, zásluhou Jany Veldáckovej z banskobystričky Dukly. V Trnave skočila do diaľky 667 cm. Možno predpokladať, že ani v aktuálnej olympijskej sezóne nebude cez posledný augustový pondelok pri AL SR 2016 žiadna núdza o pozoruhodné výkony. Finále AL SR 2016 sa uskutoční 10. 9., opäť v Dubnici.

„Ďalšiu pozvánku chystáme na sobotu 24. septembra so začiatkom o pol desiatej. Pôjde o medzištátne stretnutie staršieho žiactva z piatich krajín. Okrem slovenskej mládežníckej reprezentácie pricestujú do Trnavy aj výbery Česka, Chorvátska, Maďarska a Slovinska,“ dodal Hammel. Historickú premiéru na medzištátnej úrovni zažil štadión Slávie vlani v júni s víťaznou dorasteneckou koncovkou dievčat a chlapcov ČR. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: archív P. D.

Trnavský tenisový buditeľ.....

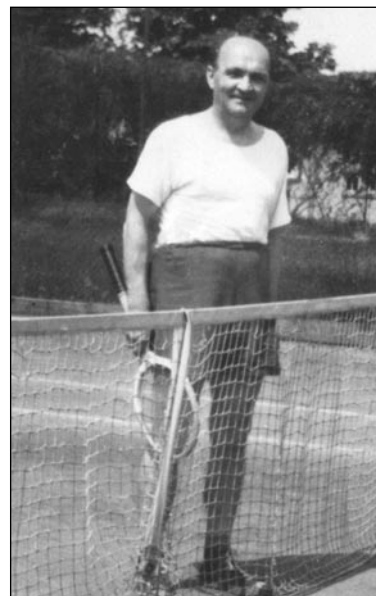
Pred polstoročím zomrel Zoltán Domonkoš, prvý domáci víťaz kvality obsadeného antukového turnaja mužov (1929)

Pri zostavovaní knihy Prílivy a odlivy trnavského tenisu som mal možnosť obšírnejšie nazrieť do archívov. Dianie okolo fíftínov v našom meste ponúklo viacero výnimočných postáv. Bez akéhokoľvek zveličovania sa dá uviesť, že medzi nimi kraľoval Zoltán Domonkoš (11. 6. 1904 Petržalka – 31. 8. 1966 Trnava).

Domonkošovi rodičia Peter a Oľga sa aj s ročným Zoltánom, ich prvorodeným synom, presťahovali z Petržalky do Trnavy. Spolu s ďalšími príbuznými si od r. 1905 zvolili štvrt' Tulipán za miesto vybudovania svojich rodinných domov. Z. Domonkoš bol vôbec prvým tenistom s trvalým bydliskom v Trnave, ktorý tu vyhral silne obsadený turnaj mužskej dvojhry. To sa písal rok 1929. Päť sezón predtým, ešte v juniorskom veku, ho dekorovali zlatou medailou pri národnom šampionáte chlapčenskej štvorhry. Postupne získaval prvenstvá ako na bežiacom páse v majstrovstvách Trnavy (dvojhra, štvorhra, mix). Tie sa v tridsiatych rokoch predošlého storočia hrali na viacerých antukových kurtach v historickom centre. Išlo o lokálne vrcholy tenisovej pyramídy. Po skončení druhej svetovej

vojny ožil mestským šampionátom telovýchovný areál v Kovosmalte, kde okrem tenisu dostal zelenú aj volejbal a onedlho pribudol futbal. Trnavský tenisový buditeľ Z. Domonkoš formoval v starobyľom meste početné generácie svojich nástupcov. S familiárnou prezývkou Apuš im bol trénerom, radcom, organizátorom, zručným opravárom nefunkčných rakiet, kamarátom a starší pamätníci si naňho spomínajú aj ako na správcu dvoch tenisových dvorcov povedľa Kovosmaltu, neskôr premenovaného na Trnavské automobilové závody. Táto mestská štvrt' vtedy previtala. Vďaka fabrike, podporujúcej výkonnostný aj masový šport, tu „domonkošovci“ našli svoj tenisový raj.

Biely šport hráčsky oslovil i Zoltánovu manželku Annu (1913 – 2004), za slobodna Galková. Spolu mali troch synov. Dvaja z nich hrali tenis už v dorasteneckom veku. Starší Pavel postupne presedlal na vytrvalostné behy, v ktorých vyskočil medzi československú elitu. No po zranení kolena prišiel jeho návrat k rakete a vedno s bratom Ladislavom sa zopár sezón schuti vyšantili pri Trnavskej tenisovej lige pracujúcich.

Zoltán Domonkoš, najväčšia osobnosť vyššie deväťdesiatročnej histórie organizovaného tenisu v Trnave.

Zoltán Domonkoš, osobnostne najvýraznejší člen 94-ročnej histórie organizovaného tenisu v Trnave, sa na večnosť pobral pred rovnými päťdesiatimi rokmi, v záverečný augustový deň. Mal iba šesťdesiatdva rokov, keď ho skosila zákerná choroba. Zlomenú raketu na truhlu zosnulého barda pri poslednej rozlúčke na Novom cintoríne symbolicky položil Ivan Špirík, jeho najlepší žiak a vôbec prvý trnavský tenista, čo sa prebojoval medzi mužských aktérov majstrovstiev Československa. ■

(lies)

Šport v skratke

■ **ODIŠLA HÁDZANÁRSKA OSOBNOSŤ** – Už po uzávierke predošlého čísla Noviniek z radnice preletela Trnavou smutná správa. Vo veku 77 rokov sa do večnosti pobral Ernest Gubrický (11. 3. 1939 – 19. 6. 2016), člen Siene slávy slovenskej hádzanej a držiteľ titulu Zaslúžilý tréner. Populárna loptová hra medzi sedmičkami ho sprevádzala dlhé roky. Z bohatého životopisu vyberme aspoň zopár faktografických údajov. Najskôr obliekal v rodnom meste prvotligo-

vý dres v hráčskom menoslove Slávie, no do povedomia širokej hádzanárskej verejnosti vošiel najmä na trénerskej pozícii. S taktovkou sa premiérovu predstavil v Dubnici n. V., kde krátko predtým ukončil hráčsku kariéru. Najdlhšie viedol mužov Lokomotívy ŽOS Trnava, ale aj VSŽ Košice, Červenej hviezdy Bratislava, Poľnohospodára Topoľčany, rakúskeho Eggenburgu a Dunajskej Stredy. Tiež účinkoval v pozícii hlavného trénera alebo jeho asistenta na reprezentačnej úrovni,

napríklad pri výbere ČSSR v období 1978 – 1986. Na lavičke slovenskej reprezentácie zasa sedel v rokoch 2002 – 2006. Päťkrát sa zúčastnil MS a raz ME. Povahovo pohodového, kamarátskeho Era Gubrického sme poznali aj ako precízneho metodika či kronikára.

■ **AJ TRIDSIATI VYTRVALCI Z TRNAVY** – V 105-člennom peľotóne 39. ročníka medzinárodného cestného behu zo Špačiniac do Trnavy a späť (10 km) získal palmu víťazstva Bratislavčan Marek Hla-

dík (rok narodenia 1990, čas 35: 47 min). Medzi ženami triumfovala Ostravčanka Adéla Esentierová (1988, 42:27). Desatkilometrovú zvlhnutú trať absolvovali v horúcom podvečere i tridsiaty trnavskí účastníci, jedenásti z nich sú členmi občianskeho združenia Bernohy. Najlepší Trnavčania v absolútnom poradí Špačinského trojuholníka 2016: 4. Michal Puškár (1986, 36:57 min), 7. Lukáš Záhorec (1986, 38:20), 11. Ľuboš Ferenc (1972, 40:07), 14. Marek Mikuš (1997, 41:54), 17. Timotej Hupka (1991, 42:44), 19. Martin Lištiak (1981, 42:54).

■ LETO V ZNAMENÍ KOŽENEJ

– Futbalový klub trnavskej Lokomotívy, pod vedením svojho prezidenta Petra Moravčíka, už roky venuje práci s deťmi a mládežou

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Záver šachovej partie: Báňas – Říha, 1.liga družstiev ČSSR 1985/86, postavenie po ťahu 24.Se3 (12 – 12)

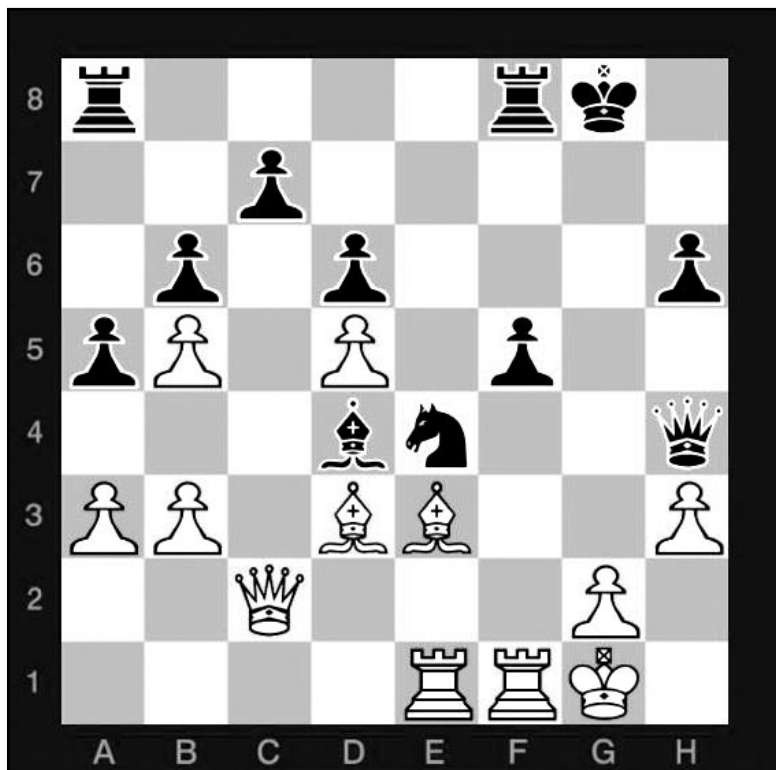
V nadväznosti na články Vladimíra Hagaru a Jaroslava Lieskovského v NzR z histórie trnavského šachu spreď tridsiatich rokov uverejňujeme partiu Báňas vs. Říha z ligového ročníka 1985/86. V správnej šachovej rubrike to tak má byť, lebo šachistu nezaujímajú len slovné informácie, ale aj ukážky partie zo súťaže. Po troch rokoch hry v prvej lige sa stala r. 1986 Lokomotíva ŽOS Trnava majstrom ČSSR v súťaži osemčlenných tímov so základnou zostavou: Plachetka, Báňas, Lanč, Červenka, Priehoda, Ďuriga, Drtina a Szitkey (odohrali šesť stretnutí zo siedmich) s náhradníkom Jablonickým (súčasným prezidentom SŠZ), ktorý nastúpil iba jedenkrát. Víťazná partia hrajúceho trénera a súčasne aj kapitána Trnavy Jána Báňasa sa vyvíjala v kráľovskej indickej obrane (E93, Petrosjanov systém) v Hradci Králové nasledovne: 1.d4 Jf6 2.Jf3 g6 3.c4 Sg7 4.Jc3 d6 5.e4 0-0 6.Se2 e5 7.d5 Jbd7 8.0-0 Jc5 9.Dc2 a5 10.Sg5 h6 11.Se3 Je8 12.Jd2 f5 13.e:f5 g:

širokú pozornosť. Do aktivít tohto leta sa zaradil turnaj mladších žiakov Loko Cup. Hralo v ňom desať družstiev zo štyroch krajín (ČR, Poľsko, Ukrajina, SR). Trnavské kolektívy obsadili medailové pozície. Prvenstvo získali spartakovské nádeje po finálovom víťazstve 4:0 nad rovesníkmi zo Sereďe. Chlapci z usporiadajúcej Lokomotívy skončili tretí.

■ TENISOVÝ PRESUN NA AUGUST

– Antukové dvorce TC Empire Trnava každoročne bývajú dejiskom viacerých medzinárodných konfrontácií. Medzi ne sa na čestné miesto radí bodovaný turnaj mužov z programu challengerového okruhu. V Trnave sa hrá od sezóny 2007. Tento rok nastáva presun zo septembra na august.

Vrcholné podujatie, majúce dotáciu 42 500 eur plus hospitality, uvidia trnavskí priaznivci od 6. do 14. 8. a vstup naň bude opäť zdarma. Pripomeňme, že vlni získal singlové prvenstvo Holanďan Robin Haase. Tiež trnavská štvorhra sa stala korisťou športovcov z krajiny tulipánov a veterných mlynov, keďže víťazný dúšok si z čaše upil tandem Wesley Koolhof, Matwé Middelkoop. Mimochodom, na raketách spomínanej holandskej dvojice skončil v trojsetovom súboji úvodného kola tohtoročného Wimbledonu slovensko-bieloruský pár Igor Zelenay – Alexander Bury. Práve Zelenay, aktuálne hráč majstrovského tímu TC Empire, vyhral trnavský challenger v deblovom balení dva razy (2007, 2008). ■

f5 14.f4 De7 15.Vae1 b6 16.b3 Jf6 17.h3 Sd7 18.a3 e:f4 19.S:f4 Jfe4 20.Jd:e4 J:e4 21.Sd3 Dh4 22.Jb5 S:b5 23.c:b5 Sd4+ 24.Se3 (Pozri

diagram!) V tejto pozícii zahral čierny 24. – Sc3? a po 25.S:e4 S:e1 26.S:f5 Sg3 27.D:c7 V:f5 28.V:f5 Vf8 29.V:f8+ K:f8 30.Dc8+ sa

vzdal. Mohol čierny hrať v 24. ťahu lepšie? Túto otázku kladie me našim čitateľom – riešiteľom. **Riešenie záveru šachovej partie Polgárová vs. Karpov:** Záver partie bol krátky – 25.S:h7+! K:h7 26.Dh5+ a čierny sa vzdal, keď nebol zvedavý na mat nasledujúci po: 26. - Kg8 27.S:g7 f5 28.Sf6 V:f6 29.Vg3+ Vg6 30.D: g6+ Kh8 31.Dg7 X. Čiernemu by nepomohlo: 25. - Kh8 26.Vg3 V:

e5 27.V:e5 Jc4 28.Dh5 Sg4 29.V: g4 D:f2+ 30.K:f2 g6 31.S:g6+ Kg7 32.Sh7+ Kf6 33.Dg5 X. Bola to krutá lekcia pre exmajstra sveta v miniatúrnej partii; hra mačky s myšou alebo učiteľky so žiakom po hrubej chybe Karpova v 24. ťahu, čo sa mu stávalo kedysi zriedkavo, ale po 24. - g6! 25.h4 c6 26.d6 Dc5 27.h5 Jc4 28.S:c4 D:c4 29.Ve4 Dd5 30.Dc1 f6 31.h:g6 h:g6

32.Dh6 Df7 33.Sd4 V:e4 34.V: e4 Ve8 35.V:e8+ S:e8 36.Df4 Kg7 37.Se3 Dd5 by si nemohol čierny sťažovať (35.Vh4 Dg7 36.Dd2 g5 37.Vh1 c5 38.Se3 Dg6 39.Da2+ Kg7 40.D:a7 Db1+ 41.Kh2 Vh8+ 42.Kg3 D:h1 43.D: d7+ Kg6 44.De6 Dh2+ 45.Kf3 Dh5+ 46.Ke4 Dh7 47.Df5+ Kf7 48.D:h7+ V:h7 49.Kd5 Vh1 50.Kc6 Vd1 51.K:b6 V:d6+ 52.K: c5 Ke6 =). ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

Otvorené expozície.....

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčína, Štefan Cyril Parák – pocta kráľovi zberateľov, Kampanologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Oratórium

■ OSOBNOSTI ŠPORTU TTSK

Nová expozícia múzea predstavuje výber najvýznamnejších športovcov, ktorí pochádzajú z regiónu alebo v ňom dlhšie pôsobili

Výstavy.....

■ SALÓN 2016

Členská výstava Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska do 4. septembra 2016

■ MAROKO – RAJ GEOLÓGOV

geologická výstava doplnená fotografiami výstava potrvá do 28. 2. 2017

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Z historickej knižnice

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

Otváracie hodiny – LETNÁ SEZÓNA 1. 4. – 30. 9.

ut – pia 8.30 – 12.30 h, 13.00

– 14.30 h na objednanie

so – ne 11.00 – 17.00 h, v pondelok je múzeum zatvorené. Víkendové

návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913

Expozície.....

PAMÄTNÁ IZBA MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO, DEJINY CIRKEVNÉHO HUDOBNÉHO SPOJKU, DVORANA SLÁVY DOBRA

Výstavy.....

BRADLAN

výstava k 85. výročiu trnavského speváckeho zboru predĺžená do 31. 12. 2016

POZNÁTE

HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM predĺžená do 31. 12. 2016

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/55 14 421

LETNÁ SEZÓNA 1. 4. – 30. 9.

ut – pia 8.30 – 12.30 h, 13.00

– 15.00 h na objednanie

so – ne 11.00 – 17.00 h, v pondelok

je múzeum zatvorené. Víkendové

návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 55 12 913

■ EXPOZÍCIA.....

WILLIAM SCHIFFER – ŽIVOT A DIELO SOCHÁRA A MEDAILÉRA

VÝSTAVY.....

SLOVÁCI, PÍŠTE

PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka

predĺžená do 31. 12. 2016

DETSKÝ SVET V MINULOSTI

Výstava rozprávkových kníh a hračiek z 20. storočia zo zbierok Západoslovenského múzea do 27. marca 2017

PODUJATIA.....

■ ČÍTAME SI ROZPRÁVKU

Spríevodné podujatie pre základné školy k výstave Detský svet v minulosti pre prvý stupeň základných škôl, na objednávku počas trvania výstavy

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka

tel.: +421 33 55 11 659

info@gjk.sk, www.gjk.sk

■ **ArTrnava** – umenie zo zbierok Galérie Jána Koniarka v Trnave po roku 1989

Výstava prezentuje vybrané umelecké diela zo zbierok galérie, ponúka prehľad o tendenciách v slovenskom výtvarnom umení uplynulých dvoch desaťročí aj o súčasných autoroch

Kurátori: Margit Fröhlich a Roman Popelár

Landesgalerie Burgenland, Franz Schubert-Platz 6, Eisenstadt 30. 6. – 18. 9. 2016

■ Ján Berger / Xénia Bergerová: PRELÍNANIE

Spoločná výstava významnej osobnosti slovenskej maľby Jána Bergera (1944) a jeho dcéry Xénie Bergerovej (1977)

Kurátorka: Xénia Lettrichová do 4. 9. 2016

■ PŘÍSTÁVACÍ MANÉVR

Výstava autorského projektu vlnajších absolventov ateliéru Dominika Langa a Edith Jeřábkové na pražskej UMPRUM. Jan Boháč a Matouš Lipus za asistencie mladého architekta Jakuba Krála vygenerovali projekt, do ktorého je anonymnou formou zapojených 7 renomovaných výtvarníkov z Čiech a Slovenska

Kurátor: Jakub Král
do 4. 9. 2016

PRIPRAVOVANÉ VÝSTAVY:

■ 22. septembra o 18.00 h v Kopplovej vile

Palo Macho / Ľudovít Fulla / Rudolf Fila / Jozef Jankovič / Laco Teren / Svätopluk Mikyta / Jana Hojstričová a hosť Ivan Csudai: KONJUNKCIE

Sklo, maľba, objekt, fotografia. Na vernisáži bude pokrstená kniha, ktorá vizuálne i textovo zhodnocuje všetky spolupráce Pala Macha s vystavujúcimi autormi v priebehu rokov.

kurátor: Peter Michalovič

Trvanie výstavy: do 30.10. 2016

■ 20. septembra o 18.00 h

v Synagóge – Centre súčasného umenia

Andrej Haršány: WALKING

socha / multimédia

kurátor: Roman Popelár

Trvanie výstavy: do 23.10. 2016

Stále expozície:

■ **KLENOTY DOMOVA** – slovenské klasické umenie 20. storočia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúce vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY.....

■ **10. septembra od 10.00 do 22.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia**

KÉRKY PRE ŽIVOT – benefičná akcia, vstup voľný

■ **29. septembra o 20.00 h**

v Synagóge – Centre súčasného umenia

JANA KIRSCHNER: TAKMER

SÓLO 2016

Koncert v rámci jesenného turné s názvom Takmer sólo

■ ART Laboratórium

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

SAKRÁLNE PAMIATKY

■ BAZILIKA SV. MIKULÁŠA

Júl, august

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h

Ne: 14.00 – 17.00 h

September, október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 16.00 h

Ne: 14.00 – 17.00 h

V dňoch 5. júla a 15. septembra bude Bazilika sv. Mikuláša otvorená ako v nedeľu

■ KATEDRÁLA

SV. JÁNA KRSTITEĽA

Júl – október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h

So: 11.00 – 16.00 h

november

So: 11.00 – 16.00 h

■ KOSTOL SV. JAKUBA

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL

NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL SV. ANNY

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL SV. HELENY

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

■ EVANJELICKÝ KOSTOL a. v.

Júl – september

So – Ne: 14.00 – 17.00 h

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

August

■ PRÁZDNINOVÝ SUPERKLUB 2016

24. ročník letných prázdninových aktivít každú stredu dopoludnia od 10.00 do 12.00 h v záhrade knižnice, v prípade nepriaznivého počasia v priestoroch Kalokagatie

– CVČ na Streleckej ulici

Téma: POMÁHAJÚ BRÁNIŤ, ZACHOVÁVAŤ, SPOZNÁVAŤ, SPREVÁDZAŤ

S finančnou podporou Mesta Trnavy

■ 3. 8. 2016 Ľuďom v núdzi a bez domova občianske združenie Proti prúdu pomocnú ruku podá

Hostia: členovia o. z. Proti prúdu

■ 10. 8. 2016 Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán, no hasiči potvrdia nám Hostia: členovia Hasičského a záchranného zboru v Trnave

■ 17. 8. 2016 Nie všetky deti vo svete majú čo jesť a s čím sa hrať, misionári sa im snažia vo všetkom pomáhať Host: Viktor Jakubov – misionár

■ 24. 8. 2016 Útulok a plno zvierat v ňom, čakajú na nás, obveselia náš dom

Hostia: dobrovoľníci z trnavského útulku pre zvieratá

■ 31. 8. 2016 Keď stratia sa dospelí, či malí, pomôžu záchranári so svojimi psami

Host: Peter Martinák z OZ Rescuers Slovakia

Vyhodnotenie najaktívnejších superklubákov + súťaže pre všetkých

Oznamujeme návštevníkom knižnice, že z dôvodu rekonštrukcie kúrenia bude hlavná budova na Rázusovej ulici 1 až do 31. augusta 2016 ZATVORENÁ. Vrátiť knihy možno prostredníctvom biblioboxu.

Ostatné pracoviská majú výpožičný čas:

■ Hudobné oddelenie

pondelok: zatvorené
utorok – piatok: 9.00 – 16.00 h
15. 8. – 29. 8. 2016: zatvorené

■ Pobočka Prednádražie

pondelok: zatvorené
utorok: 10.00 – 17.00 h
streda – piatok: 9.00 – 16.00 h
22. 8. – 29. 8. 2016: zatvorené

■ Pobočka Tulipán

pondelok: zatvorené
utorok – piatok: 7.00 – 14.00 h
8. 8. – 15. 8. 2016: zatvorené

September

■ **26. septembra o 10.00 h v oddelení pre deti 11.30 h v pobočke Tulipán**

ADAM A JEHO ČAROVNÁ ŠMYKĽAVKA

Stretnutie so spisovateľkou Máriou Lazárovou v rámci cyklu Kniha a ešte trochu viac. V spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupcov Slovenska

■ 29. septembra o 17.00 h v čitárni

BEZTEBIE – prezentácia básnickej zbierky Beaty Kuracinovej Vargovej V rámci literárneho klubu Fórum humoristov s finančnou podporou Fondu na podporu umenia Zo zbierky číta Zlatica Kazimírova Hudba: Jana Andevska

■ 27. septembra o 14.00 h v oddelení pre deti

KINO PRE NEVIDIACICH A SLABOZRÁKÝCH

Premietanie filmu s audiokomentárom. Vstup len pre nevidiacich a slabozrakých

TRADIČNÝ TRNAVSKÝ JARMOK

9. – 11. septembra

Piatok 9. septembra

- 14.00 h OTVORENIE TTJ 2016 pred radnicou
- 14.00 h MLADÉ TALENTY – ZUŠ M. Sch. Trnavského
- 15.00 h Súkromné tanečné konzervatórium D. Nebylu
- 16.00 h Graeme Mark Band
- 17.15 h Breakers
- 18.30 h Gipsy Elegance
- 20.00 h Batatimba & La Portella
- 21.30 h Lojzo

■ 10.00 – 22.00 h v Sade Antona Bernoláka

STREDOVEK POD HRADBAMI Ústrednou tému budú landsknechti, ukážky ich života, výcviku, boja i zábavy. Návštevníci sa môžu tešiť na šermiarov z celého Slovenska i Čiech. Nebudú chýbať ani tábory z viacerých období našej histórie a množstvo dobových atrakcií

■ 19.00 h v mestskom amfiteátri

ROZLÚČKA S LETOM

- 19.00 h Adam Ďurica
- 20.30 h Hudba z Marsu
- 22.00 h PARA

Sobota 10. septembra

- 11.00 h Fitnes Športhaus
- 12.00 h Alegria
- 13.00 h Trnavček
- 14.30 h MSS Chotár
- 16. 00 h Bluesová svokra
- 17.30 h Willie Jones Band
- 19.00 h Bystrík banda
- 20.30 h Kmeťo band
- 22.00 h HEX

■ 10.00 – 22.00 h v Sade Antona Bernoláka

Nedeľa 11. septembra

- 12.00 h Miloš Biháry
- 13.30 h Cimbaloá hudba
- 15.00 h Ľudová hudba Balážovci
- 16.30 h Križovianka
- 18.00 h Borovienka
- 19.30 h Slovak tango

TRNAVSKÉ DNI

LÁSKA – POKOJ – POROZUMENIE Stretnutie významných trnavských rodákov 16. a 17. septembra 2016

Piatok 16. septembra

■ 10.00 h Slávnostné prijatie hostí na radnici
■ 11.00 h v konferenčnej sále na radnici

ČO UKRÝVA STARÁ TRNAVA

Prednáška Ing. arch. Milana Horáka o nových objavoch v Trnave, vstup voľný

■ 16.30 h v kine Hviezda Slávnostné zasadnutie Klubu priateľov Trnavy

17.00 h Panteón Malého Ríma AKO ĎALEJ, EURÓPA?

Diskusné stretnutie s kultúrnym programom Vstup je bezplatný, vstupenky sú k dispozícii v kine Hviezda od 12. 9. 2016

Sobota 17. septembra

■ 9.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia
HUDOBNÁ SPOMIENKA NA RICHARDA VANDRU
■ 10.20 h v Západoslovenskom múzeu
DEJINY ŠPORTU TRNAVSKÉHO

KRAJA – prehliadka novej expozície

■ 11.15 h na Cintoríne na Kamennej ceste

PIETNA SPOMIENKA PRI HROBE RICHARDA VANDRU

■ 18.00 h v Divadle Jána Palárika
GALAPROGRAM kabaretný program známych slovenských a trnavských umelcov spojený s rozhovormi s hosťami Trnavských dní

Scenár a réžia: Peter Cagala a Kamil Žiška

Vstupenky v Divadle J. Palárika od 12. septembra

Sprievodné podujatia:

■ 17. septembra od 8.00 do 13.00 h na Hlavnej ulici
TRNAVSKÝ BLŠÁK

■ 18. septembra (nedeľa) o 9.00 h v Bazilike sv. Mikuláša
MISSA SOLEMNIS

Účinkuje Rímskokatolícky cirkevný hudobný spolok sv. Mikuláša

■ 15. – 18. septembra v západnom krídle radnice

JESENNÝ KVET – výstava georgín

TRNAVSKÝ JAZZYK

TRNAVSKÝ JAZZYK 2016 Medzinárodný jazzový open air festival

5. a 6. augusta od 19.00 do 00.00 h v mestskom amfiteátri

- Piatok 5. augusta Matúš Jakabčič CZ-SK Big Band Eugen Vizváry Part II: For Jaco (SK) JAZZANOVA LIVE feat. Paul Randolph (GER, USA)
- Sobota 6. augusta Fats Jazz Band (SK) Adam Baldych & Helge Lien Trio (PL, NOR) TRILOK GURTU (IND, GER, TUR)

Vstupné:
Jednodňový lístok: 17.00 EUR (júl – august)

Dvojdnňový lístok: 27.00 EUR (júl – august)

Vstupné na mieste:
Jednodňový lístok: 19.00 EUR
Dvojdnňový lístok: 29.00 EUR

Deti do 12 rokov zdarma (iba so sprievodom rodiča).
Dôchodcovia, študenti, ZŤP, asistent vozíčkara: 50% zľava iba pri kúpe na mieste.

V prípade nepriaznivého počasia sa podujatie presúva do interiéru.

KINO HVIEZDA

0907 673 593, 033 / 32 36 444,
kinohviezdatt@gmail.com,
www.kinohviezda.trnava.sk

■ 1. 8. / 17.30 KROTITELIA
DUCHOV
19.30 JASON BOURNE
■ 2. 8. / 17.30 JASON BOURNE
19.30 MR. RIGHT
■ 3. 8. / 17.30 MR. RIGHT
19.30 JASON BOURNE
■ 4. 8. / 17.30 ZOZNAMKA
– slovenská premiéra
19.30 JEDNOTKA SAMOVRAHOV
2D – slovenská premiéra
■ 5. 8. / 17.30 DEDA
19.30 ZOZNAMKA
■ 6. 8. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D
17.30 ZOZNAMKA
19.30 DEDA
■ 7. 8. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK 2D
17.30 ZOZNAMKA
19.30 JEDNOTKA SAMOVRAHOV 2D
■ 8. 8. – 10. 8. NEPREMIETAME
– VÝMENA PLÁTNA
■ 11. 8. / 17.30 TAJNÝ ŽIVOT MAZ-
NÁČIKOV – slovenská premiéra
19.30 BUCHTY A KLOBÁSY – slo-
venská premiéra
■ 12. 8. / 16.00 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
18.00 BUCHTY A KLOBÁSY
20.00 HORE ZA LÁSKOU
■ 13. 8. / 15.30 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
17.30 BUCHTY A KLOBÁSY
19.30 MATKY REBELKY
■ 14. 8. / 13.30 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV 3D
15.30 TAJNÝ ŽIVOT MAZNÁČIKOV
17.30 HORE ZA LÁSKOU
19.30 MATKY REBELKY
■ 15. 8. / 15.30 HOTEL TRANSYL-
VÁNIA
17.30 HORE ZA LÁSKOU

19.30 MATKY REBELKY
■ 16. 8. 15.30 HOTEL TRANSYL-
VÁNIA 2
17.30 TAJNÝ ŽIVOT MAZNÁČIKOV
19.30 HORE ZA LÁSKOU
■ 17. 8. 15.30 ZOOTROPOLIS
17.30 BUCHTY A KLOBÁSY
19.30 TAJNÝ ŽIVOT MAZNÁČIKOV
3D
■ 18. 8. / 15.30 ZOOTROPOLIS
17.30 WAR DOGS – slovenská pre-
miéra
19.30 STAR TREK. DO NEZNÁMA
– slovenská premiéra
■ 19. 8. / 16.00 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
18.00 STRAŠIDLÁ
20.00 STAR TREK: DO NEZNÁMA
■ 20. 8. 13.30 KUNG FU PANDA 3
15.30 TAJNÝ ŽIVOT MAZNÁČIKOV
17.30 WAR DOGS
19.30 STAR TREK: DO NEZNÁMA
■ 21. 8. / 13.30 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
15.30 STRAŠIDLÁ
17.30 STAR TREK: DO NEZNÁMA 3D
19.30 WAR DOGS
■ 22. 8. / 15.30 KUNG FU PANDA 3
17.30 WAR DOGS
19.30 STAR TREK: DO NEZNÁMA
■ 23. 8. / 15.30 KNIHA DŽUNGLE
17.30 STRAŠIDLÁ
19.30 STAR TREK: DO NEZNÁMA
■ 24. 8. / 15.30 KNIHA DŽUNGLE
17.30 STRAŠIDLÁ
19.30 WAR DOGS
■ 25. 8. / 17.30 SMRTIACI PRÍLIV
– slovenská premiéra
19.30 BEN HUR 2D – slovenská
premiéra
■ 26. 8. / 16.00 PETE A JEHO
DRAK 2D
18.00 SMRTIACI PRÍLIV
20.00 BEN HUR 2D
■ 27. 8. / 13.30 ANGRY BIRDS
15.30 PETE A JEHO DRAK 2D
17.30 BOŽSKÁ FLORENCE
19.30 SMRTIACI PRÍLIV
■ 28. 8. / 13.30 PETE A JEHO
DRAK 3D
15.30 PETE A JEHO DRAK 2D
17.30 BOŽSKÁ FLORENCE
19.30 NAJKRAJŠÍ DEŇ
■ 29. 8. 15.30 ANGRY BIRDS
17.30 NAJKRAJŠÍ DEŇ
19.30 BEN HUR 3D
■ 30. 8. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK

17.30 BOŽSKÁ FLORENCE
19.30 NAJKRAJŠÍ DEŇ
■ 31. 8. / 15.30 DOBA ĽADOVÁ:
MAMUTÍ TRESK
17.30 PETE A JEHO DRAK 2D
19.30 BEN HUR 2D

MESTSKÝ AMFITEÁTER.....

■ 1. 8. / 21.15 KROTITELIA
DUCHOV
■ 2. 8. / 21.15 PÁN DOKONALÝ
■ 3. 8. / 21.15 PÁN DOKONALÝ
■ 4. 8. / 21.15 DEDA
■ 5. 8. NEPREMIETAME
■ 6. 8. NEPREMIETAME
■ 7. 8./ 21.15 DEDA
■ 8. 8. / 21.15 ZOZNAMKA
■ 9. 8. / 21.15 ZOZNAMKA
■ 10. 8. / 21.15 DEDA
■ 11. 8. / 21.15 MATKY REBELKY
– slovenská premiéra
■ 12. 8. / 21.15 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
■ 13. 8. / 21.15 TAJNÝ ŽIVOT
MAZNÁČIKOV
■ 14. 8. NEPREMIETAME
■ 15. 8. / 21.15 BUCHTY
A KLOBÁSY
■ 16. 8. / 21.15 TAJNÝ
ŽIVOT MAZNÁČIKOV
■ 17. 8. 21.30 CESTOVATEĽSKÉ
KINO
■ 18. 8. / 21.15 STAR TREK:
DO NEZNÁMA
– slovenská premiéra
■ 19. 8. / 21.15 STAR TREK:
DO NEZNÁMA
■ 20. 8. / 21.15 STAR TREK:
DO NEZNÁMA
■ 21. 8. / 21.15 STRAŠIDLÁ
■ 22. 8. / 21.15 STRAŠIDLÁ
■ 23. 8. / 21.15 WAR DOGS
■ 24. 8. / 21.15 WAR DOGS
■ 25. 8. / 21.15 NAJKRAJŠÍ DEŇ
– slovenská premiéra
■ 26. 8. NEPREMIETAME
■ 27. 8. / 21.15 BEN HUR
■ 28. 8. / 21.15 BEN HUR
■ 29. 8. / 21.15 PETE A JEHO DRAK
■ 30. 8. / 21.15 PETE A JEHO DRAK
■ 31. 8. / 21.15 SMRTIACI PRÍLIV

LETO NA KORZE

AUGUST

■ 1. augusta o 18.00 h VRBOVSKÍ VÍTAZI

Priemyselný folklór bratov Jobu-
sovcov

■ 2. augusta o 18.00 h

PETER LUHA – sólo gitarista
a spevák hrajúci ako One Man
Band klasické flamenco, gypsy
jazz a country inšpirácie

■ 3. augusta o 18.00 h Miloš

Biháry & Jazz Funk Brothers
Kapela sa žánrovo pohybuje od
jazzových štandardov Milesa
Davisa a Chicka Coreu až po
funky, groove či fusion

■ 4. augusta o 18.00 h

ADAM MORKUS (CZ)
Český gitarista hrajúci technikou
fingerstyle

■ 5. augusta o 18.00 h Diva- dlo na hojdačke: ČERT SLŮŽI

Rozprávka pre deti

■ 6. augusta o 18.00 h LAN- DFIL

Mladá kapela z Trnavy a okolia
hrajúca alternative / acoustic / rock

■ 7. augusta o 18.00 h Bábko- vé divadlo Dúha – MARTIN- KA V RÍŠI ROZPRÁVOK

Rozprávka pre deti

■ 8. augusta o 18.00 h FREE N' LOOP

Projekt Petra Luhu (gitara, zob-
cová flauta, perkusie...) a Ma-
riána Jaslovského (saxofón,
priečna flauta, midi inštrument
AKAI EWI) prezentuje plnú
škálu rytmov a emócií od am-
bientnych atmosfér až po funk
a rock – cez improvizácie, Pet-
rove inštrumentálne kompozície
a známe covery v osobitom
prevedení. Hra s naživo vytvoren-
ými loopmi a zvukmi

■ 9. augusta o 18.00 h Ko- burgovo – THERNE ČAVE TRNAVA

Rómska hudobná skupina
s Jankom Kačom, ktorý pôsobí
v komunitnom centre Koburgo-
vo v Trnave – moderné piesne
v štýle rom pop

■ 10. augusta o 18.00 h Se- renaders Sisters / Paper Moon Trio

Barbora Žilfková – spev / uku-
lele, Juliana Šeregiová – spev /
husle, Andrea Babjaková – spev
/ gitara. Všetky tri členky sú vy-
študované hudobníčky – spev,
husle, kompozícia. Ich pôvodné
a „domáce“ pôsobisko je hot
jazzový orchester Bratislava Hot
Serenaders, Prioritou PMT je
vždy originálna štýlová interp-
retácia a verný kolorit doby

■ 11. augusta o 18.00 h KNI- HA JOBUSOVA

Predstavenie nových kníh Bra-
nislava Jobusa – Zvon a Poštová
správa

■ 12., 13. a 14. augusta o 18.00 h TRNAVSKÁ BRÁNA

Medzinárodný folklórny festival

■ 15. augusta o 18.00 h TRUE COLORS

Zuzka Suchánková
Niekoľkonásobná najlepšia blu-
esová speváčka roka na Sloven-
sku a Peter Luha

■ 16. augusta o 18.00 h Juraj Schweigert / Stano Počaji

Akustické jazzové duo – gitara
a harmonika

■ 17. augusta o 18.00 h STYLEUNITS

tanečné vystúpenie

■ 18. augusta o 18.00 h OLD BOYS JAZZ BAND

Kapela založili v roku 1997
hudobníci pôsobiaci v šesťde-

Kultúrne leto

■ 1. júla o 16.00 h v mestskom amfiteátri DIVADIELKA V AMFIKU

Divadlo KaSia: Zajko Fajko a hadík
Vadík

■ 3. júla o 16.30 h pred Štátnym archívom na Štefánikovej ulici Potulky Malým Rímom – PO- KLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU

■ 3. júla o 18.00 h v mestskom amfiteátri

**KONCERT DYCHOVÝCH HU-
DIEB V AMFITEÁTRI**
DH Hrnčarovani

■ 8. júla o 16.00 h v mestskom amfiteátri DIVADIELKA V AMFIKU

Divadlo Tamariki: Víla a škriatok

AUGUST

■ 5. a 6. augusta o 19.00 h v mestskom amfiteátri TRNAVSKÝ JAZZYK

Medzinárodný jazzový festival
JAZZANOVA, TRILOK GURTU
a mnoho ďalších

■ 7. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni HELMUT HAUSKELLER, panova flauta / NEMECKO STANISLAV ŠURIN, organ / SLO- VENSKO

■ 7. augusta o 16.30 h pri mestskej veži Potulky Malým Rímom – LU- XEMBURGOVCI A TRNAVA

■ 7. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY

DH Bojnická kapela

■ 12., 13. a 14. augusta na Tro- jičnom námestí, Hlavnej ulici a v západnom krídle radnice TRNAVSKÁ BRÁNA – medziná- rodný folklórny festival

■ 14. augusta o 16.30 h pred cintorínom na Nitrianskej Potulky Malým Rímom –

siatych rokoch na trnavských nedeľných mládežníckych čajoch (po trnafske Téopécy), ktoré sa konali v kultúrnom dome v Kovosmalte. Členovia: Nemeš kl; Mrva bg; Novák dr.; Hudcovič sax; , Gajlík dr; Bodorik g;. Z nich už Mrva, Novák a Nemeš nie sú medzi nami. Kapela nahrala CD Viagra swing s evergreenmi a CD Viagra swing 2, na ktorej sú iba vlastné skladby. Swingový repertoár hrajú dodnes v zložení: Bodorik g; Gajlík dr; Oľšák bg; Selický kl; Selická voc

■ **19. augusta o 18.00 h Teatro Komika: PRASIATKO s. r. o**
Rozprávka pre deti

■ **20. augusta o 18.00 h ADO JURÁČEK**

Ado je hudobník, ktorý sa vo vlastných pesničkách snaží prepojiť vplyvy folku, bluesu a surfovej hudby. Texty piesní, inšpirované jeho každodenným bytím, láskou a cestovaním, sú správdzané gitarou alebo ukulele

■ **21. augusta o 18.00 h Divadlo zo šuflíka – PINOCCHIO**
Rozprávka pre deti

■ **22. augusta o 18.00 h NATURAL FUSION PROJECT**
Neobyčajné spojenie elektrickej gitary a bendža v koncertnom programe už aj vo svete známych hudobníkov – Petra Luha a Richarda Ciferského

■ **23. augusta o 18.00 h LÍVIA DOLEŽALOVÁ & band**
Folk rock z Hlohovca

■ **24. augusta o 18.00 h GUITAR NIGHT – Peter Luha**
(akustická gitara)

■ **25. augusta o 18.00 h LUBO KONEČNÝ A VLADO MACHALA**
Trnavský pesničkár so svojím

hostom, gitaristom Vladom Machalom

■ **26. augusta o 18.00 h Divadlo Agapé: DOBRODRUŽSTVO KAPITÁNA KOTVIČKU**
Rozprávka pre deti

■ **27. augusta o 18.00 h GRAEMEMARK BAND**
Greame Mark je 29-ročný írsky skladateľ, pesničkár, gitarista a spevák z okolia Belfastu. Na svojom konte má debutový album s názvom Waterways a prvé úspechy v hitparáde Demovnica Rádia FM. Jeho kapelu tvoria Juraj Adam (basová gitara), Marián Radošovský (elektrická gitara) a Daniel Kravec (perkusie)

■ **27. augusta o 17.00 h pred City Arenou**
PSA TT inline & Bercajgel
Jazda na korčuliach a bicykloch večernou Trnavou. Pred jazdou inline škola a požičovňa korčúl, štart o 18.00 h

■ **28. augusta o 18.00 h Divadlo Teatro Neline: UŠTRIKOVANÁ ROZPRÁVKA**
Rozprávka pre deti

■ **29. augusta o 18.00 h ACOUSTIC GANGSTERS – Jozef Scheiner a Peter Luha**
Akustický projekt (gitara a mandolína)

■ **30. augusta o 18.00 h FLUENT**
Mladá trnavská akustická kapela hrá známe melódie trochu inak

■ **31. augusta o 18.00 h RYTMIKA – bubnovačka**
Každý účastník dostane bubon alebo iný rytmický nástroj a stane sa súčasťou rytmického orchestra vedeného skúsenými lektormi. Je to zábava aj pre bubeníckych nováčikov

MIESTO PIETY OBETIAM PRVEJ SVETOVEJ VOJNY

■ **14. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
GERAUD GUILLEMOT / FRA

■ **20. augusta o 21.00 h v mestskom amfiteátri KINO POD HVIEZDAMI**
s filmovým klubom Naoko
5. Október (2015, 50 min, réžia: Martin Kollár)

■ **21. augusta o 16.30 h pri mestskej veži Potulky Malým Rímom – KÚZLO POHYBLIVÝCH OBRÁZKOV**

■ **21. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Hradišťanka

■ **21. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
KARSTEN ASKELAND / NÓRSKO

■ **28. augusta o 16.30 h pred Štátnym archívom Potulky Malým Rímom – POKLADY TRNAVSKÉHO ARCHÍVU**

■ **28. augusta o 18.00 h v mestskom amfiteátri KONCERT DYCHOVEJ HUDBY**
DH Lieskované

■ **28. augusta o 20.00 h v Bazilike sv. Mikuláša Trnavské organové dni**
TUOMAS PYRHÖNEN / FÍNSKO

■ **16. – 18. septembra VÍKEND DOBROVOĽNÍCTVA**
Trnava sa pripája k celoslovenskému podujatiu Týždeň dobrovoľníctva. Trnavčania sa cez víkend budú môcť zapojiť do viacerých dobrovoľníckych aktivít, ktoré pripravuje Trnavské dobrovoľnícke centrum
17. septembra na Trojičnom námestí TRH DOBROVOĽNÍCTVA – informácie o aktuálnych dobrovoľníckych ponukách v Trnave
Viac na www.dobrovolnictvott.sk

TRNAVSKÁ BRÁNA

Medzinárodný folklórny festival

Štvrtok 11. augusta

■ 17.00 h ČAČKANIE KORZA – Hlavná ulica
detský folklórny súbor Drienka a Trnavček

■ 18.00 h OTVORENIE VÝSTAV
západné krídlo trnavskej radnice

■ 18.00 h KNIHA JOBUSOVA – Zvon a Poštová
správa – Hlavná ulica
predstavenie kníh Branislava Jobusa

Piatok 12. augusta na Trojičnom námestí

■ 15.00 h NA JARMEKU V PÁTEK

■ 18.00 h OTVÁRAJTE SA, TRNAFSKÉ BRÁNY
slávnostné otvorenie festivalu

■ 18.30 h JAG ZASEJEŠ, TAK BUDEŠ ŽAT
program trnavských folklórnych kolektívov Trnavček,
Drienka, Trnka a Veterán

■ 19.30 h VITAJTE, VZÁCNÍ HOSTÉ
program súborov krajín Vyšehradskej štvorky:
Hořeňák (CZ), Zespól piesni i tanca AWF Kalina (PL),
Sopron Táncgyüttes (H)

■ 21.30 h Z MESTA NA MIESTA
program folklórneho súboru Technik STU z Bratislavy

Sobota 13. augusta

■ 10.00 h na Trojičnom námestí
NA JARMEKU V SOBOTU

■ 10.00 h na Hlavnej ulici
PO TRNAVSKOM KORZE – krojovaný sprievod

■ 13.00 h na radnici
EŠČE RAZ: VITAJTE, VZÁCNÍ HOSTÉ
prijatie zástupcov súborov u primátora mesta Trnavy

■ 14.00 h na radnici WORKSHOP SÚBOROV

■ 15.00 h na radnici
NA TRNAFSKOM KORZE
PREDVÁDZAČKA: Výšivkáarsky spolek, Ľudovo-
výtvarný krúžok MADERÁNEK z Bolerázu, Výšivkári
z Čataja, KINDRŠŮLA: dvor pre malé a veľké deti plný
hier, tvorivých dielní, s malou školou spevu a tanca
a s kolotočom

Program na Trojičnom námestí

■ 15.00 h Z ROZPRÁVKY DO ROZPRÁVKY
ALEBO PRASIATKO s. r. o.
program pre deti v podaní Divadla Teater Komika

■ 16.15 h DOZRIEVAJÚ ZELENI JAHODY
program detského folklórneho súboru Matičiarik z
Banskej Bystrice

■ 17.00 h ČO BOLO KEDYSI, JE AJ NESKAJ
A BUDE FURT
program folklórnych kolektívov z trnavského regiónu
– Modrančanka z Modranky, Dudváh z Križovian,
Podhoranka z Kočína-Lančára, Máj z Piešťan, Mladost
zo Šenkvic a Hlohovské fujarové trio

■ 19.15 h PODOBY TANCA
program zahraničných folklórnych súborov – Hořeňák
(CZ), Zespól piesni i tanca AWF Kalina (PL), Sopron
Táncgyüttes (HU)

■ 20.45 h PRE RADOST A POTEŠENÍ
program folklórnych súborov Stavbár zo Žiliny
a Nadšenci z Bratislavy

■ 21.45 h Z VALAŠEČKU ZA DRAŽEČKU
celovečerný program folklórneho súboru Šarišan
z Prešova

Nedeľa 14. augusta

■ 10.00 h SLÁVNOSTNÁ SV. OMŠA
v Kostole sv. Jakuba

Program na Trojičnom námestí

■ 10.00 h NA JARMEKU V NEDZELU

■ 14.00 h ZE SOPRONE DO TRNAVY
Sopron Táncgyüttes (HU)

■ 15.00 h MI UŽ ŠECKO VÍME ROBIT...
program detských folklórnych kolektívov: Matičiarik
z Banskej Bystrice, Malí a mladí huslisti z Červeníka,
súrodenci Dikošovci z Terchovej, Brezinka z Boleráza,
Trnavček, Drienka a Trnka z Trnavy

■ 18.00 h DYCHOVÁ HUDBA GLÓRIA z Česka

SPRIEVODNÉ PODUJATIA

■ 8. – 31. augusta
v západnom krídle trnavskej radnice
KROJOVANÉ BÁBIKY A KALENDÁRNE OBYČAJE
Z BOLERÁZA

■ 12. augusta o 9.30 h na Trojičnom námestí
ZRAZ HISTORICKÝCH VOZIDIEL – IX. ročník

■ 14. augusta o 15.00 h IDEME ZA TRNAVU
Zespól piesni i tanca AWF Kalina (PL) v Cíferi
Horenák (ČR) v Majcichove, Reštaurácia u notára

Mesto Trnava pozýva

Tradičný
trnavský
jarmok

8.-11.9.2016

**Ak chceš
„burčák“ pravý,
príd' na jarmok
do Trnavy**

www.jarmok.trnava.sk